

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΟ ΝΕΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ**

ΒΑΣΙΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΒΑΣΙΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

ΒΟΥΡΛΙΟΓΚΑ ΕΦΦΡΟΣΥΝΗ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΝΙΚΗ

ΠΑΤΡΑ 2017

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία που ακολουθεί θα αναφερθεί στο θεσμό και τα επιμέρους ζητήματα της κοινωνικής ασφάλισης στο σύγχρονο Ελληνικό Δίκαιο.

Σύμφωνά με την διάταξη 22§4 του Συντάγματος « το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει ». Επομένως το κράτος είναι υποχρεωμένο να ενεργήσει όλα τα απαραίτητα προκειμένου να είναι προσιτό το αγαθό της κοινωνικής ασφάλισης σε όλους τους εργαζομένους. Ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά κοινωνικά δικαιώματα του ανθρώπου, εφόσον αποσκοπεί στην προστασία αυτού από επικείμενους κινδύνους και εκφράζει με την πραγμάτωσή του την ενότητα και την αλληλεγγύη του κοινωνικού συνόλου.

Αποτελεί γεγονός πως η μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι ένα από τα θέματα που βρίσκονται στη πολιτική ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και όλων των χωρών του πλανήτη οι οποίες διαθέτουν σημαντικά οργανωμένα συστήματα κοινωνικής προστασίας, ήδη από την δεκαετία του 1980.

Είναι πολυάριθμες οι μελέτες και οι πολιτικοοικονομικές αναλύσεις οι οποίες υποστηρίζουν ότι, το κράτος πρόνοιας απειλείται ουσιαστικά από τη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και από τις απαιτήσεις των ηλικιωμένων, οι οποίοι καθιστούν εξαιρετικά αδύνατη τη χρηματοδότηση των επόμενων γενεών.¹

¹ (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, IOBE, Αθήνα 2007)

Τα διάφορα επιχειρήματα, δηλαδή υπέρ της μεταρρύθμισης των συνταξιοδοτικών προγραμμάτων αφορούν κυρίως στην αυξημένη μακροζωία ανδρών και γυναικών, τη μείωση των γεννήσεων, την ανταγωνιστικότητα της Οικονομίας και τις οικονομικές τάσεις που οδηγούν σε αύξηση των υποχρεώσεων, οι οποίες δεν μπορούν να ικανοποιηθούν σε ουσιαστικό βαθμό από τα ισχύοντα «γενναιόδωρα» συνταξιοδοτικά συστήματα που ισχύουν σε ορισμένες περιπτώσεις.

Γεγονότα όπως η μείωση του ύψους των παροχών στις συντάξεις, η ελεγχόμενη αύξηση των εισφορών και των ορίων ηλικίας, η ενίσχυση των αρχών της ανταποδοτικότητας και της κεφαλαιοποίησης και κυρίως η επέκταση της Ιδιωτικής Ασφάλισης, συνοψίζουν τη φιλοσοφία των διαφόρων προτεινομένων μέτρων, με σκοπό τις «παραμετρικές» αλλαγές και τις «διαρθρωτικές» μεταρρυθμίσεις των συνταξιοδοτικών συστημάτων τα οποία έχουν ως στόχο να μην οδηγούν τους συνταξιούχους στον κοινωνικό αποκλεισμό.

Από την δική τους πλευρά όμως οι εργαζόμενοι και οι συνταξιούχοι αντιμετωπίζουν με δυσπιστία τις διάφορες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες, αφού σχεδόν όλες ταυτίζονται με περικοπές δαπανών και μείωση παροχών με άμεση συνέπεια την ύπαρξη ενός κοινωνικού αποκλεισμού.²

Σύμφωνα με τους ειδικούς, αντί οι υπεύθυνοι να αποδυναμώσουν το κράτος πρόνοιας και να μειώσουν τις συντάξεις, ο διάλογος για την ανταγωνιστικότητα θα πρέπει να επικεντρωθεί σημαντικά στην

² (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, IOBE, Αθήνα 2007)

ενεργοποίηση της φαντασίας, στην εκπαίδευση και στην αύξηση των δαπανών για την έρευνα και την ανάπτυξη, με σκοπό την ευημερία όχι μόνο των νέων ανθρώπων αλλά και των μεγαλύτερων και κυρίως των συνταξιούχων.

Γεννάται λοιπόν εύλογα το ερώτημα, αν οι διάφορες δημοσιονομικές και δημογραφικές εξελίξεις οδηγούν πράγματι σε μια καταστροφή ή επιχειρείται μέσω της κινδυνολογίας, η ικανοποίηση των απαιτήσεων των μηχανισμών της αγοράς για υψηλότερα κέρδη, μέσω της συμπίεσης του κόστους της εργασίας και της Κοινωνικής Ασφάλισης στους συνταξιούχους των δημοσίων ταμείων που σε τελική βάση θα επιφέρει τον κοινωνικό αποκλεισμό αυτών οι οποίοι δεν λαμβάνουν ικανοποιητικά ποσά συντάξεων, δηλαδή του μεγαλύτερου μέρους του συνταξιοδοτημένου πληθυσμού της χώρας.

Είναι πραγματικότητα πως η κακή κατάσταση του ασφαλιστικού στην Ελλάδα είναι γνωστή εδώ και πολλά χρόνια. Το πόσο κακή είναι η κατάσταση είναι επίσης γνωστό αλλά όχι στο ευρύ κοινό και εκτός της χώρας ή των ενεργά εργαζομένων στην Ελλάδα. Το τι θα πρέπει να γίνει, όμως για να υπάρξουν βιώσιμα ταμεία λίγοι γνωρίζουν και αυτοί που πραγματικά γνωρίζουν, δεν τολμούν να το αναφέρουν. Το μεγάλο ερώτημα είναι αν πραγματικά μπορεί να εφαρμοστεί μια λύση έτσι ώστε να εξασφαλίσουν οι μελλοντικές γενιές αλλά και οι σημερινοί δικαιούχοι την σύνταξη τους όποια και αν είναι αυτή, φυσικά χωρίς να οδηγηθούν στο κοινωνικό αποκλεισμό.³

³ (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, IOBE, Αθήνα 2007)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την εργασία μας θέλουμε να αναδείξουμε το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η κοινωνική ασφάλιση στην χώρα μας καθώς και τους νόμους που θα πρέπει να ακολουθούνται σε κάθε περίπτωση για να υπάρχει δικαιοσύνη.

Στην πτυχιακή μας ξεκινάμε με βασικά στοιχεία για την κοινωνική ασφάλιση στην χώρα μας, κάνοντας μια ιστορική διαδρομή και αναφέροντας τα βασικά στοιχεία του θεσμού.

Στην συνέχεια αναφερόμαστε στον θεσμό με αναφορές στα στοιχεία που εφαρμόζονται στην Ευρώπη και τον Κόσμο γενικότερα, με αναφορά στους ειδικούς μηχανισμούς που εφαρμόζονται.

Επιπλέον αναφερόμαστε στο κοινωνικό δίκαιο και τις βασικές πηγές του, αναφέρουμε τις βασικές υποχρεώσεις εργοδότη και εργαζόμενου , και τέλος παρουσιάζουμε δικαστικές αποφάσεις σχετικά με την κοινωνική ασφάλιση.

SUMMARY

With our work we want to highlight the important role played by the social security in our country and the laws that should be followed in all cases to no justice.

In our thesis we start with basic information on social security in our country, making a historic route and indicating the essential elements of the institution.

Then referring to the institution with references to elements used in Europe and the world in general, with reference to the specific mechanisms applied.

Furthermore we refer to social law and the basic sources of, we report the basic obligations employer and employee, and finally present judgments on social security.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	11
ΕΝΝΟΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ, ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΘΕΣΜΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	11
1.1 Η έννοια της κοινωνικής ασφάλειας στην Ελλάδα.....	11
1.2 Ιστορική Αναδρομή Κοινωνικής Ασφάλισης	12
1.3 Φορείς και Θεσμικό Πλαίσιο στην Ελλάδα	15
1.4 Οι πηγές του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης	16
1.5 Οι συνταγματικοί κανόνες.....	16
1.6 Οι νομοθετικές ρυθμίσεις και η διοικητική τους εξειδίκευση	18
1.7 Οι γενικές αρχές κοινωνικής ασφάλισης	18
1.8 Οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας	19
1.9 Ο Ρόλος του δημόσιου Τομέα στη Κοινωνική Ασφάλιση.....	20
1.10 Χρηματοδότηση της Κοινωνικής Ασφάλισης.....	22
1.11 Επιπτώσεις της Κοινωνικής Ασφάλισης στο Κράτος.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	26
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.....	26
2.1 Οι μηχανισμοί του διεθνούς δικαίου κοινωνικής ασφάλισης.....	26
2.2 Οι διμερείς συμβάσεις κοινωνικής ασφάλισης	26
2.3 Οι μηχανισμοί του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών	29
2.4 Οι μηχανισμοί του Συμβουλίου της Ευρώπης	29
2.5 Οι μηχανισμοί της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας	30
2.6 Το Ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο	31
2.7 Ο συντονισμός των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης	32
2.8 Η ισότητα μεταχείρισης ανδρών και γυναικών.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	35

ΠΗΓΕΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ.....	35
3.1 Γενικά	35
3.2 Το Σύνταγμα.....	35
3.3 Κοινοτικό δίκαιο και Διεθνείς συμβάσεις.....	36
3.4 Τυπικοί νόμοι	39
3.5 Κανονιστικές πράξεις.....	40
3.6 Αρχές δικαίου	41
3.7 Νομολογία	43
3.8 Έθιμα	44
3.9 Συλλογικές συμβάσεις εργασίας	45
3.10 Επιδιώξεις θεσμού.....	45
3.11 Αυτόνομος Κλάδος Δικαίου.....	49
3.12 Η έννομη σχέση κοινωνικής ασφάλισης.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	56
ΕΙΣΦΟΡΕΣ.....	56
4.1 Εισφορές ΙΚΑ.....	56
4.2 Υποχρεώσεις του εργοδότη.....	57
4.2.1 Απογραφή σε Ι.Κ.Α.-ΕΤΑΜ.....	57
4.2.2 Τήρηση Ειδικού βιβλίου καταχώρησης νεοπροσλαμβανόμενου προσωπικού.....	57
4.2.3 Υποβολή δήλωσης μεταβολής των στοιχείων	57
4.2.4 Υποβολή αναλυτικής περιοδικής δήλωσης (ΑΠΔ)	57
4.2.5 Χορήγηση εκκαθαριστικών σημειωμάτων αποδοχών (απόδειξη πληρωμής).....	58
4.2.6 Αναγγελία αποχώρησης μισθωτών στο Ο.Α.Ε.Δ.	58
4.2.7 Παρακράτηση και πληρωμή ασφαλιστικών εισφορών	58
4.2.8 Παράδοση των αποσπασμάτων ατομικών λογ/σμών ασφάλισης και ετικετών ασφαλιστικής ικανότητας στους ασφαλισμένους	58

4.2.9	Χορήγηση ‘βεβαίωσης εργοδότη’ στους ασφαλισμένους για τους οποίους δεν έχει εκδοθεί ‘απόσπασμα ατομικού λογ/σμου ασφάλισης’	58
4.2.10	Διευκόλυνση των οργάνων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και του ΣΕΠΕ για τη διενέργεια έλεγχου	59
4.2.11	Τήρηση αντιγράφου της Α.Π.Δ.	59
4.3	Υποχρεώσεις του ασφαλισμένου	59
4.3.1	Απογραφή στο Ι.Κ.Α.....	59
4.3.2	Υποβολή δήλωσης μεταβολής στοιχείων	59
4.3.3	Παράδοση αντιγράφου βεβαίωσης απογραφής	59
4.3.4	Γνωστοποίηση στοιχείων ασφάλισης τους.....	59
4.3.5	Έλεγχος αποσπάσματος ατομικού λογ/σμού.....	60
4.3.6	Αναγγελία αποχώρησης ή απόλυσης στο Ι.Κ.Α.	60
4.3.7	Διατήρηση στοιχείων ασφάλισης	60
4.4	Κυρώσεις	60
4.5	Υπολογισμός εισφορών.....	61
4.6	Ποσοστά εισφορών	62
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	70
	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΙΚΑ.....	70
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	77
	ΤΟ ΝΕΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	77
6.2.1	Η συνταγματική πρόβλεψη.....	78
6.2.2	Η ρύθμιση του νέου ασφαλιστικού.....	79
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	100
	ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ.....	100
7.1	Επιβολή ΠΕΠΕΕ για εκπρόθεσμη υποβολή ΑΠΔ.....	100

7.2	Ασφαλιστικές εισφορές. Μίσθωση εργασίας. Μη καταχώριση εργαζομένων στο Ειδικό Βιβλίο	101
7.3	Ασφαλιστικές εισφορές. Ανωτέρα βία. Δημόσιο συμφέρον.....	102
7.4	Ασφαλιστικές εισφορές. Ανωτέρα βία. Δημόσιο συμφέρον.....	103
7.5	Δημόσιο σύστημα επικουρικής ασφαλίσεως - Ελάχιστη υποχρεωτική εισφορά - Αίτηση ακύρωσης	104
7.6	Σύμβαση εργασίας - Μερική απασχόληση - Εκ περιτροπής εργασία - Συμβατική εκ περιτροπής εργασία - Διευθυντικό δικαίωμα - Σύστημα εκ περιτροπής εργασίας - Προληπτική δικαστική προστασία - Μικτός μισθός – Κρατήσεις υπέρ τρίτων -.....	105
7.7	Κοινωνική ασφάλιση - Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών (Ο.Α.Ε.Ε.) - Προδικαστικό ερώτημα - Σύνταξη αναπηρίας - Παράταση χρονικού διαστήματος χορήγησης σύνταξης αναπηρίας - Αρμόδια όργανα για τον καθορισμό ποσοστού αναπηρίας	106
7.8	Κοινωνική ασφάλιση - Κύριες και επικουρικές συντάξεις - Περικοπές συντάξεων - Επίλυση ζητήματος λόγω σπουδαιότητας - Αντισυνταγματικότητα ρύθμισης -.....	107
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	108
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	110

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΝΝΟΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ, ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΘΕΣΜΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

1.1 Η έννοια της κοινωνικής ασφάλειας στην Ελλάδα

Η έννοια της κοινωνικής ασφάλειας στην Ελλάδα σχετίζεται με τον κύριο στόχο του εθνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας που εξυπηρετείται μέσα από τρία συστήματα. Το πρώτο είναι το σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης για την προστασία των εργαζομένων. Δεύτερο είναι το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας σχετικά με τη φροντίδα των ατόμων τα οποία βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης. Ενώ ως τρίτο παρουσιάζεται το εθνικό σύστημα υγείας σχετικά με την κάλυψη κάθε ατόμου το οποίο διαμένει στην ελληνική επικράτεια. Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης από άποψη διοικητική συντονίζεται και ελέγχεται κατά κύριο λόγο από το Υπουργείο Εργασίας, ενώ των κοινωνικών ασφαλίσεων καθώς τα συστήματα υγείας και πρόνοιας συντονίζονται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.

Το *Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης* αποτελεί τον κύριο άξονα του Ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας. Η λειτουργία του όπως έχει διαμορφωθεί μέσα στα χρόνια από τη δεκαετία του 1950 έως και σήμερα έχει ως στόχο και επιδιώκει την κάλυψη των κινδύνων με τους οποίους έρχονται αντιμέτωποι εργαζόμενοι, και την χορήγηση παροχών και υπηρεσιών που αναπληρώνουν τη μείωση ή την απώλεια του εισοδήματος από την απασχόληση. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα σύστημα βασικής και επικουρικής δημόσιας ασφάλισης που λειτουργεί βασιζόμενο σε αυτόνομους ασφαλιστικούς φορείς. Οι φορείς αυτοί συγκροτούν και τον πρώτο πυλώνα ασφάλισης στην Ελλάδα.

Ο δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας ασφάλισης δεν έχει αναπτυχθεί τόσο όσο οι υπόλοιποι σχετικά με την εφαρμογή τους σε άλλα Κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελληνική Κυβέρνηση θεσμοθέτησε και κατοχύρωσε σχετικά πρόσφατα τα επαγγελματικά ταμεία, που ενδεχομένως να βοηθήσουν να πραγματοποιηθεί μια διεύρυνση του επιπέδου προστασίας του ασφαλιστικού συστήματος και να

βελτιωθούν οι ασφαλιστικές παροχές, αποτελώντας ουσιαστικά το δεύτερο πυλώνα ασφάλισης.⁴

1.2 Ιστορική Αναδρομή Κοινωνικής Ασφάλισης

Είναι γνωστό ότι το Ελληνικό Σύστημα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΕΣΚΑ) αποτελούσε ένα εκ των πιο γενναιόδωρων Ασφαλιστικών συστημάτων παγκοσμίως, όπως σαφώς αναφέρεται και σε έρευνα της διεύθυνσης οικονομικών μελετών της Alpha Bank η οποία είχε ως τίτλο «Η χρηματοδότηση της κοινωνικής ασφάλισης – ο ρόλος του κράτους στο ασφαλιστικό σύστημα», διότι από το 2010 και μετά με την οικονομική κρίση τα δεδομένα έχουν αλλάξει σημαντικά.⁵

Όπως αναφέρεται σε αυτή τη μελέτη το γεγονός αυτό προσδιορίζεται σύμφωνα με τα ακόλουθα γεγονότα:⁶ Η μέση ρεαλιστική ηλικία συνταξιοδότησης διαμορφώνεται κάτω των 60 χρόνων σύμφωνα με την οποία: οι υπάλληλοι γραφείου στα 58 έτη, απασχολούμενοι στις υπηρεσίες και πολίτες στα 58,9 έτη, ένοπλες δυνάμεις στα 54,3 επί, τεχνολόγοι ή τεχνικοί βοηθοί στα 56,9 έτη, ενώ και η συνταξιοδότηση στα 65 αρκετές φορές υλοποιείται με ελάχιστα συντάξιμα έτη.

Αναφορικά με έρευνα της ΕΣΥΕ το Μάιο του 2006, 42 ο μέσος αριθμός των χρόνων εργασίας αγγίζει τα 31,5 έτη, ενώ για τους αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν ξεπερνάει τα 28,7 έτη. Επιπροσθέτως ο αριθμός των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων υλοποιείται αρκετά συχνά όπως για παράδειγμα σε περιπτώσεις που σχετίζονται με λόγους αναπηρίας είτε με ανήλικα τέκνα είτε πρόκειται για ναυτικούς είτε για βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα, δίχως την αναγκαία χρηματοοικονομική κάλυψη των

⁴ (Νεκτάριος Μ., «Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», *Financial Forum*, 1996)

⁵ (Νεκτάριος Μ., «Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», *Financial Forum*, 1996)

⁶ (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, IOBE, Αθήνα 2007)

ασφαλιστικών συστημάτων και καθίσταται σε γενικές γραμμές αρκετά υψηλός στην Ελλάδα συγκριτικά με άλλες χώρες.⁷

Τα ποσοστά αναπληρώσεων συντάξεων στη χώρα μας αποτελούσαν μερικά από τα υψηλότερα στον κόσμο. Αξιοσημείωτο είναι δε το γεγονός ότι η διαμόρφωσή τους καθίσταται αρκετά υψηλή για όλους τους συνταξιούχους ανεξάρτητα από το ύψος του εισοδήματος που εισέπρατταν πριν τη συνταξιοδότηση τους, και σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ , που σύμφωνα με τα υψηλά εισοδήματα το ποσοστό αναπληρώσεως καθίσταται αρκετά χαμηλό.

Η ανισορροπία που επικρατεί από τα υψηλά ποσοστά αναπληρώσεως και από την σχετικά πρόωρη συνταξιοδότηση συναντά επιδείνωση εξαιτίας της πολιτικής αύξησεως των συντάξεων σε κάθε επίπεδο εισοδήματος με αρκετά υψηλούς ρυθμούς σχετικά με τους μισθούς, που συνήθως υπερβαίνουν και την αύξηση του ΑΕΠ⁸

Αυτού του είδους η πολιτική οδηγεί σε περαιτέρω αύξηση των ποσοστών αναπληρώσεως σχετικά με τα ήδη αυξημένα επίπεδα τα οποία ίσχυαν στην αρχική καταβολή των συντάξεων. Συνδυάζοντας επιπλέον την τάση για μεγαλύτερη αύξηση του πληθυσμού των συνταξιούχων αναφορικά με την αύξηση του αριθμού των εργαζομένων, συμπεραίνουμε ότι τέτοιου είδους πολιτικές συμβάλλουν στην αποσταθεροποίηση του συστήματος .

Οφείλουμε επιπλέον να τονίσουμε στο σημείο αυτό πως οποιαδήποτε μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος , βάσει της μελέτης της Alpha bank, οφείλει να συμπεριλαμβάνει και τις ακόλουθες παραμέτρους οι οποίες ισχύουν για κάθε επίπεδο συνταξιοδότησης της σύγχρονης εποχής όπως ακριβώς ακολουθεί παρακάτω:⁹

Το Εθνικό Σύστημα Κοινωνικών Ασφαλίσεων οφείλει να στηρίζεται σε ιδιωτική αποταμίευση που θα πρέπει να προωθεί και να συμπληρώνει ο κρατικός

⁷ (Νεκτάριος Μ., «Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», *Financial Forum*, 1996)

⁸ (Ιδρυμα Σάκη Καράγιωργα, «Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός», Αθήνα 1998).

⁹ (Νεκτάριος Μ., «Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», *Financial Forum*, 1996)

προϋπολογισμός έχοντας ως στόχο την παροχή ικανοποιητικών κατώτατων συντάξεων σε κάθε ηλικιωμένο.

Αναφορικά με τους εργαζόμενους είτε μεσαίου είτε υψηλού εισοδήματος, των οποίων τα ταμεία στηρίζονται σήμερα στη χρηματοδότηση από τον κρατικό προϋπολογισμό, το ύψος των συντάξεων αυτών θα προσδιορίζεται από το ύψος των εισφορών τους (κεφαλαιοποιημένων με χρήση επιλεγμένου συντελεστή μέσης ετήσιας αποδόσεως) βασιζόμενο σε ένα μέσο επίπεδο προσδόκιμο ζωής αφού συνταξιοδοτηθούν.

Χωρίς ουσιαστική διασύνδεση των παροχών με τις εισφορές, η επιβολή της αναγκαίας υποχρεωτικότητας της συνταξιοδοτικής αποταμιεύσεως είναι ουσιαστικά αδύνατη. Για παράδειγμα, η εισφοροδιαφυγή και η αποφυγή εισφορών που ταλανίζουν το ΕΣΚΑ, δεν πρόκειται να εκλείψει εάν δεν θεσπισθεί σύστημα προσδιορισμού των συντάξεων με βάση τις εισφορές

Οφείλουμε να προβούμε σε μία προσεκτική εξέταση πιθανών επιπτώσεων της εφαρμογής των κρατικά ελεγχόμενων συνταξιοδοτικών προγραμμάτων – ιδιαίτερα μάλιστα εκείνων τα οποία παρουσιάζουν περιορισμένη διασύνδεση παροχών των εισφορών – συμπεριφορά των ασφαλισμένων σε αυτά. Έχει γίνει γνωστό σε αρκετές χώρες και ειδικότερα στην Ελλάδα, πως η εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων οδηγεί σε έξαρση των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων με αρκετά υψηλές συνταξιοδοτικές παροχές καταλήγοντας σε δραματική μείωση του ποσοστού των εργαζομένων στο σύνολο του πληθυσμού μεταξύ των ηλικιών 52 έως 64 ετών, επιδεινώνοντας κατά κύριο λόγο το μεγάλο πρόβλημα βιωσιμότητας των ασφαλιστικών συστημάτων εξαιτίας της τάσης της γήρανσης του πληθυσμού.¹⁰

Ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της συνταξιοδοτικής αποταμιεύσεως δεν προϋποθέτει τον κρατικό έλεγχο των συνταξιοδοτικών ταμείων. Αντίθετα, μπορεί τα ταμεία να ανήκουν στους ασφαλισμένους με προϋπόθεση να είναι καλά οργανωμένα και να εξασφαλίζουν αποτελεσματική διαχείριση της συνταξιοδοτικής αποταμιεύσεως των ασφαλισμένων τους. Το κράτος θέτει τους κανόνες λειτουργίας και ελέγχου αυτών

¹⁰ (Νεκτάριος Μ., «Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», *Financial Forum*, 1996)

των ταμείων με κύριο στόχο την προστασία της συνταξιοδοτικής περιουσίας των ασφαλισμένων και την εξασφάλιση των συντάξεών τους.

1.3 Φορείς και Θεσμικό Πλαίσιο στην Ελλάδα

Η κοινωνική ασφάλιση στη χώρα μας δημιουργήθηκε με σημαντικά προβλήματα. Απουσία αρχικού και μετέπειτα προγραμματισμού, έλλειψη κανόνων κοινωνικής δικαιοσύνης αλλά και ισότητας, πιέσεις ισχυρών συντεχνιακών ομάδων, πολιτική πατρωνία αλλά και συναλλαγή, διέδρυναν και κατά την αρχική αδυναμία. Κατ' αυτό τον τρόπο σήμερα ερχόμαστε αντιμέτωποι με ρυθμίσεις και αντιφατικές καταστάσεις που παρά τις φιλότιμες προσπάθειες που κατά καιρούς έχουν πραγματοποιηθεί διορθώνονται αρκετά δύσκολα¹¹

Πέρα από το μωσαϊκό και τις ανισότητες των διάφορων ρυθμίσεων, στα θεμέλια της κοινωνικής ασφάλισης υπάρχει η γνωστή βραδυφλεγής βόμβα των ελλειμμάτων που απειλεί να προκαλέσει σημαντικά προβλήματα σ' ολόκληρη την οικονομία. Βέβαια το φαινόμενο αυτό δεν αποτελεί ελληνική αποκλειστικότητα, αφού πλήττει όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ουσιαστικά αυτό το οποίο ζητείται είναι η προσαρμογή της διεθνούς εμπειρίας σε ιδιαίτερες συνθήκες των ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα. Η ιεράρχηση καθώς και η αξιολόγηση των στόχων είναι από τα σημαντικότερα πράγματα τα οποία απαιτούνται ούτως ώστε να δημιουργηθεί μία βάση για την επιλογή της πλέον κατάλληλης λύσης. Παράλληλα αυτή οφείλει να συμβαδίζει με τα αποτελέσματα της οικονομικής ανάλυσης των ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων σε διεθνή κλίμακα. Βασιζόμενοι λοιπόν σε αυτές τις προϋποθέσεις προτάθηκε η υιοθέτηση του **Σουηδικού Μοντέλου** σχετικά με την οργάνωση του συστήματος των κύριων συντάξεων στην Ελλάδα για τους ασφαλισμένους έπειτα του 1992 .

Η πρόταση αυτή καλύπτει τόσο την ουσία όσο και τη διαδικασία της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης. Το **Σουηδικό Μοντέλο** έχει υιοθετηθεί από πολλές χώρες ως βάση αντίστοιχων ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων (Σουηδία, Λιθουανία, Πολωνία, Ιταλία,

¹¹ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Ρωσία), ενώ μια σειρά άλλων χωρών βρίσκεται στη φάση εξέτασης της σκοπιμότητας υιοθέτησης της.

Δυστυχώς, η ασφαλιστική μεταρρύθμιση επήλθε στη χώρα μας κατά τα τελευταία έτη μέσα από την αναγκαστική εφαρμογή των μνημονίων. Βασικοί στόχοι του νέου Μνημονίου για την Κοινωνική Ασφάλιση που υλοποιούνται με τα μέτρα που προωθούνται, είναι μείωση των δαπανών κατά 0,25% του ΑΕΠ το 2015 και το 1% του ΑΕΠ (1,8 δις ευρώ) για το 2016, η επαναφορά της ρήτρας μηδενικού ελλείμματος για τις επικουρικές συντάξεις, η επιβάρυνση των συνταξιούχων για τα ελλείμματα στο χώρο της Υγείας και η βίαιη ενοποίηση των Ταμείων με στόχο την ισοπέδωση των παροχών. Αυτά τα θέματα εξετάζονται αναλυτικά στο κεφάλαιο 6.

1.4 Οι πηγές του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης

Οι πηγές στο δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης περιλαμβάνουν συνταγματικές ρυθμίσεις στα πλαίσια των κοινωνικών δικαιωμάτων, τη νομοθεσία καθώς και τις πράξεις της διοίκησης εξειδικεύουν τις συνταγματικές ρυθμίσεις, τις γενικές αρχές, τα έθιμα και τις ρυθμίσεις κοινωνικοασφαλιστικού χαρακτήρα τα οποία περιέχονται σε κάθε συλλογική σύμβαση εργασίας. Αυτού του είδους οι πηγές συναπαρτίζουν το εθνικό δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης. Διακρίνονται ωστόσο και κανόνες υπερεθνικού χαρακτήρα οι οποίοι προβλέπονται σε μηχανισμούς του διεθνούς δικαίου κοινωνικής ασφάλισης καθώς και του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου. Η Ελλάδα έχει προβεί σε ενσωμάτωση στην εθνική της έννομη τάξη των πλέον βασικότερων κανόνων ασφαλιστικού χαρακτήρα των διεθνών οργανισμών καθώς ανταποκρίνεται πλήρως ως μέλος της ευρωπαϊκής ένωσης στο κοινοτικό κεκτημένο το οποίο έχει διαμορφωθεί στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης.¹²

1.5 Οι συνταγματικοί κανόνες

Το ισχύον Σύνταγμα του 1975, όπως αναθεωρήθηκε το 1986 και το 2001, περιέχει τους ιεραρχικά ανώτερους κανόνες στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης. Το Σύνταγμα προβλέπει συγκεκριμένες διατάξεις για την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνεται και το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση. Επίσης, περιέχει διατάξεις για τη λειτουργία του κοινωνικού κράτους

¹² (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

δικαίου, οι οποίες και σηματοδοτούν τον κοινωνικά προσανατολισμένο χαρακτήρα του.

Η συνταγματική θεμελίωση του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση προβλέπεται στο άρθρο 22 § 5 Σ., που ορίζει ότι:

«Το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει».

Η διάταξη αυτή, όπως έχει ερμηνευθεί από τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, συνθέτει τη βάση για την ασφαλιστική κάλυψη όλων των εργαζομένων, ανεξάρτητα από το είδος απασχόλησής τους.

Η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου εντοπίζεται στο άρθρο 25 παρ. 1 Σ. που προβλέπει ότι:

«Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας».

Πέρα από το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης, το ελληνικό Σύνταγμα κατοχυρώνει και άλλα βασικά κοινωνικά δικαιώματα όπως για παράδειγμα είναι η εκπαίδευση, η απασχόληση, η υγεία και η πρόνοια. Κατ' αυτό τον τρόπο συνθέτει ένα νέο θεσμικό υπόβαθρο που ανταποκρίνεται στη σύγχρονη εποχή σχετικά με την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής έχοντας ως κύριο άξονα την προστασία των δικαιωμάτων μέσα από τους μηχανισμούς του κοινωνικού κράτους.

Οι ρυθμίσεις σχετικά με τα κοινωνικά δικαιώματα στο ισχύον Σύνταγμα αποτελούν κανόνες δικαίου οι οποίοι εξειδικεύονται από τη βουλή και τη διοίκηση μέσα από τη νομοθεσία και τις διοικητικές τις πράξεις. Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής

ασφάλισης όπως ιστορικά έχει μέχρι στιγμής διαμορφωθεί, εποπτεύεται και ρυθμίζεται από εκτεταμένη νομοθεσία η οποία είναι η βασική πηγή του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης.¹³

1.6 Οι νομοθετικές ρυθμίσεις και η διοικητική τους εξειδίκευση

Οι βασικοί νομοθετικοί κανόνες που διέπουν την οργάνωση και τη λειτουργία του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης υπάρχουν στη νομοθεσία των φορέων κύριας, επικουρικής καθώς και συμπληρωματικής ασφάλισης αλλά και στις νομοθετικές παρεμβάσεις σχετικά με τον εκσυγχρονισμό του συστήματος που πρωτοπαρουσιάστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και σε σημαντικό βαθμό ολοκληρώθηκαν το 2002 όταν ψηφίστηκε ο νόμος 3029/2002. Παρά την πληθώρα διατάξεων, το ελληνικό δίκαιο κοινωνικών ασφαλίσεων δεν έχει ακόμα κωδικοποιηθεί. Την περίοδο αυτή, το αρμόδιο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων επεξεργάζεται ένα σύνθετο σχέδιο κωδικοποίησης, η προώθηση του οποίου αναμένεται να συμβάλει στην εξυπηρέτηση τόσο των στελεχών όσο και των πολιτών για θέματα κοινωνικής ασφάλισης.

Οι νομοθετικοί κανόνες εξειδικεύονται από τα όργανα της διοίκησης μέσω της έκδοσης Προεδρικών Διαταγμάτων (πρόκειται για πράξεις της διοίκησης που επεξεργάζονται τα αρμόδια υπουργεία και υπογράφονται από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας) και κανονιστικών διοικητικών πράξεων. Συνήθως ο νομοθέτης εξουσιοδοτεί τα όργανα της διοίκησης να εξειδικεύσουν με τις πράξεις τους νομοθετικές ρυθμίσεις γενικού ή αόριστου χαρακτήρα.¹⁴

1.7 Οι γενικές αρχές κοινωνικής ασφάλισης

Οι γενικές αρχές του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης αποτελούν άγραφους θεμελιώδεις κανόνες που συνάγονται από τη διατύπωση ή τους σκοπούς υφιστάμενων ρυθμίσεων. Συνήθως προκύπτουν από την ερμηνεία του ισχύοντος δικαίου (όπως αυτή αναπτύσσεται μέσω της νομολογίας των Ανωτάτων Δικαστηρίων) και η παραβίασή τους αποτελεί λόγο ακύρωσης των πράξεων των ασφαλιστικών φορέων.

¹³ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

¹⁴ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Όσοι εφαρμόζουν το δίκαιο της κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα μας καταφεύγουν στις σχετικές αρχές ούτως ώστε να εξασφαλίσουν την προσαρμογή των νομικών κανόνων σε καινούριες συνθήκες και αντιλήψεις. Αυτές οι αρχές είναι οι ακόλουθες: αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης (επιβάλλει τη διασταλτική ερμηνεία των τεχνικών υπολογισμού των ασφαλιστικών εισφορών με στόχο την ενίσχυση των χρηματοδοτικών πόρων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης), αρχή της εύνοιας των ασφαλισμένων (επιβάλλει την επίλυση διαφορών για ασφαλιστικές παροχές με πνεύμα προστασίας του αδύνατου μέρους), αρχή της καλής πίστης, αρχή της χρηστής διοίκησης.¹⁵

1.8 Οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας

Ένας από τους βασικότερους μηχανισμούς του συστήματος των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα, είναι οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας οι οποίες δύνανται να ρυθμίσουν ζητήματα κοινωνικής ασφάλισης υπό δύο προϋποθέσεις: οι ρυθμίσεις τους δεν πρέπει να αναφέρονται σε συνταξιοδοτικά ζητήματα αλλά πρέπει να εντάσσονται στο πλαίσιο της τρέχουσας συνταγματικής τάξης και των πολιτικών των δημοσίων φορέων ασφάλισης. Έτσι, οι κοινωνικοί εταίροι προχωρούν στη ρύθμιση των ασφαλιστικών θεμάτων επεκτείνοντας κατά κύριο λόγο την προστασία των εργαζομένων για ειδικούς ασφαλιστικούς κινδύνους

Από την άλλη μεριά μέχρι προσφάτως οι κοινωνικοί εταίροι δεν ήταν σε θέση να συστήσουν μέσω συλλογικών συμβάσεων ειδικά ταμεία είτε λογαριασμούς τα οποία χορηγούν περιοδικές παροχές συντάξεων ή εφάπαξ βοηθήματα με επιβάρυνση του εργοδότη. Αυτή η ρύθμιση είναι δικαιολογημένη με κριτήριο τη συνταγματική κατοχύρωση του δημόσιου, κοινωνικού δικαιώματος στην ασφάλιση, που απαγορεύει να συσταθεί με ιδιωτική πρωτοβουλία φορέας που θα χορηγεί παροχές κοινωνικής ασφάλισης. Στη μεταβολή ωστόσο που προέβησαν το 2002 προβλέφθηκε η δυνατότητα των κοινωνικών εταίρων ούτως ώστε να συστήνουν με πρωτοβουλία είτε των εργαζομένων είτε των εργοδοτών είτε με σύμπραξη και των δύο πλευρών, ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης τα οποία εντάσσονται στο δεύτερο πυλώνα ασφάλισης.¹⁶

¹⁵ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

¹⁶ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

1.9 Ο Ρόλος του δημόσιου Τομέα στη Κοινωνική Ασφάλιση

Ο ρόλος του δημοσίου τομέα στην κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα, πιστοποιείται μέσω της ύπαρξης των ασφαλιστικών ταμείων και τα οποία καλύπτουν σε ιατρικό επίπεδο και κόστος (στο βαθμό που επιτρέπεται και είναι εφικτό) τους ασφαλισμένους σε αυτά. Στην κοινωνική ασφάλιση έχουν λειτουργήσει πολλά ασφαλιστικά ταμεία. Τα βασικότερο ασφαλιστικό ταμείο στην Ελλάδα είναι το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), που είναι ο μεγαλύτερος ασφαλιστικός φορέας της χώρας.

Διαθέτει 331 μονάδες Ασφάλισης και 364 μονάδες Υγείας. Παρέχει περίθαλψη σε 5.550.000 άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένους και συνταξιοδοτεί 845.000 συνταξιούχους.¹⁷

Το ΙΚΑ, μέσω του Τομέα Υγείας, στις δικές του μονάδες Υγείας (νομαρχιακές μονάδες, τοπικές μονάδες κλπ) παρέχει, Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια περίθαλψη στους ασφαλισμένους του. Το ΙΚΑ παρέχει συντάξεις στους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα. Καλύπτει επίσης τους εργαζόμενους σε βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα, στους οικοδόμους, στο προσωπικό των ΟΤΑ, αλλά και σε ειδικές κατηγορίες ασφαλισμένων

Το δεύτερο μεγαλύτερο Ασφαλιστικό ταμείο είναι ο Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών (Ο.Α.Ε.Ε.) που καλύπτει συνολικά περί τους 1.800.000 πολίτες, άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένους και συνταξιούχους. Ο Ο.Α.Ε.Ε. συστάθηκε την 01/01/2007 και προήλθε από την ενοποίηση των καταργηθέντων Ταμείων ΤΕΒΕ, ΤΑΕ και ΤΣΑ. Στον ΟΑΕΕ ασφαλίζονται οι αυτοαπασχολούμενοι επαγγελματίες, βιοτέχνες έμποροι και αυτοκινητιστές.

Μετά την 01/08/2008, με την εφαρμογή ενός νέου νόμου (3655/08) εντάχθηκαν και άλλοι ασφαλιστικοί φορείς όπως¹⁸

- Το Ταμείο Ασφάλισης Ναυτικών Πρακτόρων και Υπαλλήλων (ΤΑΝΠΥ)

¹⁷ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

¹⁸ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

- Το Ταμείο Πρόνοιας Ξενοδόχων
- Το Ταμείο Πρόνοιας και Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ιπποδρομιών (ΤΑΠΕΑΓΠ), αναβάτες και προπονητές.

Μαζί με την εφαρμογή του νέου νόμου, συστάθηκε και ένα επικουρικό ταμείο για τους ελεύθερους επαγγελματίες με σκοπό να παρέχει μηνιαία επικουρική σύνταξη λόγω γήρατος, αναπηρίας και θανάτου στους άμεσα ασφαλισμένους και στα μέλη των οικογενειών τους.

Σε ότι αφορά την σύνταξη από τον συγκεκριμένο Ασφαλιστικό φορέα, εκτός της παροχής ιατρικής περίθαλψης προς όλους τους ασφαλισμένους, ισχύουν οι ίδιες παροχές που ίσχυαν στα προηγούμενα ταμεία που υπήρχαν και που στη συνέχεια συγχωνεύτηκαν. Ο ασφαλισμένος του ΟΑΕΕ μπορεί να επιλέξει μεταξύ των διατάξεων του νέου φορέα και τις διατάξεις του ταμείου από το οποίο έχει προέλθει (ΤΕΒΕ-ΤΑΕ-ΤΣΑ), σχετικά με τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και τον υπολογισμό του ποσού της σύνταξης¹⁹

Υπάρχουν αρκετά ασφαλιστικά ταμεία στην Ελλάδα όπως:

- Ο Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ)
- Το Κεφάλαιο Επικουρικής Αποζημίωσης της Ένωσης Ελεγκτών Εναέριας Κυκλοφορίας Ελλάδος (ΚΕΑ-ΕΕΕΚΕ)
- ΔΟΕ ΔΟΕΑΠ που είναι ο Ασφαλιστικός Οργανισμός των δημοσιογράφων και των διοικητικών Υπαλλήλων που εργάζονται στον Ημερήσιο Τύπο την Τηλεόραση και το Ραδιόφωνο.
- Το Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων (Μ.Τ.Π.Υ.), το οποίο είναι από τα πρώτα ασφαλιστικά Ιδρύματα της χώρας.
- Ο Οργανισμός Ασφάλισης Προσωπικού _ΕΗ (ΟΑΠ ΔΕΗ)
- Το Ταμείο Συντάξεως και Αυτασφαλίσεως Υγειονομικών (Τ.Σ.Α.Υ)
- Το Ταμείο Συντάξεων Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων (Τ.Σ.Μ.ΕΔ.Ε)
- Το Ταμείο Υγείας δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (Τ.Υ.Δ.Κ.Υ.)

¹⁹ *Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, «Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός», Αθήνα 1998*

- Το Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού ΟΣΕ - ΕΛΤΑ - ΟΤΕ (ΤΑΠ-ΟΤΕ)
- Το Ταμείο Αλληλοβοήθειας Προσωπικού Γενικής Τράπεζας της Ελλάδας (ΤΑΠΓΤΕ)

Ήδη πλέον όλα τα ταμεία έχουν σε έναν ενιαίο φορέα κοινωνικής ασφάλισης. (ΕΦΚΑ). Σύμφωνα με το νόμο 4387/2016 από 1.1.2017, οπότε και αρχίζει η λειτουργία του ως φορέα κύριας κοινωνικής ασφάλισης, **εντάσσονται στον ΕΦΚΑ αυτοδίκαια οι υφιστάμενοι φορείς κύριας κοινωνικής ασφάλισης**, σύμφωνα με τα άρθρα 53 επ. και ο ΕΦΚΑ καθίσταται οιοσεί καθολικός διάδοχος αυτών. Το ΝΑΤ και ο ΟΓΑ εξακολουθούν, και μετά την κατά τα ως άνω ένταξή τους, να διατηρούν αυτοτελή νομική προσωπικότητα για την άσκηση των μη ασφαλιστικών τους αρμοδιοτήτων. **Ειδικά ως προς το Δημόσιο, περιέρχονται στον ΕΦΚΑ οι εν γένει αρμοδιότητες που αφορούν στις συντάξεις του Δημοσίου**, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 53, με την επιφύλαξη των οριζομένων στην παράγραφο 3 του άρθρου 4 του παρόντος.

1.10 Χρηματοδότηση της Κοινωνικής Ασφάλισης

Θα πρέπει να σημειωθεί πως η χρηματοδότηση του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης περιλαμβάνει συγκεκριμένους και διαφορετικούς μηχανισμούς για τους δύο πυλώνες²⁰. Έτσι ο πρώτος πυλώνας του δημόσιου συστήματος ασφάλισης στηρίζεται ουσιαστικά και κατά βάση σε ένα τριμερές μοντέλο χρηματοδότησης δηλαδή κράτος, εργοδότες και εργαζόμενοι, ενώ ο δεύτερος πυλώνας των επαγγελματικών ταμείων χρηματοδοτείται από τις εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων αντίστοιχα. Οι φορείς και οι παροχές του πρώτου πυλώνα χρηματοδοτούνται από σύνθετους μηχανισμούς που περιλαμβάνουν τα εξής

- εισφορές εργαζομένων
- εισφορές εργοδοτών
- τακτική συμμετοχή του κρατικού προϋπολογισμού

²⁰ Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2005

- κοινωνικούς πόρους (έμμεσοι φόροι)
- έκτακτη κρατική επιχορήγηση
- πόρους από την αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης

Οι δαπάνες για την ανάπτυξη του πρώτου πυλώνα ασφάλισης αντιστοιχούν στη βασική κοινωνική δαπάνη του ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας. Η εξέλιξή τους χαρακτηρίζεται από ραγδαία αύξηση κατά τη διάρκεια της περιόδου 1970-2000 και όπου εκεί αρχίζουν να εξελίσσονται οι μεγάλες αλλαγές στο ασφαλιστικό και οι οποίες συντελούνται σε δυναμικό βαθμό στις μέρες μας.

Μία επιπλέον διάσταση των ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων, η οποία αναμένεται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης, είναι ο τεράστιος όγκος των συσσωρευμένων κεφαλαίων, που συγκροτούν τα αποθεματικά των κρατικών συνταξιοδοτικών ταμείων τα οποία λειτουργούν με πλήρη κεφαλαιοποίηση κεφάλαια αυτά είναι οι κύριοι αιμοδότες των χρηματοοικονομικών ροών της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, χρηματοδοτούν σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη του υπόλοιπου πλανήτη, και με τον επαναπατρισμό των κερδών θα χρηματοδοτηθούν οι συντάξεις των ασφαλισμένων των αναπτυγμένων χωρών.²¹

1.11 Επιπτώσεις της Κοινωνικής Ασφάλισης στο Κράτος

Χρόνια τώρα είναι γνωστή σε όλους τους εργαζόμενους της χώρας, η δυσχερής οικονομική κατάσταση των δύο κυριότερων ασφαλιστικών της ταμείων. Η σημερινή πραγματικότητα είναι σαφώς χειρότερη, όπως και κάθε νέος χρόνος που θα έρχεται, γιατί καμία μεταρρύθμιση των κυβερνήσεων που κατά καιρούς αναλαμβάνουν τα ηνία αυτής της χώρας, δεν κατάφερε να βελτιώσει ή έστω να εξομαλύνει τα τεράστια ελλείμματα που παρουσιάζουν. Με ένα τόσο τεράστιο έλλειμμα στα ταμεία τους, οι οργανισμοί δυσκολεύονται σε τομείς όπως η υγεία και η σύνταξη, που αποτελούν για τον άνθρωπο αγαθά υψίστης σημασίας.²²

²¹ Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2005

²² (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Δεν μπορούν να γίνονται περικοπές σε θέματα όπως στο Εθνικό Σύστημα Εμβολιασμών των μικρών παιδιών και όμως γίνονται. Όπως επίσης δεν δύναται κάποιος να περικόπτει τις συντάξεις που δικαιούται ο κάθε Έλληνας πολίτης που για χρόνια εργάστηκε αδιάκοπα. Για όλους ανεξαιρέτως έρχεται μια ηλικία που δεν μπορείς πια να προσφέρεις και γι' αυτό ακριβώς καταβάλλεται η σύνταξη.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε και για το ύψος των συντάξεων που καταβάλλονται, που κατά γενική ομολογία είναι χαμηλά τα ποσά που δίνονται και αν λάβουμε υπ' όψιν τι ισχύει στις άλλες χώρες της Ευρώπης, οι συντάξεις είναι πενιχρές. Όπως και να είναι ωστόσο, αποτελούν την ελπίδα των ηλικιωμένων ανθρώπων που εξαρτάται στην κυριολεξία η επιβίωση τους απ' αυτήν.

Τα μεγαλύτερα ασφαλιστικά ταμεία της χώρας ΙΚΑ και ΟΑΕΕ, πρέπει να καλύψουν 1,3 εκατομμύρια συνταξιούχους. Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας, πρέπει να βρεθεί ενίσχυση ύψους 1,5 δις ευρώ για να πληρώσουν τις συντάξεις έως το τέλος του έτους. Οι ίδιες πηγές καταγγέλλουν πως μόνο το ΙΚΑ θα παρουσιάσει διαχειριστικό έλλειμμα ύψους 9 δις. ευρώ, ενώ το κράτος του οφείλει συνολικά πάνω από 13 δις. ευρώ.²³

"Η λεηλασία των αποθεματικών με τα δομημένα ομόλογα του Δημοσίου, επιβάρυνε ακόμα περισσότερο την δραματική οικονομική κατάσταση ενώ η εισφοροδιαφυγή, η εισφοροκλοπή η μαύρη και ανασφάλιστη εργασία οργιάζει στερώντας έτσι έσοδα τουλάχιστον 6 δις. ευρώ", τονίζει η ΓΣΕΕ και προσθέτει πως είναι πλέον ολοφάνερο ότι δεν πρόκειται για «συνηθισμένα διαχειριστικά προβλήματα» που δήθεν υπήρχαν και στο παρελθόν, γιατί εδώ μιλάμε για πλήρες αδιέξοδο και υπαρκτό κίνδυνο κατάρρευσης και χρεοκοπίας των Ασφαλιστικών Ταμείων.²⁴

Εκτός από την άσχημη οικονομική κατάσταση των ταμείων, άσχημη είναι και η όλη αντιμετώπιση του Έλληνα πολίτη από το σύστημα που εφαρμόζεται σε ότι αφορά την λειτουργία του. Όλα κινούνται ενοχλητικά αργά με την τόση ανούσια γραφειοκρατία και την ίδια νωχελική στάση του όλου ασφαλιστικού συστήματος, υιοθετούν και οι

²³ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

²⁴ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

άνθρωποι που δουλεύουν σε αυτό. Αυτό που παρατηρούμε, από προσωπική εμπειρία, είναι ότι δεν υπάρχει κατανομή αρμοδιοτήτων στους υπαλλήλους.

Ο ένας συνάδελφος παραπέμπει στον άλλο συνάδελφο, για θέματα πολύ απλά που αυτομάτως μετατρέπονται σε δύσκολα, είτε γιατί δεν ξέρει και δεν φρόντισε να ενημερωθεί - γιατί αυτή είναι η δουλειά του - είτε γιατί την δεδομένη στιγμή που κάποιος πλησιάζει το γραφείο του, δεν έχει όρεξη να τον εξυπηρετήσει. Με κάτι τέτοια συμβάντα, καταλήξαμε στο συμπέρασμα του συνδρόμου, πλέον, της «*Συμπεριφοράς του Δημοσίου Υπαλλήλου*» από το οποίο πάσχουν οι περισσότεροι εργαζόμενοι στους οργανισμούς του Δημοσίου τομέα. Ακόμα και οι εξαιρέσεις που έχει ο κανόνας, δεν μπορεί κανένας να τι διακρίνει γιατί απλά αποτελούν μειονότητα.

Οι μέρες που διανύουμε είναι ακόμα πιο άσχημες για όλους τους τομείς της κοινωνίας, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, πόσο μάλλον για την ήδη βεβαρημένη κατάσταση των Ασφαλιστικών ταμείων, που πλέον είναι στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Για τους ασφαλισμένους είναι αδιανόητο να ακούμε ότι δεν υπάρχουν χρήματα για συντάξεις αλλά ούτε και για βελτίωση της ιατρικής περίθαλψης, όταν μηνιαίως είναι υποχρεωμένοι, οι εργαζόμενοι να καταβάλλουν στον εκάστοτε Ασφαλιστικό οργανισμό που ανήκουν, ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσό, που αφαιρείται από τον μισθό τους.²⁵

²⁵ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

2.1 Οι μηχανισμοί του διεθνούς δικαίου κοινωνικής ασφάλισης

Η υλοποίηση των υπερεθνικών μηχανισμών κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα μας αποδεικνύει την προσαρμογή του εθνικού συστήματος στις διεθνείς τάσεις και εξελίξεις. Η διακίνηση αυξημένου αριθμού ατόμων είτε προς την ελληνική επικράτεια είτε από αυτή καθιστά σημαντική την επιβολή της ρύθμισης των κοινωνικοασφαλιστικών τους δικαιωμάτων και σχέσεων κάτω υπό το πρίσμα των ευρύτερων κανόνων της υπερεθνικής εφαρμογής. Αυτοί οι κανόνες προβλέπονται αφενός σε διμερές σύμβαση κοινωνικής ασφάλισης και αφετέρου σε πολυμερείς συμβάσεις διεθνών οργανισμών.

α) Η Ελλάδα έχει υπογράψει ένα πλήθος διμερών συμβάσεων με ευρωπαϊκά και άλλα κράτη. Το περιεχόμενο των συμβάσεων εξασφαλίζει ισότητα μεταχείρισης σε υπηκόους των συμβαλλομένων μερών που μετακινούνται προς και από αυτά.

β) Η Ελλάδα έχει επικυρώσει τις πλέον αντιπροσωπευτικές πολυμερείς συμβάσεις σε επίπεδο Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, Συμβουλίου της Ευρώπης και Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Το περιεχόμενο των συμβάσεων αυτών προωθεί ουσιαστικά το συντονισμό των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης σε σχέση με την κάλυψη τυποποιημένων ασφαλιστικών κινδύνων. Μετά την επικύρωσή τους από τη Βουλή και την έναρξη ισχύος τους, οι συμβάσεις αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της έννομης τάξης και υπερισχύουν σε περίπτωση σύγκρουσής τους με ρυθμίσεις της εθνικής νομοθεσίας.²⁶

2.2 Οι διμερείς συμβάσεις κοινωνικής ασφάλισης

Η χώρα μας έχει προβεί σε σύναψη διμερών συμβάσεων κλασικού τύπου στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης με αρκετές χώρες, έχοντας ως στόχο την πλήρη διασφάλιση των κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων των ελλήνων μεταναστών οι

²⁶ (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, IOBE, Αθήνα 2007)

οποίοι εργάζονται στις χώρες αυτές είτε επαναπατρίζονται από αυτές. Οι συμβάσεις οι οποίες ισχύουν είναι οι κάτωθι:

- Σύμβαση Ελλάδας - ΗΠΑ: ισχύει από 1.9.1994 (Ν. 2186/94)
- Αναθεωρημένη Σύμβαση Ελλάδας - Καναδά: ισχύει από 1.12.1997 (Ν.2492/97)
- Σύμβαση Ελλάδας - Κεμπέκ: ισχύει από 1.9.1983 (Ν.1317/83)
- Σύμβαση Ελλάδας - Αργεντινής: ισχύει από 1.5.1988 (Ν.1602/86)
- Σύμβαση Ελλάδας - Βραζιλίας: ισχύει από 1.9.1988 (Ν.1533/85)
- Σύμβαση Ελλάδας - Βενεζουέλας: ισχύει από 1.2.1995 (Ν. 2259/94)
- Σύμβαση Ελλάδας - Ουρουγουάης: ισχύει από 1.3.1997 (Ν.2258/94)
- Σύμβαση Ελλάδας - Ελβετίας: ισχύει από το 1975 (Ν.Δ. 20/74), αλλά έπαψε να ισχύει από 1.6.2002, οπότε για τη ρύθμιση των σχέσεων κοινωνικής ασφάλισης μεταξύ Ελλάδας και Ελβετίας εφαρμόζονται οι Κανονισμοί (ΕΟΚ) 1408/71 και (ΕΟΚ) 574/72²⁷
- Σύμβαση Ελλάδας - Κύπρου: ισχύει από 1.7.1991 (Ν.1910/90)
- Σύμβαση Ελλάδας - Ν. Ζηλανδίας: ισχύει από 1.4.1994 (Ν.2185/94).

Οι ανωτέρω διμερείς συμβάσεις προάγουν τις ακόλουθες αρχές:

- την αρχή της ίσης μεταχείρισης από άποψη κοινωνικοασφαλιστικής προστασίας των εργαζομένων των δύο Συμβαλλόμενων Κρατών
- την αρχή της διατήρησης των ασφαλιστικών δικαιωμάτων των ασφαλισμένων μισθωτών και των εξομοιούμενων προς αυτούς και των αυτοτελώς απασχολούμενων σε περίπτωση μεταφοράς της διαμονής ή εργασίας τους στο έδαφος του άλλου Συμβαλλόμενου Κράτους

²⁷ (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, ΙΟΒΕ, Αθήνα 2007)

- την αρχή του συνυπολογισμού των περιόδων ασφάλισης που διανύθηκαν στην ασφάλιση και των δύο Συμβαλλόμενων Κρατών, τόσο για τη θεμελίωση του δικαιώματος όσο και για τον υπολογισμό των παροχών
- την αρχή του αναλογικού επιμερισμού των παροχών (δηλαδή επιβάρυνση του κάθε κράτους ανάλογα με το χρόνο ασφάλισης που έχει πραγματοποιηθεί σε αυτό)
- την αρχή της ελεύθερης μεταφοράς των παροχών στο κράτος διαμονής του δικαιούχου.

Ωστόσο εκτός από τις κλασικές διμερείς συμβάσεις, η Ελλάδα έχει προβεί σε ιδιόμορφες συμφωνίες με άλλες χώρες σχετικά με τη ρύθμιση με ειδικό τρόπο κάποιων κοινωνικοασφαλιστικών ζητημάτων:

- Συμφωνία Ελλάδας Αιγύπτου για τη ρύθμιση της μεταφοράς εισφορών και συντάξεων (κυρώθηκε με το Ν. 1595/86 και ισχύει από 26.9.1986)
- Συμφωνία Ελλάδας Λιβύης για τη ρύθμιση της μεταφοράς εισφορών και συντάξεων (κυρώθηκε με το Ν. 1909/90 και ισχύει από 1.3.1991)
- Συμφωνία Ελλάδας Οντάριο για τη ρύθμιση των εργατικών ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθενειών (κυρώθηκε με το Ν. 1550/85 και ισχύει από 1.7.1985)
- Συμπληρωματική Συμφωνία Ελλάδας Κεμπέκ για τη ρύθμιση της ασθένειας, των εργατικών ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθενειών (κυρώθηκε με το Ν. 1588/86 και ισχύει από 1.1.1988)
- Συμφωνία Ελλάδας Πολωνίας για τη ρύθμιση της ασφάλισης των αποσπασμένων και την περίθαλψη (κυρώθηκε με το Ν. 1601/86 και ισχύει από 1.9.86)
- Συμφωνία Ελλάδας Ρουμανίας για την τελική ρύθμιση της αποζημίωσης εισφορών κοινωνικής ασφάλισης των επαναπατριζόμενων Ελλήνων πολιτικών προσφύγων από τη Ρουμανία (κυρώθηκε με το Ν. 2467/97 και ισχύει από 22.5.1997)

- Σύμβαση Ελλάδας – Συρίας για τη ρύθμιση θεμάτων υπαγωγής στην ασφάλιση εργαζομένων στις δύο χώρες (κυρώθηκε με το Ν. 2922/01 και ισχύει από 27.6.2001).²⁸

2.3 Οι μηχανισμοί του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Η ελληνική πολιτεία έχει προβεί σε επικύρωση των κάτωθι μηχανισμών του ΟΗΕ (Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών) οι οποίοι περιέχουν αριθμήσιες σχετικές με την προστασία των κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων:

- Διεθνές Σύμφωνο του 1966 για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα (κυρώθηκε με το Ν. 1532/85)
- Σύμβαση του 1979 για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεως κατά των Γυναικών (κυρώθηκε με το Ν. 1342/83)
- Σύμβαση του 1990 για τα δικαιώματα του Παιδιού (κυρώθηκε με το Ν. 2101/92).

2.4 Οι μηχανισμοί του Συμβουλίου της Ευρώπης

Η Ελληνική Πολιτεία έχει επικυρώσει τους ακόλουθους μηχανισμούς του Συμβουλίου της Ευρώπης οι οποίοι σχετίζονται με ρυθμίσεις σχετικές για την προστασία των κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων:

- Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του 1961 (κυρώθηκε με το Ν. 1426/84)
- Ευρωπαϊκός Κώδικας Κοινωνικής Ασφάλειας του 1964 (κυρώθηκε με το Ν. 1136/81, αλλά η επικύρωση δεν αφορά το σύνολο των διατάξεων του Κώδικα: κάνοντας χρήση της διάταξης του άρθρου 2§1 που επιβάλλει την εφαρμογή έξι τουλάχιστον από τα εννέα Μέρη του ουσιαστικού τμήματος του Κώδικα, η Ελληνική Κυβέρνηση δεν επικύρωσε τα Μέρη IV και VII, τα οποία αφορούν τις παροχές ανεργίας και τις οικογενειακές παροχές αντίστοιχα).

²⁸ (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, IOBE, Αθήνα 2007)

Η Ελλάδα έχει υπογράψει ωστόσο δεν έχει ακόμη επικυρώσει τον Αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη του 1966 και τον Αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλειας του 1990. Έχει όμως επικυρώσει και τα τρία Πρωτόκολλα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη:

- το Συμπληρωματικό Πρωτόκολλο του 1988 επικυρώθηκε με το Ν. 2595/98
- το Τροποποιητικό Πρωτόκολλο του 1991 επικυρώθηκε με το Ν. 2422/96
- το Πρωτόκολλο του 1996 για το σύστημα συλλογικών καταγγελιών επικυρώθηκε με το Ν. 2595/98.²⁹

2.5 Οι μηχανισμοί της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας

Η Ελλάδα ακολουθεί εδώ και χρόνια μία μεγάλη παράδοση όσον αφορά την υιοθέτηση των ρυθμίσεων οι οποίες περιέχονται στις Συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Είναι βέβαια αξιοσημείωτο ότι υπήρξε η πρώτη από τις χώρες που επικύρωσε χωρίς καθυστερήσεις και επιφυλάξεις το 1920 και τις έξι πρώτες Συμβάσεις της Δ.Ο.Ε. του 1919.

Μέχρι το 2001 η Ελλάδα είχε επικυρώσει περισσότερες από εβδομήντα Συμβάσεις και βρισκόταν ανάμεσα στα 25 Κράτη- Μέλη με τις περισσότερες κυρώσεις από το σύνολο των 166 Κρατών- Μελών της Δ.Ο.Ε. Το ποσοστό όμως των επικυρώσεων στον τομέα της κοινωνικής ασφάλειας παρουσιάζεται χαμηλό. Έτσι από το σύνολο των 31 αντίστοιχων Συμβάσεων έχουν επικυρωθεί από την Ελλάδα μέχρι σήμερα οι ακόλουθες επτά:

§ η Σύμβαση 8 του 1920 για την αποζημίωση των ναυτικών λόγω ανεργίας σε περίπτωση ανεργίας (κυρώθηκε με το Ν.Δ. της 23ης Σεπτεμβρίου 1925, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 4004/29)

§ η Σύμβαση 42 του 1934 για την αποζημίωση των εργαζομένων σε περίπτωση επαγγελματικών ασθενειών (κυρώθηκε με το Ν. 2080/52)

§ η Σύμβαση 55 του 1936 για τις υποχρεώσεις του πλοιοκτήτη σε περίπτωση ασθένειας, ατυχήματος ή θανάτου των ναυτικών (κυρώθηκε με το Ν. 366/68)

²⁹ (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, IOBE, Αθήνα 2007)

§ η Σύμβαση 71 του 1946 για τις συντάξεις των ναυτικών (κυρώθηκε με το Ν. 1639/86)

§ η Σύμβαση 102 του 1952 για τα ελάχιστα όρια κοινωνικής ασφάλειας (κυρώθηκε με το Ν. 3251/55)

§ η Σύμβαση 103 του 1952 για την προστασία της μητρότητας (κυρώθηκε με το Ν. 1302/82)

§ η Σύμβαση 159 του 1983 για την επαγγελματική αποκατάσταση και απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες (κυρώθηκε με το Ν. 1556/85).

Μετά την σύναψη των συγκεκριμένων συμβάσεων αποδεικνύεται ότι η ελληνική πολιτεία αναγνωρίζει την ανάγκη εξασφάλισης των ελάχιστων ορίων ασφαλιστικής προστασίας του πληθυσμού της καθώς και δείκτης κάλυψης συγκεκριμένων ομάδων – στόχων (ναυτικοί, μητέρες, άτομα με ειδικές ανάγκες). Αυτός ο προσανατολισμός έχει σχέση με μία από τις κυριότερες λειτουργίες και στόχους του ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας την ολοκληρωμένη δηλαδή ασφαλιστική κάλυψη των προσώπων τα οποία σχετίζονται με την αγορά εργασίας και εντάσσονται σε αυτή.³⁰

2.6 Το Ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο

Η Ελλάδα ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υλοποιεί κάθε ρύθμιση του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου η οποία σχετίζεται με το πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης. Οι δεσμευτικοί κανόνες του παράγωγου Κοινοτικού Δικαίου έχουν ήδη γίνει κομμάτι της εθνικής έννομης τάξης και υπερισχύουν των αντίθετων διατάξεων που τυχόν υπάρχουν στην εσωτερική νομοθεσία.

Οι κανόνες του Κοινοτικού Δικαίου στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης διακρίνονται σε τρεις κύριες κατηγορίες ανάλογα με το θεματικό περιεχόμενό τους και τις συνέπειες που επιφέρουν στα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης: η πρώτη κατηγορία αφορά το συντονισμό των εθνικών συστημάτων, η δεύτερη

³⁰ (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, IOBE, Αθήνα 2007)

κατηγορία αφορά την ισότητα μεταχείρισης ανδρών και γυναικών και η τρίτη κατηγορία αφορά τα επαγγελματικά συστήματα του δεύτερου πυλώνα.

2.7 Ο συντονισμός των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης

Ο συντονισμός των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης ρυθμίζεται στο πλαίσιο του άρθρου 51 της Ιδρυτικής Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τους Κανονισμούς 1408/71 και 574/72 όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν σήμερα.

Ο Κανονισμός 1408/71 αποτελεί βασικό μηχανισμό διεθνούς συνεργασίας στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης, καλύπτοντας όλους τους κύριους ασφαλιστικούς κινδύνους για τους μισθωτούς, τους αυτοαπασχολούμενους, και τα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται στο εσωτερικό της Κοινότητας. Επιδιώκει τη διασφάλιση της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ώστε να αρθούν τα εμπόδια που θα μπορούσαν να προκύψουν σε περίπτωση έλλειψης κοινών αρχών στα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Για το λόγο αυτό προωθεί την εφαρμογή βασικών κατευθυντήριων αρχών, οι οποίες πρέπει να τηρούνται από τα κράτη μέλη:

§ συνυπολογισμός του συνόλου των περιόδων ασφάλισης, που έχουν πραγματοποιηθεί σε οποιοδήποτε κράτος μέλος

§ προσδιορισμός ενιαίου τρόπου υπολογισμού των ασφαλιστικών παροχών

§ εξαγωγή και μεταφορά των ασφαλιστικών παροχών ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής του δικαιούχου.

Η διοικητική εποπτεία της υλοποίησης του Κανονισμού πραγματώνεται από τη Διοικητική Επιτροπή για την Κοινωνική Ασφάλιση των Διακινουμένων Εργαζομένων και τη Συμβουλευτική Επιτροπή. Η επίλυση οποιασδήποτε διαφοράς που προκύπτει από την υλοποίηση και εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού πραγματοποιείται από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το οποίο έχει αναπτύξει μία ευρεία νομολογία και ερμηνεύεται βασιζόμενη σε τελεολογικά και συστηματικά κριτήρια τις βασικές ρυθμίσεις του Κανονισμού.³¹

³¹ (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, IOBE, Αθήνα 2007)

2.8 Η ισότητα μεταχείρισης ανδρών και γυναικών

Η ισότητα μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης προωθείται στο πλαίσιο του άρθρου 119 της Ιδρυτικής Συνθήκης από τους μηχανισμούς για την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών στον αντίστοιχο τομέα. Οι μηχανισμοί αυτοί εφαρμόζονται μέσω των ακόλουθων Οδηγιών:

- Οδηγία 79/7 ΕΟΚ του Συμβουλίου περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης
- Οδηγία 86/613 ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με την αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών που ασκούν αυτόνομη δραστηριότητα καθώς και σχετικά με την προστασία της μητρότητας
- Οδηγία 86/378 ΕΟΚ του Συμβουλίου για την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 96/97 ΕΚ του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1996.

Αυτές οι οδηγίες κατοχυρώνουν την ίση μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης του πρώτου και του δεύτερου πυλώνα. Πρόκειται για ιδιαίτερα σημαντικές πηγές δικαίου για το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης καθώς μέσα από αυτές επιφέρονται άμεσα αποτελέσματα τα οποία εξετάζονται αφενός από τα εθνικά δικαστήρια και αφετέρου από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.³²

Η Ελληνική Πολιτεία έχει προσαρμοστεί στο περιεχόμενο των Οδηγιών 79/7 και 86/613, προωθώντας τις ακόλουθες ενδεικτικές ρυθμίσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή τους:

- α) καθιέρωση αυτοτελούς δικαιώματος σύνταξης για την παντρεμένη αγρότισσα, όταν συγκεντρώνει τις απαραίτητες προϋποθέσεις (άρθρο 3 παρ. 1 Ν. 1287/1982)
- β) αναγνώριση του χρόνου επιδότησης λόγω μητρότητας ως χρόνου ασφάλισης (άρθρο 12 παρ. 1 Ν. 1469/1984)

³² (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, ΙΟΒΕ, Αθήνα 2007)

γ) επέκταση ρυθμίσεων στον άνδρα, όπως η κατάργηση των πρόσθετων προϋποθέσεων της απορίας και αναπηρίας, για την απόκτηση του δικαιώματος ιατρικής περίθαλψης ως μέλος οικογένειας της εργαζόμενης συζύγου του (ΠΔ 1362/1981), η συνταξιοδότηση από το ταμείο Αρωγής Δημοσίων Υπαλλήλων των ανδρών επιζώντων συζύγων λόγω θανάτου της συζύγου τους (Ν. 2335/1995)

δ) χορήγηση και στις γυναίκες συνταξιούχους της ΔΕΗ του οικογενειακού επιδόματος για το σύζυγο σε ποσοστό 10% χωρίς πρόσθετες προϋποθέσεις (ΠΔ 96/1989)

ε) ασφάλιση προσώπων που απασχολούνται σε συγγενικά τους πρόσωπα (Ν. 1759/1988).

Παράλληλα, προώθησε την εφαρμογή των Οδηγιών 96/97 ΕΚ και 86/378/ΕΟΚ μέσω της υιοθέτησης του Π.Δ. 87/2002. Το περιεχόμενο αυτών των οδηγιών σχετίζεται με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών σε επαγγελματικό επίπεδο και στα συστήματα της κοινωνικής ασφάλισης, δηλαδή στα συστήματα τα οποία ως στόχο και αντικείμενο τους έχουν τη χορήγηση στους εργαζόμενους μισθωτούς ή αυτοαπασχολούμενους, στα πλαίσια μιας επιχείρησης είτε ομάδας επιχειρήσεων ενός οικονομικού κλάδου ή επαγγελματικού ή διεπαγγελματικού τομέα, παροχών οι οποίες προορίζονται ούτως ώστε να συμπληρώνουν είτε να υποκαθιστούν τις παροχές των εκ του νομού συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης ανεξάρτητα από το αν είναι υποχρεωτικός ή προαιρετικός ο χαρακτήρας τους.³³

³³ (Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, ΙΟΒΕ, Αθήνα 2007)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΗΓΕΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

3.1 Γενικά

Το Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων αντλεί τους κανόνες του από το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις και το κοινοτικό δίκαιο, τους ειδικούς νόμους, τις κανονιστικές πράξεις, τις αρχές δικαίου, τη νομολογία, τα έθιμα και τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας.

3.2 Το Σύνταγμα

Με το άρθρο 22 § 4 Συντ. (1975) η **κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων έγινε αντικείμενο της κρατικής μέριμνας**, όπως την προσδιορίζει κάθε φορά ο νομοθέτης. Αυτό σημαίνει ότι η πολιτεία έχει καθήκον να διαμορφώσει και να εγγυηθεί κατάλληλους όρους για την υλοποίηση του θεσμού των κοινωνικών ασφαλίσεων. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται οργανώνοντας ασφαλιστικούς φορείς και ρυθμίζοντας τις βασικές προϋποθέσεις και αρχές της λειτουργίας τους. Ο κοινός νομοθέτης δε μπορεί ούτε να καταργήσει, ούτε να παρεμποδίσει την κάλυψη ορισμένων κινδύνων ή προσώπων.

Η παραπάνω διάταξη θεσπίζει ένα κοινωνικό δικαίωμα των εργαζομένων. Κατά την επικρατούσα άποψη, δεν πρόκειται εδώ για δικαίωμα των ασφαλισμένων ν' απαιτήσουν από ασφαλιστικό οργανισμό συγκεκριμένη παροχή. Πρόκειται μόνο για τη θεσμική εγγύηση, που προαναφέραμε και τη συνταγματική εντολή στον κοινό νομοθέτη να καθορίσει γενικά το είδος και το περιεχόμενο των κοινωνικών ασφαλίσεων. Θα δούμε, εξετάζοντας τη φύση των ασφαλιστικών παροχών, ότι οι ασφαλισμένοι θεωρούνται δικαιούχοι από τις νομοθετικές ρυθμίσεις και όχι από το συνταγματικό κανόνα του άρθρου 22 § 4.

Κίνδυνοι πάντως νομοθετικών υπερβολών δεν υπάρχουν, αφού ο νομοθέτης μπορεί να διαμορφώνει ελεύθερα τη μορφή και την έκταση της παρεχόμενης ασφαλιστικής

προστασίας μόνο στα πλαίσια των υπόλοιπων συνταγματικών διατάξεων, όπως έκρινε και η ΣΕ 2747/81 (ΕΔΚΑ 1982, 271).

Από τη διατύπωση του συνταγματικού κειμένου δίνεται η εντύπωση ότι ο θεσμός κατοχυρώνεται για όσους παρέχουν εξαρτημένη εργασία, μια και αυτούς αποκαλούμε συνήθως «εργαζομένους». Θεωρείται ωστόσο ότι ο συνταγματικός νομοθέτης δεν ήθελε ν' αποκλείσει από την προστασία και τις υπόλοιπες εξίσου σημαντικές επαγγελματικές κατηγορίες, λ.χ. τους αγρότες, βιοτέχνες κ.ά. Διασταλτικά λοιπόν ερμηνεύοντας το άρθρο 22 § 4 Συντ. πρέπει να εννοούμε τον όρο «εργαζόμενοι» στην πιο πλατιά του έννοια.

Αξιόλογες ρυθμίσεις κοινωνικής προστασίας περιέχει το άρθρο 21 Συντ. Στα πλαίσια των κανόνων του προβλέπεται κρατική αρωγή προς τους πολίτες που αντιμετωπίζουν κοινωνικούς κινδύνους χωρίς κάλυψη από τη θεσμική εγγύηση του άρθρου 22 § 4 Συντ., γιατί λ.χ. δεν εργάζονται. Τα κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών από το άρθρο 21 Συντ. θεωρούνται συνήθως συνταγματικές εντολές προς το νομοθέτη και απλές προγραμματικές αρχές, σύμφωνα με τις σύγχρονες κοινωνικοπολιτικές τάσεις.

Αποτελεί πραγματικά γόνιμο έδαφος επιστημονικής έρευνας, σε ποια έκταση η κατοχύρωση της κοινωνικής προστασίας (στο άρθρο 21 Συντ.) επικαλύπτει αυτή του άρθρου 22 § 4 Συντ., αναφέρεται σε παραδοσιακές μορφές κοινωνικής πρόνοιας ή καθιερώνει την εφαρμογή του θεσμού της κοινωνικής ασφάλειας.

Στη διαμόρφωση των κοινωνικών μας ασφαλίσεων συμβάλλουν αναμφισβήτητα και οι γενικότερες συνταγματικές διατάξεις, όπως το άρθρο 2 § 1 Συντ. για το σεβασμό και την προστασία της ανθρώπινης αξίας, το άρθρο 5 § 1 Συντ. για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας κ.ά.³⁴

3.3 Κοινοτικό δίκαιο και Διεθνείς συμβάσεις

Η σημασία των επικυρωμένων από τη χώρα μας διεθνών συμβάσεων, μεταξύ των πηγών του ΔΚΑ, είναι πολύ μεγάλη. Σύμφωνα άλλωστε με το άρθρο 28 § 1 Συντ. αποτελούν οι διεθνείς συμβάσεις αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού μας δικαίου και «υπερισχύουν πάσης αντιθέτου διατάξεως νόμου».

³⁴ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Διακρίνουμε τις διμερείς, τις πολυμερείς διεθνείς συμβάσεις και το υπερεθνικό δίκαιο της ΕΟΚ. Μεταξύ της Ελλάδας και των κρατών που παρατηρείται συνεχής και αμοιβαία ροή εργατικού δυναμικού συνάπτονται από παλιά διμερείς διεθνείς συμβάσεις, για να συντονιστούν τα διάφορα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

Οι διμερείς διεθνείς συμβάσεις της Ελλάδας, παρά την ονομασία τους «συμβάσεις κοινωνικής ασφάλειας» στους κυρωτικούς νόμους, αποτελούν στην κυριολεξία συμφωνίες κοινωνικών ασφαλίσεων και αφορούν κατά κανόνα μισθωτούς. Η επέκταση στις υπόλοιπες ομάδες πληθυσμού και η κάλυψη γενικότερων κοινωνικών αναγκών θα έπρεπε κάποτε ν' απασχολήσουν περισσότερο τη διεθνή κοινωνική πολιτική. **Βασική επιδίωξη των διμερών διεθνών συμβάσεων** είναι η διατήρηση των ασφαλιστικών προσδοκιών και δικαιωμάτων αυτών που φεύγουν από μια χώρα για να εργαστούν ή να κατοικήσουν σε άλλη.

Οι στόχοι αυτοί πετυχαίνουν με την ίση ασφαλιστική μεταχείριση υπηκόων των συμβαλλόμενων κρατών, την προσμέτρηση των ασφαλιστικών περιόδων και την εξαγωγιμότητα των παροχών από μια συμβαλλόμενη χώρα σε άλλη (πρβ. άρθρα 4, 13 και 18 Ν. 1317/83, καθώς και 16 § 4 και 19 Ν. 1319/83, σχετικά με τις δυο τελευταίες από τις διμερείς συμβάσεις που αναφέραμε).

Κατά το στάδιο της ασφαλιστικής προσδοκίας είναι χρήσιμη η διμερής σύμβαση, γιατί επιβάλλει συνυπολογισμό του χρόνου ασφάλισης στις δυο χώρες και επιταχύνεται έτσι η συμπλήρωση των χρονικών προϋποθέσεων για τη χορήγηση παροχών. Αντίστοιχα, στο στάδιο των ασφαλιστικών παροχών διευκολύνεται η πραγματοποίηση ενός ανεκτού επιπέδου προστασίας, γιατί κάθε φορέας (στην ασφάλιση του οποίου ο μετανάστης έχει διαδοχικά υπαχθεί) επιβαρύνεται ανάλογα μ' ένα μέρος της παροχής.³⁵

Από τις **πολυμερείς διεθνείς συμβάσεις** αξιοσημείωτες είναι αυτές που κατάρτισε η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, όπως η γνωστή μας υπ' αριθμ. 102/1952 ΔΣΕ για τα ελάχιστα όρια κοινωνικής ασφάλειας, που επικυρώθηκε από την Ελλάδα στις 16.6.1956, η υπ' αριθμ. 118/1962 ΔΣΕ για την ίση μεταχείριση ημεδαπών και αλλοδαπών στην κοινωνική ασφάλεια, που δεν επικυρώθηκε ακόμα κ.ά.

³⁵ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Σημαντικά είναι και τα διεθνή κείμενα που καταρτίστηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης, όπως ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Κοινωνικής Ασφάλειας (1964), που επικυρώσαμε με το Ν. 1136/81, καθώς και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (1961), που επικυρώσαμε με το Ν. 1426/84.

Οι πολυμερείς διεθνείς συμβάσεις χαρακτηρίζονται από αφηρημένη και ελαστική διατύπωση των κανόνων τους. Περιέχουν κυρίως κατευθυντήριες οδηγίες προς τα συμβαλλόμενα κράτη, γιατί πρόθεση της διεθνούς κοινωνικής πολιτικής είναι η επικύρωση τους απ' όσο το δυνατό περισσότερες χώρες. Στις περιπτώσεις που προβλέπουν διατάξεις δεσμευτικές ή ασυμβίβαστες με τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες συγκεκριμένης κοινωνίας, δεν επικυρώνονται ή επικυρώνονται με μεγάλη καθυστέρηση.

Ιδιαίτερη αξία για τη χώρα μας έχουν, μετά την 1.1.1981, οι διεθνείς κανόνες κοινωνικών ασφαλίσεων που επιβάλλει το **υπερεθνικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας**.

Παρουσιάζοντας **δευτερεύουσες** μόνο αποκλίσεις από τις ρυθμίσεις των διμερών διεθνών συμβάσεων κοινωνικής ασφάλειας καθιερώνουν και οι κοινοτικοί Κανονισμοί τρεις **αρχές**:

1. Ισότητα κοινωνικοασφαλιστικής μεταχείρισης των προσώπων που διαμένουν σε μια κοινοτική χώρα με τους υπηκόους της χώρας αυτής.
2. Συνυπολογισμό των περιόδων ασφάλισης που διανύθηκαν σε διάφορες κοινοτικές χώρες
3. Εξακολούθηση καταβολής των ασφαλιστικών παροχών, σε περίπτωση που ο δικαιούχος μεταφέρει την κατοικία του σε άλλη κοινοτική χώρα.

Οι παραπάνω αρχές υλοποιούνται **με κοινοτικές διατάξεις διοικητικής φύσης**, που περιέχει το Παράρτημα II του Κανονισμού ΕΟΚ 2001/83.³⁶

³⁶ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Αξιολογώντας το συντονισμό των διάφορων συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης με τις παραπάνω αρχές μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι έχει ήδη δημιουργηθεί από τον Κανονισμό ΕΟΚ 001/83 ένα «ικανοποιητικό πλέγμα κοινοτικών κανόνων με άμεση εφαρμογή στα κράτη-μέλη».

Ίσως κάποια φροντίδα πρέπει ακόμα να καταβληθεί, για ν' αποφεύγονται καταστρατηγήσεις στη πράξη και για να εξουδετερώνονται τυχόν οικονομικές επιπτώσεις, λ.χ. ανατροπές συναλλαγματικών ισοζυγίων από μονόπλευρη εξαγωγιμότητα παροχών.³⁷

3.4 Τυπικοί νόμοι

Στην κατηγορία των **τυπικών νόμων** ανήκουν:

- 1) Οι κοινοί νόμοι,
- 2) οι αναγκαστικοί νόμοι,
- 3) τα νομοθετικά διατάγματα και
- 4) οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου

Το σύστημα των κοινωνικών μας ασφαλίσεων διακρίνεται από σημαντική πολυνομία. Με τυπικούς νόμους ιδρύονται οι ασφαλιστικοί φορείς, συγχωνεύονται μεταξύ τους και ρυθμίζονται βασικοί κανόνες για την οργάνωση και λειτουργία τους.

Η νομοθετική εξουσία έχει δυνατότητα ακόμα και να καταργήσει κανόνες κοινωνικών ασφαλίσεων, που θεμελιώνουν δικαιώματα των πολιτών, εφόσον δεν επεκτείνεται η προστασία από τις συνταγματικές διατάξεις.³⁸

Δεν προβλέπονται ιδιαίτεροι περιορισμοί για να εισαχθούν προς ψήφιση νομοσχέδια με κοινωνικοασφαλιστικό περιεχόμενο. Εξάιρεση αποτελούν όσα αφορούν τη

³⁷ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

³⁸ (πρβ. ΑΠ 68/84, ΕΔΚΑ 1984, 364, ΑΠ 35/83, ΕΔΚΑ 1983 298, ΑΠ 1355/77, ΕΔΚΑ 1978,100 και ΣΕ 2914/83, ΕΔΚΑ 1984, 109).

συνταξιοδότηση υπαλλήλων ν.π.δ.δ, οπότε επιβάλλεται (από το άρθρο 73 §§ 2 και 3 Συντ.) ειδική πρόταση νόμου και προηγούμενη γνωμοδότηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου. "τυχόν παραλείψεις πάντως δεν έχουν ουσιαστικές επιπτώσεις, σύμφωνα με τη γενικότερη αρχή του ανελέγκτου των εσωτερικών στοιχείων (διαδικασίας ψήφισης) των νόμων.

Αντίθετα σημαντικό περιορισμό στα νομοθετήματα κοινωνικών ασφαλίσεων θεσπίζει η συνταγματικά κατοχυρωμένη (στο άρθρο 4 § 1 Συντ.) ισότητα των Ελλήνων απέναντι στο νόμο. Ο κοινός νομοθέτης έχει υποχρέωση να παρέχει ομοιόμορφη κοινωνικοασφαλιστική προστασία στους ασφαλισμένους με τις ίδιες συνθήκες, αποφεύγοντας αδικαιολόγητες διαφοροποιήσεις.³⁹

Περιορισμό επίσης του νομοθέτη, για αναδρομική επιβολή ασφαλιστικών εισφορών, καθιερώνει το άρθρο 78 § 2 Συντ. ορίζοντας ότι «οποιοδήποτε οικονομικό βάρος δε μπορεί να επιβαρύνει αναδρομικά τους πολίτες περισσότερο από ένα έτος».⁴⁰

3.5 Κανονιστικές πράξεις

Πολλές φορές στις κοινωνικές ασφάλισεις νομοθέτης αναγκάζεται να εξουσιοδοτήσει την εκτελεστική εξουσία, για να ρυθμίσει λεπτομερειακά ζητήματα με **κανονιστικές πράξεις**. Αυτό συμβαίνει, γιατί είναι αστάθμητη η εξέλιξη των κοινωνικοασφαλιστικών σχέσεων και ιδιαίτερα δυναμικός αυτός ο κλάδος δικαίου. Οι κανονιστικές πράξεις της εκτελεστικής εξουσίας, που στηρίζονται σε νομοθετική εξουσιοδότηση, έχουν **μορφές**: 1) Προεδρικών διαταγμάτων, 2) υπουργικών αποφάσεων (κανονισμών) και 3) αποφάσεων διοίκησης των ασφαλιστικών φορέων.

Η θέσπιση κανόνων κοινωνικής ασφάλισης με **προεδρικά διατάγματα** μπορεί να εξυπηρετεί πρακτικές ανάγκες, αλλά περιορίζει πολύ την αυτονομία των ασφαλιστικών οργανισμών, καθώς οι διοικήσεις τους δεν καλούνται συνήθως -από τις σχετικές νομοθετικές εξουσιοδοτήσεις- να εκφράσουν τη γνώμη τους.⁴¹

³⁹ (πρβ. ΑΕΔ 8/77, ΕΔΚΑ 1978, 67 και ΣΕ 141/81, ΕΔΚΑ/1981, 142)

⁴⁰ (πρβ. ΑΠ 1119/77, Ολομ., ΕΔΚΑ 1978, 27)

⁴¹ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Δεν πρέπει μάλιστα να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι με ΠΔ ρυθμίζονται δευτερεύοντα μόνο ζητήματα. Ο νομοθέτης μας (άρθρο 8 Ν.1276/82) έχει αναθέσει σε ΠΔ τη ρύθμιση της λογιστικής και οικονομικής οργάνωσης και λειτουργίας των περισσότερων ασφαλιστικών φορέων.

Όταν προβλέπεται εξουσιοδότηση να ρυθμιστούν κοινωνικοασφαλιστικά θέματα με υπουργικές αποφάσεις, η διοίκηση του ασφαλιστικού οργανισμού έχει συνήθως δικαίωμα να διατυπώσει άλλοτε προηγούμενη πρόταση και άλλοτε απλή γνώμη.

Από τις πιο συνηθισμένες κανονιστικές πράξεις της διοίκησης στα θέματα κοινωνικών ασφαλίσεων είναι οι «**κ α ν ο ν ι σ μ ο ί**». Αυτοί καταρτίζονται από τα Δ.Σ. των ασφαλιστικών φορέων και υποβάλλονται προς έγκριση στον αρμόδιο Υπουργό. Ο τελευταίος έχει υποχρέωση να εκδώσει απόφαση αντίστοιχη με τις προτεινόμενες διατάξεις. Μόνο σε περίπτωση αδιαφορίας της διοίκησης των ασφαλιστικών οργανισμών, μπορεί ο ίδιος ο Υπουργός να υποχρεωθεί σε κατάρτιση κανονισμού.

Δεν είναι και λίγες οι εξουσιοδοτήσεις που δίνονται για να ρυθμιστούν λεπτομερειακά θέματα με αποφάσεις διοικήσεων των ασφαλιστικών φορέων. Αυτές οι αποφάσεις δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης χωρίς τη μεσολάβηση Υπουργού. Κατά την ορθότερη άλλωστε ερμηνεία του άρθρου 43 §2 εδ. 2 Συντ. ειδική νομοθετική εξουσιοδότηση για την έκδοση κανονιστικών πράξεων μπορεί να δοθεί όχι μόνο προς όργανα της διοίκησης, αλλά και προς αυτοδιοικούμενους οργανισμούς.

Βασική προϋπόθεση για ν' αποτελέσουν πηγές του κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου όλες οι παραπάνω κανονιστικές πράξεις, είναι η θεμελίωσή τους σε **ειδική και ορισμένη εξουσιοδότηση κάποιου νόμου**.⁴²

3.6 Αρχές δικαίου

Μεταξύ των πηγών του ΔΚΑ σημαντική θέση στη χώρα μας κατέχουν οι αρχές δικαίου, **δηλαδή** οι άγραφοι θεμελιώδεις κανόνες που δικαιολογούνται από κάποια

⁴² (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

λογική αναγκαιότητα και συνάγονται από τη διατύπωση ή τους σκοπούς του ισχύοντος δικαίου.

Τα νομοθετήματα του θεσμού των κοινωνικών ασφαλίσεων παρουσιάζουν ρευστότητα και κενά εξαιτίας του γνωστού δυναμικού και περιστασιακού τους χαρακτήρα. Η επιστήμη και ιδιαίτερα η νομολογία των δικαστηρίων μας επιχείρησαν να καλύψουν τις νομοθετικές ατέλειες διαπλάθοντας ειδικές αρχές δικαίου. Μελετώντας το θέμα αντιμετωπίζουμε δυο ερωτήματα:

1. Ποιες αρχές εφαρμόζονται;
2. Ποια είναι η νομική τους βαρύτητα;

Η κοινωνική ασφάλιση ακολουθεί, όπως είδαμε, νέες μορφές κρατικής δραστηριότητας και απομακρύνεται από τους παραδοσιακούς κανόνες του Διοικητικού Δικαίου. Από τη χειραφέτηση αυτή επηρεάζεται και η έκταση των αρχών που πρέπει να επικαλεστεί ο εφαρμοστής του ΔΚΑ σε συγκεκριμένη περίπτωση.

Αρχικά λοιπόν θα προσφύγει στις θεμελιώδεις αρχές από τις νομοθετικές τάσεις και το πνεύμα των κανόνων του ΔΚΑ, μετά από αξιολόγηση και των αποδεκτών αντιλήψεων για τη διαμόρφωση του κοινωνικοασφαλιστικού θεσμού.

Αναφέρονται ενδεικτικά η **αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης**, που επιβάλλει διασταλτική ερμηνεία της βάσης υπολογισμού ασφαλιστικών εισφορών προς ενίσχυση της χρηματοδότησης των φορέων και η **αρχή της εύνοιας των ασφαλισμένων**, που δικαιολογεί την επίλυση διαφορών για ασφαλιστικές παροχές με πνεύμα προστασίας του αδύνατου μέρους.⁴³

Όταν οι αρχές από το ΔΚΑ δεν αρκούν για να συμβιβαστεί η διατύπωση με το σκοπό του νόμου, επιτρέπεται η αναφορά σε γενικές αρχές του ιδιωτικού δικαίου (λ.χ. στην **αρχή της καλής πίστης**, κατά τη Δ.Πρωτ.Πατρ. 1134/82, ΕΔΚΑ 1983, 680) ή του δημόσιου δικαίου (λ.χ. στην **αρχή της χρηστής διοίκησης**, κατά την Εγκ. ΙΚΑ 157/84, ΕΔΚΑ 1984, 773) ανάλογα με το χαρακτήρα της κοινωνικοασφαλιστικής διάταξης που εφαρμόζεται.

⁴³ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Ως προς το δεύτερο ερώτημα, τη **νομική** δηλαδή **σημασία** των αναγνωρισμένων αρχών δικαίου συγκριτικά με τους κανόνες του θετικού δικαίου, επικρατεί αμφισβήτηση.

Κατά την επικρατέστερη νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας, οι αρχές δικαίου αποτελούν χωρίς διάκριση αυτοδύναμες πηγές του ΔΚΑ17. Αν δηλαδή παραβιαστούν, ιδρύεται με απλή επίκληση τους λόγος ακύρωσης πράξεων των ασφαλιστικών φορέων.

Μια άλλη άποψη διευκρινίζει ότι οι αρχές δικαίου αποκτούν το βασικό χαρακτηριστικό των κανόνων, τη δεσμευτικότητα, με τη βοήθεια διατάξεων που εκφράζουν το περιεχόμενο τους. Θα μπορούσαν δηλαδή ν' αποτελέσουν οι αρχές δικαίου νομική βάση κοινωνικοασφαλιστικής αξίωσης, μόνο εφόσον δεν αποτυπώνονται σε γραπτό δίκαιο. Διαφορετικά πηγές δικαίου είναι οι συγκεκριμένες διατάξεις, όπου εκδηλώνονται οι αρχές.

Πιο σωστή θεωρούμε τη δεύτερη εκδοχή. Δεν είναι ανάγκη να καταφεύγουμε στα μεταφυσικά γνωρίσματα της έννομης τάξης, όπως είναι οι αρχές δικαίου, κάθε φορά που δε ρυθμίζονται ορισμένα πραγματικά περιστατικά, ενώ προσφέρονται λύσεις με διασταλτική ή και αναλογική ερμηνεία παρόμοιων διατάξεων.

Στη δεύτερη εκδοχή φαίνεται να προσανατολίζονται και αρκετές αποφάσεις δικαστηρίων, όπως οι ΣΕ 1427/83 (ΕΔΚΑ 1983, 531) και ΣΕ 2258/81 (ΕΔΚΑ 1982, 203). Σύμφωνα μ' αυτές, για να κριθεί η θεμελίωση δικαιωμάτων κοινωνικής ασφάλισης, εξαντλούμε, πρώτα τις δυνατότητες των κανόνων θετικού δικαίου και επικουρικά προσφεύγουμε σε γενικές αρχές, π.χ. της τυπικής ασφάλισης.⁴⁴

3.7 Νομολογία

Κατά την πιο διαδομένη αντίληψη η νομολογία δεν αποτελεί πηγή νέων κανόνων δικαίου, άρα και του ΔΚΑ. Απλά μας αποκαλύπτει την έννοια του κειμένου διατάξεων που ερμηνεύουμε κάθε φορά.

⁴⁴ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Παρά τη σωστή αυτή αντίληψη επισημαίνονται δυο τουλάχιστον περιπτώσεις, όπου η νομολογία σε κοινωνικοασφαλιστικές διαφορές επηρεάζει έμμεσα τη «δημιουργία» κανόνων ΔΚΑ:

Γίνεται δεκτό ότι εφόσον μεταβληθεί σταθερά η νομολογία των ανώτατων δικαστηρίων, έχει καθήκον ο ασφαλιστικός οργανισμός να επανεξετάζει, αν ζητηθεί, κάθε άλλη ομοιόμορφη υπόθεση, για να υπαχθεί κι αυτή στο «νεώτερο» νομικό καθεστώς. Η διαφορετική δηλαδή ερμηνεία ενός κανόνα δικαίου δημιουργεί δικαιώματα και σ' άλλους ασφαλισμένους, σαν να είχε θεσπιστεί νέος κανόνας δικαίου.

Εφόσον εξάλλου κριθεί ότι κάποιος κανονισμός παροχών (με υπέρβαση νομοθετικής εξουσιοδότησης) ξεπερνά το νόμιμο ποσοστό «συμμετοχής του ασφαλισμένου» στις δαπάνες για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η απόφαση δημιουργεί, σαν άλλος κανόνας δικαίου, αντίστοιχη υποχρέωση του ασφαλιστικού φορέα να επιστρέψει τα επιπλέον χρηματικά ποσά και στους ασφαλισμένους που δεν είχαν μέχρι τότε ενδιαφερθεί.⁴⁵

3.8 Έθιμα

Τα **έθιμα** δεν αποτελούν πηγή του ΔΚΑ, γιατί η ρευστή και λεπτομερειακή φύση των διατάξεων αυτού του κλάδου δε συμβιβάζεται με τις προϋποθέσεις δημιουργίας εθίμου (πραγματική, διαρκή και καθολική εφαρμογή κάποιου κανόνα, με συνείδηση δικαίου).

Θα μπορούσε ωστόσο να υποστηριχθεί η άποψη ότι υπάρχει και στο ΔΚΑ ένα περιορισμένο έδαφος αναφοράς σε έθιμο. Δεν αποκλείεται δηλαδή να δημιουργηθεί τόσο στους ασφαλισμένους, όσο και στα ασφαλιστικά όργανα η πεποίθηση ότι εφαρμόζεται συγκεκριμένος κανόνας δικαίου μετά από μακροχρόνια, αδιάκοπη και ομοιόμορφη συμπεριφορά, που στηρίζεται στη διοικητική πρακτική. Όταν εξάλλου οι σχέσεις κοινωνικής ασφάλισης λειτουργούν τυπικά με κανόνες ιδιωτικού δικαίου²⁰, εξασθενίζει αρκετά το επιχείρημα της αδυναμίας (από τη φύση των κανόνων Διοικητικού Δικαίου) να δημιουργηθούν έθιμα.

⁴⁵ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

3.9 Συλλογικές συμβάσεις εργασίας

Με τον όρο **συλλογικές συμβάσεις εργασίας** εννοούμε τις συμφωνίες ανάμεσα στους εκπροσώπους των εργοδοτών και των εργαζομένων, που θεσπίζουν ελάχιστα όρια προστασίας των μισθωτών κατά την εκπλήρωση των ατομικών σχέσεων εργασίας, καθώς και υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μεταξύ τους. Προωθώντας ο νομοθέτης μας την άσκηση ενιαίας κοινωνικής πολιτικής στο χώρο των κοινωνικών ασφαλίσεων απαγόρευσε (με το άρθρο 21 § 3 Ν. 3239/55) να συμφωνηθεί σε συλλογική σύμβαση η θέσπιση ή τροποποίηση κανόνων κοινωνικής ασφάλισης.

Ρήτρες Σ.Σ.Ε. που θα παραβίαζαν την απαγόρευση θεωρούνται άκυρες, γιατί υπερβαίνουν τα όρια της συλλογικής αυτονομίας, όπως τα προσδιορίζει η νομοθετική διάταξη.

Φαίνεται πάντως αδύνατο με νομικές απαγορεύσεις να συγκρατηθούν οι κοινωνικές πιέσεις και να στερηθούν οι επαγγελματικές οργανώσεις ένα τόσο σημαντικό μέσο για την προάσπιση ασφαλιστικών συμφερόντων των μελών τους, όπως είναι η Σ.Σ.Ε..

Σε κάποια λοιπόν πλαίσια είναι δυνατό να θεωρηθεί και η συλλογική σύμβαση εργασίας περιορισμένη πηγή του Δ Κ Α.

Στη μελλοντική αναμόρφωση του Ν. 3239/55 θα έπρεπε να καθοριστεί με σαφήνεια, σε ποια έκταση οι συλλογικές συμβάσεις μπορούν ν' αποτελέσουν πρόσθετο μηχανισμό για την αντιμετώπιση κοινωνικών κινδύνων, χωρίς βέβαια να παρεμποδίζεται η άσκηση συντονισμένης κοινωνικής πολιτικής.

3.10 Επιδιώξεις θεσμού

Στους σκοπούς του κράτους, εκτός από τους παραδοσιακούς σκοπούς της απωθήσεως εσωτερικών και εξωτερικών κινδύνων, ανήκει βέβαια ανεπιφύλακτα και η εξασφάλιση των ελαχίστων μέσων διαβιώσεως και αναπτύξεως της προσωπικότητας του πολίτου, η δημιουργία της κατάλληλης και απαραίτητης υποδομής και τέλος η παροχή κοινωνικής βοήθειας.

Πρόκειται για τον ευρύτερο κοινωνικό σκοπό του κράτους, ο οποίος αναλύεται σε επί μέρους σκοπούς, από την κοινωνική ασφάλιση μέχρι και την εκπαίδευση. Τούτο

όμως δεν σημαίνει και ότι έχει γίνει κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ του κράτους και των φορέων ατομικών δικαιωμάτων προς πραγμάτωση των σκοπών αυτών. Ο κρατικός σκοπός είναι άμεσα συνδεδεμένος με το γενικό συμφέρον και ευρύτερος από τις κατ' ιδίαν αρμοδιότητες, όπως είναι η κοινωνική ασφάλιση, η κοινωνική βοήθεια ή τέλος οι υπηρεσίες του τομέα της υγείας. Ο προσδιορισμός αυτός καθ' εαυτός του κρατικού σκοπού δεν προϋποθέτει και τα μέσα πραγματώσεως του. Τούτο φαίνεται και από το γεγονός, ότι ο σκοπός της κοινωνικής ασφαλίσεως φαίνεται κατ' αρχήν να είναι επιδιωκτέος και με άλλα ιδιωτικά μέσα. Έτσι, εκεί όπου γίνεται λόγος στην κοινωνική ασφάλιση για κοινωνική αλληλεγγύη, η συζήτηση περί την ιδιωτικοποίηση της αντίστοιχα αναφέρεται στις έννοιες της αποταμιεύσεως, της οικογενειακής αλληλεγγύης, της φιλανθρωπίας, της ευθύνης του εργοδότη ή τέλος της ιδιωτικής ασφαλίσεως.

Η ειδική συνταγματική κατοχύρωση της υποχρεώσεως του κράτους να μεριμνήσει για την κοινωνική ασφάλιση, πέρα από τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος, οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι ο βασικός κανόνας, σύμφωνα με τον οποίο η εργατική δύναμη του ανθρώπου του παρέχει εισόδημα, από το οποίο είναι δυνατόν να καλυφθούν οι ανάγκες του και οι ανάγκες της οικογενείας του, όχι μόνον εφαρμόζεται με περιορισμούς, αλλά συχνά τίθεται σε διακινδύνευση, όπως στις περιπτώσεις της ανεργίας, της ανικανότητας, του θανάτου, της ασθένειας κ.ά. Εδώ ακριβώς χρειάζεται κοινωνική επέμβαση, που θα επαναφέρει σε ισχύ τον βασικό βιοτικό κανόνα, θα αντιμετωπίσει τους κινδύνους και θα καλύψει τα κοινωνικά ελλείμματα.

Στο σημείο αυτό ίσως θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι η κοινωνική επέμβαση δεν είναι αναγκαία στο βαθμό που οι λύσεις των διαφόρων προβλημάτων, που δημιουργούνται μεταξύ άλλων στον χώρο της εργασίας, της κατοικίας, της εκπαιδεύσεως κ.ά. είναι δυνατόν να δοθούν μέσα στο πλαίσιο της οργανώσεως των πεδίων αυτών, διότι ακριβώς οι χώροι αυτοί είναι διαμορφωμένοι κατά κοινωνικό τρόπο. Η κοινωνική επέμβαση γίνεται πραγματικότητα, όταν οι λύσεις είναι εξωγενείς και έχουν διορθωτικό χαρακτήρα. Παραδείγματα των δύο τρόπων καλύψεως των κοινωνικών ελλειμμάτων δίδονται αμέσως παρακάτω. Έτσι, εάν για το εργατικό ατύχημα ευθύνεται ο εργοδότης, η λύση δίνεται μέσα από τον ίδιο το χώρο της εργασίας. Εάν για την αντιμετώπιση των κοινωνικών κινδύνων επεμβαίνει

διορθωτικά ο νομοθέτης, ακόμη και με την επιβολή φόρων, όπως είναι η περίπτωση της συντάξεως γήρατος, της ασφαλίσεως της ανεργίας και της ασθένειας, τότε γίνεται λόγος για εξωτερικές λύσεις των προβλημάτων. Οι εξωτερικές αυτές λύσεις, οι οποίες προϋποθέτουν κρατικές παροχές επί τη βάσει κοινωνικών κριτηρίων, είναι οι λύσεις των κοινωνικών παροχών, όπως μεταξύ άλλων είναι η κοινωνική βοήθεια και η κοινωνική ασφάλιση.

Υπό αυτή την έννοια αναφέρεται και η συνταγματική διάταξη του άρθρου 22 παρ. 4 του Συντάγματος στην κοινωνική ασφάλιση, ήτοι υπό την έννοια ότι τελικά η κοινωνική παροχή, σε περίπτωση επελεύσεως του κοινωνικού κινδύνου, θα εξασφαλισθεί μέσα από το εισόδημα του λαού.

Με την κοινωνική προστασία γενικότερα, και την κοινωνική ασφάλιση ειδικότερα, επιδιώκεται στην 21 Ο Έλληνας νομοθέτης στη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 4 του Ν.2084/92 εντάσσει και τα ν.π.ι.δ. στους φορείς κοινωνικής ασφάλισης ουσία η ανακατανομή του εισοδήματος. Έτσι, η επενέργεια της κοινωνικής προστασίας, κατά έναν ενδιαφέροντα τρόπο, ερμηνεύεται διττά: ήτοι ως μοχλός οικονομικής αναπτύξεως, λόγω του θετικού αποτελέσματος που αναπτύσσει επί της καταναλώσεως, αλλά και αποδυναμώσεως του οικονομικού δυναμικού εν γενεί, με τα βάρη που επιβάλλει στην παραγωγική διαδικασία. Έτσι, η ως άνω συνταγματική διάταξη εισάγει ένα δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, η άσκηση του οποίου επιφέρει στον πολίτη τόσο προνόμια, όσο και βάρη.⁴⁶

Πρόκειται στην ουσία για ένα δικαίωμα, η πραγμάτωση του οποίου προϋποθέτει μείωση του ενεργού εισοδήματος. Οι αξιώσεις, που απορρέουν από το δικαίωμα αυτό, στηρίζονται στο ακόλουθο σκεπτικό. Ο ασφαλισμένος συμβάλλει με τις εισφορές του στη χρηματοδότηση της συνταξιοδοτήσεως προηγούμενων γενεών και έχει στη συνέχεια αξίωση έναντι της ενεργού γενεάς για κάλυψη της δικής του συντάξεως. Έτσι, η σύνταξη π.χ. κάθε άλλο παρά ανταπόδοση καταβληθεισών εισφορών συνιστά. Το δικαίωμα αυτό στην κοινωνική ασφάλιση συνιστά ένα δικαίωμα που ενεργοποιείται μόνον σε συνδυασμό με δικαιώματα και υποχρεώσεις άλλων προσώπων, μόνον δηλαδή στο πλαίσιο μιας κοινότητας αλληλεγγύης και βασίζεται σε μία συμβολική σύμβαση, η οποία συνάπτεται μεταξύ γενεών.

⁴⁶ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Η διάκριση αυτή μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών λύσεων φέρει στην επιφάνεια και τον βασικό συνταγματικό προβληματισμό. Υπάρχουν συστήματα κοινωνικής ασφάλειας που βασίζονται στην αντίθεση κράτους και κοινωνίας και στην αυτονομία των κοινωνικών φορέων και διαδικασιών.

Πρόκειται για τα συστήματα που αναπτύσσει ο μηχανισμός της οικονομίας της αγοράς, οι δε λύσεις που δίδονται στο πλαίσιο αυτών των συστημάτων είναι κυρίως εσωτερικές. Υπάρχουν τέλος και συστήματα που βασίζονται στην ενότητα κράτους και κοινωνίας και στην καθοδήγηση των κοινωνικοοικονομικών φορέων και διαδικασιών. Πρόκειται για τα κρατικά συστήματα κοινωνικής ασφάλειας, στο πλαίσιο των οποίων οι λύσεις, οι οποίες δίδονται, είναι κυρίως εξωτερικές.

Η διάταξη του άρθρου 22 παρ. 4 του Συντάγματος περιέχει νομοθετική επιφύλαξη, που σημαίνει ότι αφήνει στο νομοθέτη ευρύτατη ευχέρεια να διαμορφώσει το σύστημα ή το συνδυασμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης που επιθυμεί. Η ευρύτατη αυτή ευχέρεια του νομοθέτη εξηγείται από το βασικό στοιχείο περιεχομένου της εν λόγω συνταγματικής διατάξεως, ήτοι το στοιχείο της πραγματώσεως της κοινωνικής αλληλεγγύης. Η συνταγματική διάταξη έχει υπ' όψη της την ύπαρξη πολλών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας και όπως θα δειχθεί παρακάτω επιβάλλει στον νομοθέτη μία συνδυασμένη εφαρμογή των συστημάτων αυτών προκειμένου να επιτευχθεί ο απώτερος στόχος της κοινωνικής ασφάλισης, που είναι αυτός της κοινωνικής δικαιοσύνης.⁴⁷

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η κοινωνική ασφάλιση υπηρετεί τους κάτωθι σκοπούς :

1. Την όσο το δυνατόν πληρέστερη κάλυψη των βαρών η την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη επανόρθωση των φυσικών η οικονομικών συνεπειών οι οποίες προκλήθηκαν από την επέλευση κοινωνικών κινδύνων. Αυτό επιτυγχάνεται αφ' ενός μεν με την εξασφάλιση των μέσων συντήρησης σε περίπτωση ασθένειας, ατυχήματος, αναπηρίας, γήρατος, θανάτου του προστάτη της οικογενείας, ανεργίας και προσθέτων οικογενειακών δαπανών λόγω γάμου, απόκτησης νέων τέκνων,

⁴⁷ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

ελλείψεως στέγης, κ.λπ. , αφ' ετέρου δε μέσω της οργάνωσης ιατρικής περίθαλψης σε κάθε περίπτωση ασθένειας, ατυχήματος ή αναπηρίας.

2. Την επέμβαση προληπτικά προς αποτροπή κατά το δυνατόν της επέλευσης των ικανών να προκαλέσουν φυσικές και οικονομικές ζημίες κοινωνικών κινδύνων. Είναι οι περιπτώσεις της ασθένειας, του ατυχήματος και της ανεργίας, οι οποίες κυρίως επιδέχονται προληπτική 18 δράση. Αυτό ακριβώς επιδιώκει δια μεν την ασθένεια και το ατύχημα μέσω οργανώσεως κατάλληλων υπηρεσιών προληπτικού χαρακτήρα δια δε την ανεργία μέσω μιας πολιτικής πλήρους απασχόλησης, που να εγγυάται σε όλους όσοι είναι σε ηλικία και σε κατάσταση να εργασθούν, μία αμειβομένη δραστηριότητα.

Πέραν των σκοπών αυτών, η κοινωνική ασφάλιση επιδιώκει, όπως παρακάτω ειδικότερα αναφέρεται, την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου με την μέσω αυτής πραγματοποιούμενης αναδιανομής του εθνικού εισοδήματος, προς την οποία αναδιανομή τόσο βασικά αποβλέπει, ώστε αυτή και μόνο να δικαιολογεί την ύπαρξή της. Επιπλέον συμβάλλει και στην οικονομική εν γένει ανάπτυξη, την οποία υποβοηθά η ανύψωση του βιοτικού επιπέδου, καθ' όσον ως συνέπεια αυτής δημιουργείται μία νέα αγοραστική δύναμη ορισμένων τάξεων, των οποίων η τάση προς κατανάλωση γίνεται ισχυρότερη προκαλώντας με αυτόν τον τρόπο αύξηση της παραγωγής. Περαιτέρω η κοινωνική ασφάλιση καθίσταται ουσιώδης παράγοντας κοινωνικών μετασχηματισμών. Αρκεί να σημειωθεί ότι η ανισότητα στην ασφάλιση μεταξύ των μελών της ίδιας εθνικής ολότητας, την οποία αποσκοπεί να εξαφανίσει ή τουλάχιστον να περιορίσει η κοινωνική ασφάλιση, αποτελεί μία από τις πλέον σημαντικές βάσεις των κοινωνικών διακρίσεων⁴⁸

3.11 Αυτόνομος Κλάδος Δικαίου

Μέχρι την εμφάνιση του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης, οι κοινωνικές ασφαλίσεις, οι οποίες κάλυπταν κυρίως και βασικώς τους εργαζομένους, αποτελούσαν τμήμα του εργατικού δικαίου. Από τη στιγμή όμως κατά την οποία ο κύκλος των προστατευόμενων προσώπων διευρύνθηκε και επεκτάθηκε πέραν των εργαζομένων με όριο τον πολίτη, τείνει δε να έκλειψη και ο δεσμός των πόρων του

⁴⁸ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

θεσμού αυτού με το εισόδημα της εργασίας, εφόσον μετατίθεται το βάρος αυτού προς το κοινωνικό σύνολο μέσω της φορολογήσεως των εισφορών. Συνεπώς δεν υπάρχει εξ αντικειμένου θέμα εντάξεως του θεσμού αυτού· στο εργατικό δίκαιο. Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί νέο, αυτόνομο κλάδο δικαίου, ο οποίος διατηρεί ορισμένες κοινές αρχές με το εργατικό δίκαιο, αλλά έχει ίδιες αρχές και ίδια τεχνική και επομένως ανήκει στο δημόσιο δίκαιον, δεδομένου ότι οι κανόνες του είναι επιτακτικού χαρακτήρα, δημοσίας τάξεως και υπηρετούν το δημόσιον συμφέρον.

Ο χαρακτήρας αυτός των κανόνων της κοινωνικής ασφάλισης, ως κανόνων δημοσίας τάξεως, καθίσταται ιδιαίτερα έντονος, με τις ποινικές κυρώσεις, οι οποίες προβλέπονται σε περίπτωση παράβασης των εν λόγω κανόνων.

Όσον αφορά δε στην προαιρετική ή εκούσια υπαγωγή σε ορισμένο φορέα κοινωνικής ασφάλισης, παρόλο που στον σχηματισμό της οικείας σχέσης παρεμβαίνει η ιδιωτική βούληση του ενδιαφερομένου, δεν αίρεται ο δημόσιος χαρακτήρας της σχέσεως και αυτό διότι οι κανόνες δικαίου που οργανώνουν την σχέση αυτή είναι κανόνες αναγκαστικού δικαίου.⁴⁹

3.12 Η έννομη σχέση κοινωνικής ασφάλισης

Από τη σύντομη επισκόπηση της έννοιας των διατάξεων στα άρθρα 21 §§ 1-4 και 22 § 4 Συντ., σε συνδυασμό με τη γενικότερη αρχή του «κοινωνικού κράτους» (από τα άρθρα 17 § 1, 25 και 106 § 1 Συντ., μεταξύ άλλων, προκύπτει μια βασική «υποχρέωση της πολιτείας»: Να χορηγεί κοινωνικές παροχές στους πολίτες από δημόσιες υπηρεσίες ή αυτοδιοικούμενους δημόσιους οργανισμούς. Έχει αντίστοιχα επισημανθεί ότι από την εκπλήρωση της κρατικής αυτής αποστολής (κοινωνικής προστασίας) δημιουργούνται κατά κανόνα «δικαιώματα των πολιτών».

Εφόσον διαπιστώνονται νομικοί δεσμοί μεταξύ των υποκειμένων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, που προαναφέραμε, υπάρχουν όλα τα γνωρίσματα της «έννομης σχέσης». Αυτή δικαιολογείται εδώ, γιατί και από το νομοθέτη αναγνωρίζεται και συγκεκριμένα συμφέροντα μεταξύ δυο τουλάχιστο προσώπων εξυπηρετεί. Όταν ειδικότερα οι κοινωνικές παροχές ανταποκρίνονται στην εκπλήρωση

⁴⁹ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

κοινωνικοασφαλιστικών σκοπών, διαφαίνεται η **εννοιολογική διάσταση** της έννομης σχέσης κοινωνικής ασφάλισης. **Αυτή αναφέρεται στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις των συνδεδεμένων προσώπων, από την υπαγωγή στην κοινωνική ασφάλιση μέχρι την αντιμετώπιση ή παρέλευση των ασφαλιστικών κινδύνων.**

Η κοινωνικοασφαλιστική σχέση στην κλασική δομή της, είναι σύνθετη και χαρακτηρίζεται από έντονη αλληλεξάρτηση περισσότερων νομικών δεσμών.

Βασικά **υποκείμενα** της έννομης σχέσης κοινωνικής ασφάλισης είναι **οι ασφαλιστικοί φορείς και τα ασφαλιζόμενα πρόσωπα.**

Κατά τη λειτουργία της ωστόσο παρεμβάλλονται συχνά και τρίτα πρόσωπα. Σ' αυτά ανήκουν οι υπόχρεοι ασφαλιστικών εισφορών εργοδότες, τα δικαιούχα παροχών μέλη οικογένειας του ασφαλισμένου και όσοι αναλαμβάνουν να εκπληρώσουν παροχές αντί του ασφαλιστικού φορέα, λ.χ. ιδιωτικά νοσηλευτικά ιδρύματα.

Το **περιεχόμενο** της έννομης σχέσης κοινωνικής ασφάλισης παρουσιάζει μεγάλη ρευστότητα. Αιτία είναι οι αλληπάλληλες νομοθετικές και διοικητικές επεμβάσεις, που κάθε τόσο ιδρύουν, τροποποιούν, επικυρώνουν ή καταργούν μέτρα ασφαλιστικής προστασίας. Σημαντική δογματική απλούστευση πετυχαίνουμε, αν διακριθεί η σύνθετη κοινωνικοασφαλιστική σχέση σε μια σχέση ασφαλιστικής προσδοκίας στην αρχή και σε μια σχέση ασφαλιστικής παροχής μετά την πραγματοποίηση του κινδύνου.

Το **πρώτο στάδιο** χαρακτηρίζεται από την υποχρέωση των ασφαλισμένων ή τρίτων να καταβάλλουν εισφορές, που αντιστοιχούν σε ανάλογες αξιώσεις του ασφαλιστικού φορέα. **Αρχίζει** από την έναρξη της ασφαλιζόμενης απασχόλησης, οπότε ιδρύεται η υποχρέωση εισφορών και **λήγει** κανονικά με τη νόμιμη διακοπή της καταβολής εισφορών, είτε εμφανιστεί ασφαλιστικός κίνδυνος, είτε όχι.

Η σχέση ασφαλιστικής προσδοκίας λειτουργεί με διαφορετικές μορφές, ανάλογα με τον τρόπο υπαγωγής στην ασφάλιση και τον επιδιωκόμενο σκοπό. Διακρίνονται:

1. Η υποχρεωτική (κύρια ή επικουρική) ασφάλιση.
2. Η προαιρετική ασφάλιση.

3. Η τυπική ασφάλιση.

Το **δεύτερο στάδιο** αποτελεί ένα πλέγμα από την υποχρέωση του ασφαλιστικού φορέα να χορηγήσει τα νόμιμα μέσα για την αντιμετώπιση των κινδύνων και από την αντίστοιχη απαίτηση του ασφαλισμένου, που έχει προσβληθεί απ' αυτούς. **Αρχίζει** με τη συμπλήρωση όλων των προϋποθέσεων ασφαλιστικής προστασίας και όχι μόνο με την εμφάνιση ενός κινδύνου. **Λήγει** μαζί με την έννομη σχέση κοινωνικής ασφάλισης, δηλαδή με την αντιμετώπιση ή την παρέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου.

Η έκταση της σχέσης ασφαλιστικών παροχών διαμορφώνεται σύμφωνα με τους νομοθετημένους κλάδους ασφάλισης. Αυτοί λ.χ. στην περίπτωση του ΙΚΑ είναι:

1. Ο κλάδος παροχών ασθένειας και μητρότητας σε χρήμα.
2. Ο κλάδος παροχών ασθένειας και μητρότητας σε είδος.
3. Ο κλάδος συντάξεων αναπηρίας, γηρατειών και θανάτου.

Στα πλαίσια των κλάδων αυτών ρυθμίζονται από το νομοθέτη οι εξειδικευμένες ασφαλιστικές παροχές.

Στο δεύτερο πάντα στάδιο λειτουργίας της έννομης σχέσης κοινωνικής ασφάλισης είναι ενδεχόμενο να μην έχει ο φορέας τα μέσα για τη χορήγηση ικανοποιητικών παροχών σε είδος ή υπηρεσίες. Ξεχωρίζουμε τότε από τη βασική σχέση τη λεγόμενη **σχέση εκπλήρωσης παροχών**.⁵⁰

Αυτή δημιουργείται μεταξύ του δικαιούχου της παροχής και των αντισυμβαλλομένων του ασφαλιστικού φορέα, που αναλαμβάνουν να την εκπληρώσουν.

Γενικότερα αξίζει να υπογραμμιστεί ότι κατά τη λειτουργία της σύνθετης κοινωνικοασφαλιστικής σχέσης διασταυρώνονται οι κύριες με τις παρεπόμενες υποχρεώσεις μεταξύ όλων των υποκειμένων και των τρίτων προσώπων, που μετέχουν σ' αυτή.

⁵⁰ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

Ο χαρακτήρας κάθε έννομης σχέσης εξαρτιέται από την ιδιότητα των προσώπων που μετέχουν σ' αυτή. Με το υποκειμενικό αυτό κριτήριο αποκαλύπτεται και η νομική φύση της κοινωνικοασφαλιστικής σχέσης που εξετάζουμε.

Θα είναι ιδιωτικού ή δημόσιου δικαίου ανάλογα με την οργάνωση του συγκεκριμένου ασφαλιστικού φορέα σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημόσιου δικαίου.

Όταν ειδικότερα ένας φορέας έχει μορφή ν.π.ι.δ., λ.χ. αλληλοβοηθητικού σωματείου, η κοινωνική ασφάλιση λειτουργεί στα πλαίσια των εσωτερικών σωματειακών σχέσεων με τα μέλη, όπως αυτές ρυθμίζονται στο καταστατικό. Όταν ο ασφαλιστικός φορέας δεν έχει δική του νομική προσωπικότητα, αλλά αποτελεί ιδιαίτερη υπηρεσία του εργοδότη, η κοινωνικοασφαλιστική σχέση θα μπορούσε να ενταχθεί ακόμα και στα **όρια της εργασιακής σχέσης**. Με την ίδια λογική θα μπορούσαν να θεωρηθούν οι πολιτικές και στρατιωτικές συντάξεις απλές προεκτάσεις της δημοσιούπαλληλικής σχέσης, αφού στο τελευταίο τμήμα της εμφανίζεται το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς .

Μετά την αναφορά στις ακραίες αυτές περιπτώσεις δε μένει παρά να εστιάσουμε κάπως περισσότερο στη βασική φύση της έννομης σχέσης κοινωνικής ασφάλισης.

Τις πιο πολλές φορές οι ασφαλιστικοί φορείς οργανώνονται σε ν.π.δ.δ. Λειτουργούν δηλαδή ως φορείς δημόσιας εξουσίας με αρμοδιότητα την έκδοση διοικητικών πράξεων (μονομερών αποφάσεων για αναγνώριση και ικανοποίηση ασφαλιστικών δικαιωμάτων). 22 (κατά το άρθρο 1 § 2 ΑΝ 1846/51, μετά την τροποποίηση με το άρθρο 37 ΝΔ 2961/54).

Από τις αξιόλογες παρεπόμενες υποχρεώσεις σε μια σχέση κοινωνικής ασφάλισης μισθωτού είναι:

1) Η κατοχύρωση των δικαιωμάτων προσδοκίας του ασφαλισμένου, που εκπληρώνεται σωστά με διαρκή ενημέρωση του από το φορέα (πρβ. το άρθρο 26 § 8 εδ. α' ΑΝ 1846/51 και τη Δ. Πρωτ. Αθ. 9857/83, ΕΔΚΑ 1984, 177).

2) Η συνεργασία του ασφαλισμένου με το φορέα για την αποτροπή ή μείωση των συνεπειών του ασφαλιστικού κινδύνου (πρβ. την υποχρέωση υποβολής του ασφαλισμένου σε θεραπεία).

3) Η υποχρέωση του εργοδότη ν' αναγγείλει στον ασφαλιστικό φορέα την έναρξη και τη λήξη της σχέσης εργασίας (πρβ. το άρθρο 28 § 8α ΑΝ 1846/51, που προστέθηκε με το άρθρο 7 § 2 ΝΔ 4104/60). 24 (πρβ. ΠΔ 1041/79, που κωδικοποίησε, μετά από εξουσιοδότηση του άρθρου 44 Ν. 955/79, τις τροποποιήσεις του αρχικού ΑΝ 1854/51) κοινωνικοασφαλιστική σχέση παρουσιάζεται τότε με μορφή έννομης **σχέσης διοικητικού δικαίου**.

Αν μάλιστα δεχτούμε ότι η ρυθμιζόμενη στο ιδιωτικό δίκαιο έννοια της ενοχής (αρθρ. 287 επ. ΑΚ) αφορά ολόκληρο το δίκαιο, η κοινωνικοασφαλιστική σχέση προβάλλει και ως ενοχή δημόσιου δικαίου. Πραγματικά διαπιστώνου με και εδώ όλα τα ουσιαστικά στοιχεία των ενοχών, δηλαδή την ύπαρξη έννομης σχέσης που έχει για αντικείμενο ορισμένη παροχή από ένα πρόσωπο σ' ένα άλλο.

Με την αναγνώριση μιας σύνθετης έννομης σχέσης, όπου επικρατεί ανταποδοτικότητα (αλληλεξάρτηση) εισφορών - παροχών, αξιοποιείται η ασφαλιστική τεχνική στην κοινωνική προστασία των πολιτών. Ο όρος ανταποδοτικότητα σημαίνει εδώ την ύπαρξη αναλογίας των ασφαλιστικών παροχών προς το χρόνο ασφάλισης και το ύψος των εισφορών που καταβλήθηκαν.

Όσο η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί εκδήλωση περιορισμένης κοινωνικής αλληλεγγύης, είναι σχεδόν αυτονόητη η οργάνωση των ασφαλισμένων σε επαγγελματικές ιδίως κοινότητες, που χορηγούν παροχές ανάλογες με τις εισφορές. Κάτω απ' αυτή την παραδοσιακή κοινωνικοπολιτική θεώρηση, ο ανταποδοτικός (ασφαλιστικός) χαρακτήρας του θεσμού των κοινωνικών ασφαλίσεων μπορεί ν' ανατραπεί μόνο μ' εξαιρετικές διατάξεις.⁵¹

Από τη στιγμή όμως που η κοινωνική ασφάλιση δε θεωρείται υπόθεση ορισμένων οργανωμένων ομάδων, αλλά ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου, μειώνεται, αν δε χάνεται, η σημασία της ασφαλιστικής τεχνικής. Δίνεται τότε προτεραιότητα στην κατοχύρωση ενός παραδεκτού επιπέδου διαβίωσης, ακόμα και των πολιτών που δε μπορούν να καταβάλλουν εισφορές. Το κράτος μάλιστα αναλαμβάνει την ευθύνη να καλύψει τα αναπόφευκτα οικονομικά ελλείμματα. Αυτές οι σύγχρονες

⁵¹ (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

κοινωνικοπολιτικές τάσεις δύσκολα υλοποιούνται στα πλαίσια μιας ενιαίας σύνθετης κοινωνικοασφαλιστικής σχέσης.

Επομένως προωθείται η ιδέα για την αναγνώριση δυο έννομων σχέσεων κοινωνικής ασφάλισης, ανεξάρτητων μεταξύ τους. Από τη μια πλευρά έχουμε πάντα το κράτος ή τον αποκεντρωμένο αυτοδιοικούμενο οργανισμό και από την άλλη είτε τους δικαιούχους παροχών (ασφαλισμένους), είτε τους υπόχρεους εισφορών.

Όσο υποχωρεί ο ανταποδοτικός χαρακτήρας των ασφαλιστικών παροχών, τόσο μειώνεται ο δικαιολογητικός λόγος για ανισότητες στην κοινωνική προστασία. Περιορίζονται εξάλλου και οι δυσανάλογες οικονομικές επιβαρύνσεις των ασφαλισμένων ή τρίτων, αφού κατά το άρθρο 4 § 5 Συντ. η συνεισφορά των πολιτών στα δημόσια βάρη πρέπει να είναι ανάλογη με τις δυνάμεις τους.

Η προτεινόμενη ωστόσο διχοτόμηση της κοινωνικοασφαλιστικής σχέσης δημιουργεί προβλήματα, όταν το κράτος δεν είναι διατεθειμένο ν' ασκήσει τον εγγυητικό του ρόλο.⁵²

⁵² (Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006) .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΙΣΦΟΡΕΣ

4.1 Εισφορές ΙΚΑ

Στο ΙΚΑ ασφαλιζονται υποχρεωτικά όλα τα πρόσωπα που παρέχουν εξαρτημένη εργασία, ανεξάρτητα από την ιδιότητα του εργοδότη (ιδιωτικός τομέας-δημόσιος τομέας, Ν.Π.Δ.Δ. ή δημόσιος-κοινωνικός τομέας). Επίσης ασφαλιζονται στο Ι.Κ.Α. οι αυτοτελώς απασχολούμενοι που στερούνται επαγγελματική στέγη και οι μη έχοντες σταθερό εργοδότη. Βασική πηγή χρηματοδότησης των παροχών αποτελούν τα έσοδα που συγκεντρώνονται από τις εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών. Έτσι έχουμε την εργατική και την εργοδοτική εισφορά.

- Η εργατική εισφορά είναι ποσοστό επί των ακαθαρίστων αποδοχών του εργαζομένου και παρακρατείται από τις αποδοχές του κατά την πληρωμή του μισθού του. (Οι αποδοχές δεν επιτρέπεται να είναι κατώτερες από αυτές που προβλέπονται από το νόμο).
- Η εργοδοτική εισφορά είναι ποσοστό επί των ακαθαρίστων αποδοχών του μισθωτού και επιβαρύνει τον εργοδότη.⁵³

Ο εργοδότης όπως ορίζεται από το νόμο, είναι ο υπεύθυνος απέναντι στο ΙΚΑ για την καταβολή ολόκληρου του ασφαλιστρου (εργατικού και εργοδοτικού). Η ασφαλιστική εισφορά είναι ενιαία. Συνεπώς δεν έχει δυνατότητα ο εργοδότης να καταβάλλει χωριστά την εργοδοτική ή την εργατική εισφορά. Αν ο εργοδότης δεν παρακρατήσει την εργατική εισφορά το αργότερο μέσα σε ένα δίμηνο από την ημέρα της πληρωμής των αποδοχών, υποχρεώνεται να καταβάλλει ο ίδιος στο Ι.Κ.Α. το σύνολο του ασφαλιστρου, δηλαδή και την εργοδοτική και την εργατική εισφορά χωρίς καμία υποχρέωση του ασφαλισμένου απέναντι στο Ι.Κ.Α.. Έτσι το Ι.Κ.Α. δεν έχει δικαίωμα να στραφεί εναντίον του ασφαλισμένου για να εισπράξει την εργατική εισφορά και ο μισθός του, προσαυξάνεται κατά το αντίστοιχο προς τις κρατήσεις ποσό.

⁵³ www.ika.gr

Επίσης οι εργοδότες υποχρεούνται να καταβάλουν τις συνολικές εισφορές και στις παρακάτω εξαιρέσεις: α) Όταν οι ασφαλισμένοι δεν εισπράττουν αμοιβή σε χρήμα απ' τους εργοδότες τους ή τρίτους (κυρίως η περίπτωση των μαθητευομένων) και β) Όταν πρόκειται για εργαζόμενους συνταξιούχους μόνο του Ι.Κ.Α.. Κατ' εξαίρεση σ' αυτή την περίπτωση οι ασφαλισμένοι επιβαρύνονται μόνο με το ποσοστό εισφορών για οικογενειακά επιδόματα, για Ο.Ε.Κ. και για Εργατική Εστία.

4.2 Υποχρεώσεις του εργοδότη

4.2.1 Απογραφή σε Ι.Κ.Α.-ΕΤΑΜ

Ο εργοδότης υποχρεούται να απογράφεται στο Μητρώο Εργοδοτών του Ι.Κ.Α.-ΕΤΑΜ στο Υποκατάστημα ή Παράρτημα του Ι.Κ.Α., στην ασφαλιστική περιοχή του οποίου λειτουργεί η έδρα της επιχείρησής του, με την έναρξη της απασχόλησης προσωπικού.

4.2.2 Τήρηση Ειδικού βιβλίου καταχώρησης νεοπροσλαμβανόμενου προσωπικού

Υποχρεούται να καταχωρεί σε θεωρημένο, από το Ι.Κ.Α. έντυπο, τους νεοπροσλαμβανόμενους μισθωτούς του, αμέσως μετά τη πρόσληψη και πριν αυτοί αναλάβουν εργασία. Οι εργοδότες οικονομοτεχνικών έργων δεν υποχρεούνται να τηρούν βιβλίο νεοπροσλαμβανόμενου προσωπικού.

4.2.3 Υποβολή δήλωσης μεταβολής των στοιχείων

Υποχρεούται να δηλώνουν κάθε μεταβολή των στοιχείων τους, όπως μεταφορά έδρας ή παραρτήματος επιχείρησής, αλλαγή επωνυμίας, αλλαγή νομικής μορφής.⁵⁴

4.2.4 Υποβολή αναλυτικής περιοδικής δήλωσης (ΑΠΔ)

Υποχρεούται να υποβάλλει δήλωση που περιλαμβάνει πληροφορίες ή στοιχεία που αφορούν το χρόνο απασχόλησης, την αμοιβή, τους κλάδους ασφάλισης και το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών. Εξαιρούνται από το θεσμό αυτό οι: αποκλειστικές

⁵⁴ www.ika.gr

νοσοκόμες, εργαζόμενοι στο Άγιο Όρος, ιερόδουλες και κατ' οίκον απασχολούμενοι σε περισσότερους από ένα εργοδότες.

4.2.5 Χορήγηση εκκαθαριστικών σημειωμάτων αποδοχών (απόδειξη πληρωμής)

Υποχρεούται να χορηγεί εκκαθαριστικά σημειώματα αποδοχών κατά την εξόφληση των αποδοχών τους, στα οποία αναλύονται οι κάθε φύσεως αποδοχές τους και οι κρατήσεις που γίνονται επί των αποδοχών αυτών.

4.2.6 Αναγγελία αποχώρησης μισθωτών στο Ο.Α.Ε.Δ.

Υποχρεούται να αναγγείλει στον Ο.Α.Ε.Δ. μέσα σε 8 ημέρες κάθε περίπτωση οικειοθελούς αποχώρησης του μισθωτού.

4.2.7 Παρακράτηση και πληρωμή ασφαλιστικών εισφορών

Είναι υπεύθυνος για την καταβολή όχι μόνο των εισφορών που τον βαρύνουν αλλά και των εισφορών που βαρύνουν τους μισθωτούς του.

4.2.8 Παράδοση των αποσπασμάτων ατομικών λογ/σμών ασφάλισης και ετικετών ασφαλιστικής ικανότητας στους ασφαλισμένους

Οφείλει να παραδίδει στους μισθωτούς που απασχολεί ή απασχολούσε το απόσπασμα ατομικού λογαριασμού ασφάλισης(έχει πλήρη αποδεικτική ισχύ και περιλαμβάνει στοιχεία απασχόλησης τριμήνου ή τετραμήνου για οικοδόμους) και την ετικέτα ασφαλιστικής ικανότητας(κάθε Σεπτέμβριο εκδίδεται αυτοκόλλητη ετικέτα ασφαλιστικής ικανότητας για την ανανέωση των ατομικών βιβλιαρίων υγείας). Αν οι ασφαλισμένοι συμπληρώνουν μεταγενέστερα τις προϋποθέσεις ανανέωσης των ατομικών βιβλιαρίων η διαδικασία επαναλαμβάνετε το Δεκέμβριο.

4.2.9 Χορήγηση 'βεβαίωσης εργοδότη' στους ασφαλισμένους για τους οποίους δεν έχει εκδοθεί 'απόσπασμα ατομικού λογ/σμου ασφάλισης'

Σε περίπτωση που οι εργαζόμενοι έχουν εκτάκτως ανάγκη των στοιχείων ασφάλισης τους για να θεμελιώσουν δικαίωμα παροχών από το ΙΚΑ ή τους ΟΑΕΔ, ΟΕΚ και ΕΕ πριν από την έκδοση του αποσπάσματος ατομικού λογαριασμού ασφάλισης, οι

εργοδότες βεβαιώνουν τα στοιχεία αυτά συμπληρώνοντας το ειδικό έντυπο “βεβαίωση εργοδότη”

4.2.10 Διευκόλυνση των οργάνων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και του ΣΕΠΕ για τη διενέργεια έλεγχου

Το Ι.Κ.Α. πραγματοποιεί ελέγχους με τα αρμόδια όργανα του, για τη σωστή τήρηση και ενημέρωση του ειδικού βιβλίου καταχώρησης νεοπροσλαμβανομένου προσωπικού, τους κλάδους ασφάλισης, το ύψος των εισφορών ασφάλισης κ.τ.λ.

4.2.11 Τήρηση αντιγράφου της Α.Π.Δ.

Ο εργοδότης υποχρεούται να κρατεί αντίγραφο της Α.Π.Δ. για χρόνο ίσο με το χρόνο παραγραφής του από το Ι.Κ.Α. για τη βεβαίωση των απαιτήσεων του.⁵⁵

4.3 Υποχρεώσεις του ασφαλισμένου

4.3.1 Απογραφή στο Ι.Κ.Α.

Ο ασφαλισμένος πρέπει να απογράφεται στο Ι.Κ.Α. του τόπου κατοικίας του, όταν αναλαμβάνει για πρώτη φορά εργασία.

4.3.2 Υποβολή δήλωσης μεταβολής στοιχείων

Να γνωστοποιεί άμεσα την οποιαδήποτε μεταβολή στα στοιχεία απογραφής του, στο Ι.Κ.Α. του τόπου κατοικίας του.

4.3.3 Παράδοση αντιγράφου βεβαίωσης απογραφής

Οφείλει να παραδίδει στον εργοδότη του, το αντίγραφο βεβαίωσης της απογραφής όταν απογράφεται στο Ι.Κ.Α. για πρώτη φορά.

4.3.4 Γνωστοποίηση στοιχείων ασφάλισης τους

Με πρόσληψη του και πριν την ανάληψη εργασίας να γνωστοποιεί τα πλήρη στοιχεία ασφάλισης του με την προσκόμιση είτε του αποσπάσματος ατομικού λογαριασμού

⁵⁵ www.ika.gr

ασφάλισης είτε του δελτίου ασφαλιστικής ταυτότητας και εισφορών είτε του ασφαλιστικού βιβλιαρίου απασχολούμενου κ.τ.λ.

4.3.5 Έλεγχος αποσπάσματος ατομικού λογ/σμού

Οφείλει να ελέγχει το απόσπασμα ατομικού λογ/σμού για την ορθότητα της ασφάλισης του. Ειδικότερα να ελέγχει αν ο εργοδότης δηλώνει στοιχεία ασφάλισης για όλες τις μέρες εργασίας για την ειδικότητα απασχόλησης για το σύνολο των καταβαλλομένων αποδοχών, τις υπερωρίες, τα δώρα εορτών, την άδεια και το επίδομα αδείας.

4.3.6 Αναγγελία αποχώρησης ή απόλυσης στο Ι.Κ.Α.

Να γνωστοποιούν γραπτά στο Ι.Κ.Α. εντός 12 μηνών από την αποχώρηση τους ή την απόλυση τους από την εργασία και κάθε διαφορά των πραγματικών στοιχείων απασχόλησης και των στοιχείων που δηλώθηκαν από τον εργοδότη.⁵⁶

4.3.7 Διατήρηση στοιχείων ασφάλισης

Να διατηρούν όλα τα στοιχεία ασφάλισης του μέχρι να κληθούν να τα υποβάλλουν στις υπηρεσίες του Ι.Κ.Α. για συνολική ανακεφαλαίωση, καταχώρηση και ενημέρωση των μηχανογραφικών αρχείων του Ι.Κ.Α.20

4.4 Κυρώσεις

Σε περίπτωση καθυστέρησης της καταβολής των εισφορών και μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του, ο εργοδότης έχει κάποιες **κυρώσεις** (χρηματικές ή/και ποινικές). Αυτές είναι οι εξής:

Πρόσθετο τέλος εκπρόθεσμης καταβολής: Ανεξάρτητα από το εάν υπάρχει ή όχι υπαιτιότητα του εργοδότη, επιβαρύνεται με πρόσθετα τέλη που ξεκινούν από 3% για τον πρώτο μήνα καθυστέρησης και αυξάνονται κατά 1% για κάθε επόμενο μήνα και μπορεί να φτάσουν μέχρι 120% επί του ποσού των καθυστερούμενων εισφορών.

⁵⁶ www.ika.gr

Ειδικό πρόσθετο τέλος: Προβλέπεται η καταβολή ειδικού πρόσθετου τέλους ίσο με 500 ευρώ σε περίπτωση που ο εργοδότης δεν καταχωρήσει τους μισθωτούς του στα μισθολόγια του Ι.Κ.Α. μέσα στη προθεσμία καταβολής των εισφορών ή τους καταχωρήσει με ανακριβή στοιχεία (ημέρες εργασίας, αποδοχές κλπ). Το ποσό αυτό αναφέρεται για κάθε ακαταχώριστο μισθωτό ξεχωριστά. Επίσης επιβάλλεται πρόστιμο (150 ή 300 ευρώ κατά περίπτωση), όταν δεν υποβάλλουν ή υποβάλουν εκπρόθεσμα τη δήλωση για μεταβολή των στοιχείων του εργοδότη.

Ποινικές κυρώσεις: Σε περίπτωση μη καταβολής της εργοδοτικής εισφοράς ο εργοδότης τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών και χρηματική ποινή. Επίσης σε περίπτωση που παρακρατήθηκε η εργατική εισφορά κατά την πληρωμή των αποδοχών του μισθωτού και δεν καταβλήθηκε, ο εργοδότης τιμωρείται ως ένοχος υπεξαίρεσης με φυλάκιση 6 τουλάχιστον μηνών και χρηματική ποινή, που πρέπει να εξοφληθεί ή να ρυθμιστεί σε δόσεις πριν το δικάσιμο. Αν δεν ρυθμιστούν οι δόσεις και δεν εξοφληθεί το ποσό, τα αρμόδια όργανα προχωρούν σε κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων.⁵⁷

4.5 Υπολογισμός εισφορών

Οι εισφορές του Ι.Κ.Α. υπολογίζονται πάνω στις πραγματικές αποδοχές των ασφαλισμένων. Στις αποδοχές αυτές περιλαμβάνονται όλες οι αποδοχές του μισθωτού, δηλαδή: μισθός, επιδόματα, αμοιβή για υπερωρίες, εργασία τις Κυριακές κ.τ.λ.

Παρόλο που οι εργάσιμες ημέρες μέσα στο μήνα δεν είναι πάντα σταθερές, έχουν θεσπιστεί οι 25 εργάσιμες σαν βάση υπολογισμού του ημερομισθίου από το μηνιαίο μισθό. Ο αριθμός αυτός των ημερών εργασίας ισχύει τόσο στο σύστημα της πενθήμερης, όσο και της εξαήμερης εβδομαδιαίας εργασίας. Αν εργαστούν όμως λιγότερες ημέρες, τότε υπολογίζονται μόνο οι ημέρες για τις οποίες δικαιούνται αποδοχές.

Για αυτούς που εργάζονται με ημερομίσθιο, ασφαρίζονται για 6 ημέρες την εβδομάδα, ανεξάρτητα αν εργάζονται με σύστημα εξαήμερης ή πενθήμερης

⁵⁷ www.ika.gr

εβδομάδας. Ιδιαίτερα, στο σύστημα της πενθήμερης εβδομάδας, αν απασχοληθούν λιγότερες από 3 ημέρες, αναγνωρίζονται οι πραγματικές ημέρες εργασίας. Αν όμως απασχοληθούν από 3 και πάνω αναγνωρίζονται οι πραγματικές ημέρες προσαυξημένες κατά μία.

4.6 Ποσοστά εισφορών

Τα ποσοστά εισφορών διαφέρουν ανάλογα με το είδος της επιχείρησης, την περιοχή που έχει την έδρα της και το είδος της εργασίας που παρέχεται από τον ασφαλισμένο. Στο ΙΚΑ έχει ανατεθεί η ευθύνη συνείσπραξης και των εισφορών στους κλάδους Ανεργίας, Στράτευσης, Οικογενειακών επιδομάτων (ΟΑΕΔ), Εργατικής κατοικίας, Εργατικής εστίας και Τ.Ε.Α.Μ.

Η καταβολή των εισφορών γίνεται κατά κανόνα με την αγορά ενσήμων και την επικόλληση τους στα ασφαλιστικά βιβλιάρια των ασφαλισμένων. Οι εισφορές που καταβάλλονται υπολογίζονται με βάση το ασφάλιστρο που ισχύει σε κάθε περίπτωση και τις συνολικές αποδοχές των ασφαλισμένων. Υπάρχει βέβαια ένα ανώτατο όριο ασφαλιστέων αποδοχών, που αντιστοιχεί στο εκάστοτε τεκμαρτό ημερομίσθιο της ανώτατης ασφαλιστικής κλάσης.⁵⁸

4.7 Εισφορές ασφάλισης από 1.6.2016 σύμφωνα με το νόμο 4387/2016

Από 1.6.2016 σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 97 του Νόμου [4387/2016](#) και μέχρι τις 31.5.2019, το ποσό της μηνιαίας εισφοράς για την επικουρική ασφάλιση στο Ε.Τ.Ε.Α. όλων των μισθωτών, ασφαλισμένων πριν και μετά την 1.1.1993, υπολογίζεται σε ποσοστό 3,5% για τον ασφαλισμένο και σε ποσοστό 3,5% για τον εργοδότη επί των ασφαλιστέων αποδοχών του εργαζομένου όπως προσδιορίζονται στο άρθρο 38, συνεπώς από 01/06/2016 τα ποσοστά ασφάλισης διαμορφώνονται ως εξής:⁵⁹

⁵⁸ www.ika.gr

⁵⁹ <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29652>

Από 01/06/2016 σύμφωνα με το άρθρο 97 του 4387/2016 τα ποσοστά διαμορφώνονται εξής

<u>Φορέας και κλάδοι Ασφάλισης</u>	<u>Ποσοστό ασφαλισμένου</u>	<u>Ποσοστό εργοδότη</u>	<u>Σύνολο</u>
<u>Ι.Κ.Α</u>			
Παροχών ασθένειας σε είδος (ΕΟΠΥΥ)	2,15	4,30	6,45
Παροχών ασθένειας σε χρήμα	0,40	0,25	0,65
Συντάξεως	6,67	13,33	20,00
Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π (Πρώην Ε.Τ.Ε.Α)	3,50	3,50	7,00
Ο.Α.Ε.Δ	1,93	3,68	5,61
Ο.Ε.Κ (Εργατικής Κατοικίας)	1,00		1,00
Ο.Ε.Ε (Εργατική Εστία)	0,35		0,35
Σύνολο	16,00	25,06	41,06

Σύμφωνα με το άρθρο 74 του Νόμου [4387/2016](#) το Ε.Τ.Ε.Α. μετονομάζεται σε «Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών» αποκαλούμενο εφεξής «Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.».

Το Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. συγκροτούν δύο (2) κλάδοι, οι οποίοι λειτουργούν με οικονομική και λογιστική αυτοτέλεια:

α) κλάδος επικουρικής ασφάλισης και

β) κλάδος εφάπαξ παροχών, στους οποίους παρακολουθούνται αυτοτελώς οι εισφορές κάθε κλάδου.

4.8 Οι εισφορές εργοδοτών- μισθωτών

Στο 20% διαμορφώνεται το συνολικό ποσοστό των ασφαλιστικών εισφορών για εργοδότες και εργαζόμενους στο νέο Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης, στην ελληνική πρόταση για το Ασφαλιστικό.

Βάσει αυτού οι Εισφορές Μισθωτών και Εργοδοτών διαμορφώνονται ως εξής:

- Από τη δημοσίευση του νόμου, το συνολικό ποσοστό εισφοράς κλάδου σύνταξης στον ΕΦΚΑ ασφαλισμένου μισθωτού και εργοδότη ορίζεται σε 20% επί των πάσης φύσεως αποδοχών των εργαζομένων, με εξαίρεση τις κοινωνικού χαρακτήρα έκτακτες παροχές λόγω γάμου, γεννήσεως τέκνων,

θανάτου και βαριάς αναπηρίας και κατανέμεται κατά 6,67% σε βάρος των ασφαλισμένων και κατά 13,33% σε βάρος των εργοδοτών, συμπεριλαμβανομένου από 1.1.2017 και του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, με την επιφύλαξη των διατάξεων των παραγράφων 4 και 5.⁶⁰

- α. Το ανώτατο όριο ασφαλιστέων αποδοχών για τον υπολογισμό της μηνιαίας ασφαλιστικής εισφοράς των μισθωτών και των εργοδοτών, συνίσταται στο δεκαπλάσιο του ποσού που αντιστοιχεί στον εκάστοτε προβλεπόμενο κατώτατο βασικό μισθό άγαμου μισθωτού άνω των 25 ετών. β. Το ανώτατο όριο του εδαφίου α' εφαρμόζεται και επί πολλαπλής μισθωτής απασχόλησης ή έμμισθης εντολής όσον αφορά στην εισφορά ασφαλισμένου.
- Καταβάλλουν ασφαλιστική εισφορά εργοδότη - εργαζόμενου για τον κλάδο σύνταξης, ως μισθωτοί και οι ακόλουθες, ιδίως, κατηγορίες ασφαλισμένων, διατηρούμενης σε ισχύ του τεκμηρίου της ρύθμισης του άρθρου 2 παρ. 1 του ΑΝ 1846/51:

α) Οι ασφαλισμένοι που έως την έναρξη ισχύος του παρόντος υπάγονταν στην ασφάλιση του Τομέα Ασφάλισης Ναυτικών Πρακτόρων και Υπαλλήλων του ΟΑΕΕ, καθώς και οι αναβάτες και προπονητές που έως ισχύος του παρόντος υπάγονταν στην ασφάλιση του ΟΑΕΕ κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 9 του ν.3655/2008, ανεξαρτήτως του χρόνου υπαγωγής στην κοινωνική ασφάλιση.

β) Οι ασφαλισμένοι που έως την έναρξη ισχύος του παρόντος υπάγονταν στην ασφάλιση του ΕΤΑΑ και παρέχουν εξαρτημένη εργασία, ανεξαρτήτως του χρόνου υπαγωγής στην κοινωνική ασφάλιση.⁶¹

γ) Οι δικηγόροι με έμμισθη εντολή, και άλλα πρόσωπα ασφαλιστέα λόγω ιδιότητας, για το εισόδημα που προέρχεται από τη διαρκή σχέση παροχής υπηρεσιών, ανεξαρτήτως του χρόνου υπαγωγής στην κοινωνική ασφάλιση. Ως προς το εισόδημα από άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος, για το οποίο εκδίδονται δελτία παροχής υπηρεσιών, τιμολόγια ή αποδείξεις επαγγελματικής δαπάνης εφαρμόζονται οι

⁶⁰ <http://www.iefimerida.gr/news>

⁶¹ <http://www.iefimerida.gr/news>

διατάξεις του άρθρου 53, με την εξαίρεση της υποχρέωσης υπαγωγής στην κατώτατη ασφαλιστική κλάση χαμηλότερου εισοδήματος.

δ) Ειδικά για τους ασφαλισμένους της ανωτέρω περ. α, το ύψος της ασφαλιστικής εισφοράς για τον ασφαλισμένο καθορίζεται από 1.7.2016 σε 17%, από 1.1.2017 σε 15%, από 1/1/2018 σε 10% και από 1/1/2019 και μετά σε 6,67%. Το ύψος της ασφαλιστικής εισφοράς για τον εργοδότη καθορίζεται από 1.7.2016 σε 3%, από 1/1/2017 σε 5%, από 1/1/2018 σε 10% και από 1/1/2009 και μετά σε 13,33%.

ε) Υπόχρεος για την καταβολή της εργοδοτικής εισφοράς είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, για λογαριασμό του οποίου οι ασφαλισμένοι του παρόντος άρθρου παρέχουν τις υπηρεσίες τους έναντι περιοδικής παροχής. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται και στις κατηγορίες αυτές οι πάσης φύσεως διατάξεις περί εισφορών του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

- Τυχόν υψηλότερα ή χαμηλότερα των οριζομένων στην παράγραφο 1 ποσοστά ασφαλιστικών εισφορών Κλάδου Σύνταξης ασφαλισμένου και εργοδότη που προβλέπονταν έως την έναρξη ισχύος του παρόντος αναπροσαρμόζονται ετησίως ισόποσα και σταδιακά από 1.1.2017 και εφεξής, ούτως ώστε από 1.1.2020 να διαμορφωθούν στο αντίστοιχο ποσοστό που ορίζεται στην ανωτέρω παράγραφο.⁶²
- Δεν αναπροσαρμόζονται, και παραμένουν στο ύψος που προβλεπόταν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, οι ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων, που emπίπτουν στις κατηγορίες που εξαιρέθηκαν από την αύξηση των ορίων ηλικίας της υποπαρ. Ε3 της παραγράφου Ε του άρθρου 2 του ν. 4336/2015, σύμφωνα με την υπ' αριθμό Φ11321/οικ.47523/1570 απόφασης του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΦΕΚ Β' 2311/26-10-2015), καθώς και των εργαζομένων που υπάγονται στις διατάξεις των άρθρων 20 και 21 του ν. 3863/2010 (Α115), όπως ισχύει. Στο ίδιο ύψος παραμένουν και οι αντίστοιχες εργοδοτικές εισφορές.
- Οι εισφορές δηλώνονται από τον εργοδότη στην Αναλυτική Περιοδική Δήλωση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ σύμφωνα με την ισχύουσα κατά τη δημοσίευση του παρόντος νομοθεσία του τελευταίου.

⁶² <http://www.iefimerida.gr/news>

- α) Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καθορίζονται οι απαιτούμενες διαδικασίες για τον επαναπροσδιορισμό των ποσοστών, οι προσαρμογές στα πληροφοριακά συστήματα, η αναπροσαρμογή των ποσοστών των κατά την παρ. 5 εξαιρούμενων κατηγοριών ασφαλισμένων, και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του άρθρου αυτού. β) Με όμοια απόφαση, μετά από γνώμη του ΔΣ του ΝΑΤ, προσδιορίζεται η βάση υπολογισμού των καταβαλλόμενων εισφορών των ασφαλισμένων σε αυτό και άλλο ειδικότερο ζήτημα αφορά εισφορές.⁶³

4.9 Εισφορές αυτοαπασχολούμενων και ελεύθερων επαγγελματιών

- Από 1.1.2017 οι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι οποίοι σύμφωνα με τις γενικές ή ειδικές ή καταστατικές διατάξεις, όπως ίσχυαν ως την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, υπάγονταν στην ασφάλιση του Ο.Α.Ε.Ε και του Ε.Τ.Α.Α. αντίστοιχα, καταβάλλουν, ανεξαρτήτως του χρόνου υπαγωγής στην κοινωνική ασφάλιση, μηνιαία ασφαλιστική εισφορά για τον κλάδο σύνταξης, ύψους 20% επί του μηνιαίου εισοδήματός τους, όπως αυτό καθορίζεται είτε με βάση το καθαρό φορολογητέο αποτέλεσμα, από την ασκούμενη δραστηριότητά τους κατά το προηγούμενο φορολογικό έτος, είτε με βάση την καθαρή αξία των παρεχόμενων μηνιαίως ή σε άλλη τακτική χρονική βάση, υπηρεσιών του τρέχοντος έτους για το οποίο εκδίδονται δελτία παροχής υπηρεσιών, τιμολόγια ή αποδείξεις επαγγελματικής δαπάνης. Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εξειδικεύονται τα ειδικότερα θέματα όσον αφορά στους κανόνες προσδιορισμού της βάσης υπολογισμού εισφορών ανά επαγγελματική δραστηριότητα.
- Σε καμία περίπτωση η μηνιαία ασφαλιστική εισφορά που υποχρεούνται να καταβάλλουν οι ασφαλισμένοι της παρ. 1 δεν δύναται να υπολείπεται του ποσού που αντιστοιχεί σε ποσοστό 20% επί του εκάστοτε προβλεπόμενου κατώτατου βασικού μισθού άγαμου μισθωτού άνω των 25 ετών. Ως προς το

⁶³ <http://www.iefimerida.gr/news>

ανώτατο όριο ασφαλιστέου μηνιαίου εισοδήματος εφαρμόζεται η διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 52.⁶⁴

- Τα ανωτέρω εφαρμόζονται και για τους υγειονομικούς που αμείβονται κατά πράξη και περίπτωση, καθώς και για τους δικηγόρους που βρίσκονται σε αναστολή άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τον Κώδικα Δικηγόρων, όπως και για τους μηχανικούς που βρίσκονται σε αναστολή άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας. Οι δικηγόροι και οι μηχανικοί αυτοί καταβάλλουν την εισφορά του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2.
- Από 1.1.2017 οι ασφαλισμένοι για τους οποίους, βάσει των γενικών ή ειδικών ή καταστατικών διατάξεων που ίσχυαν έως την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, προέκυπτε υποχρέωση υπαγωγής στον Τομέα Ασφάλισης Ναυτικών Πρακτόρων και Υπαλλήλων του ΟΑΕΕ και ασκούν ελεύθερο επάγγελμα, καταβάλλουν, ανεξαρτήτως του χρόνου υπαγωγής στην κοινωνική ασφάλιση, τις προβλεπόμενες στις παραγράφους 1 και 2 ασφαλιστικές εισφορές.
- Τυχόν υψηλότερα ή χαμηλότερα των οριζόμενων στην παράγραφο 1 ποσοστά ασφαλιστικών εισφορών Κλάδου Σύνταξης ασφαλισμένου και εργοδότη που προβλέπονταν έως την έναρξη ισχύος του παρόντος αναπροσαρμόζονται ισόποσα και σταδιακά από 1.7.2016, και ετησίως από 1.1.2017 και εφεξής, ούτως ώστε από 1.1.2020 να διαμορφωθούν στο αντίστοιχο ύψος που ορίζεται στην ανωτέρω παράγραφο.
- α. Για τους ασφαλισμένους που προέρχονται από τον Τομέα Ασφάλισης Νομικών, οι διατάξεις που προβλέπουν το συνυπολογισμό ποσών που καταβάλλονται επί αμοιβών και επί αναλογικών δικαιωμάτων εξακολουθούν να ισχύουν και μετά την 1.1.2017. Ειδικά για τους δικηγόρους, από 1-7-2016 τα ένημα υπέρ της κοινωνικής ασφάλισης καταργούνται. Υπέρ του ΕΦΚΑ καταβάλλεται προείσπραξη επί του 20% της ελάχιστης αμοιβής ανά δικηγορική πράξη ή παράσταση. Ο οικείος δικηγορικός Σύλλογος αποστέλλει στον ΕΦΚΑ τη σχετική συγκεντρωτική κατάσταση ανά δικηγόρο. Για τους δικηγόρους που απασχολούνται: α. με έμμισθη εντολή, τα ποσά που έχουν καταβληθεί μέσω ενσήμων ή της ανωτέρω διαδικασίας που τα αντικαθιστά, αφαιρούνται από την εισφορά του ασφαλισμένου. β. Σε περίπτωση που τα

⁶⁴ <http://www.iefimerida.gr/news>

ποσά που καταβάλλονται βάσει των ανωτέρω ρυθμίσεων υπολείπονται της εισφοράς, ο ασφαλισμένος καταβάλλει την προκύπτουσα διαφορά σε χρήμα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 5 του ν.2042/1992. γ. Σε περίπτωση που τα ποσά που καταβλήθηκαν υπερβαίνουν την προβλεπόμενη μηνιαία εισφορά, δεν επιστρέφονται, αλλά συμψηφίζονται με την ετήσια ασφαλιστική οφειλή.

- Διατάξεις νόμου που προβλέπουν την καταβολή μειωμένων ασφαλιστικών εισφορών για τους ασφαλισμένους προερχόμενους από το ΕΤΑΑ, κατά την πρώτη πενταετία υπαγωγής στην ασφάλιση, καταργούνται από 1.1.2017.
- Από 1.7.2016 ο ΕΦΚΑ συνεισπράττει με τις ασφαλιστικές εισφορές και την προβλεπόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 44 παρ. 2 του ν.3986/2011 εισφορά, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 50 του ν. 4144/2013, υπέρ του Ειδικού Λογαριασμού Ανεργίας υπέρ των Αυτοτελώς και Ανεξάρτητα Απασχολούμενων - Κλάδος ασφαλισμένων ΟΑΕΕ και ΕΤΑΠ - ΜΜΕ καθώς και υπέρ των Αυτοτελώς και Ανεξάρτητα Απασχολούμενων - Κλάδος ασφαλισμένων ΕΤΑΑ, την οποία και αποδίδει στον ΟΑΕΔ.
- Ο ΕΦΚΑ παρέχει από 1.7.2016 και εφεξής τις υπηρεσίες που αφορούν στην εγγυοδοσία και πιστοδοσία για τους ασφαλισμένους που προέρχονται από τον Τομέα Σύνταξης Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων (ΤΣΜΕΔΕ) του ΕΤΑΑ, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τις μέχρι σήμερα ισχύουσες διατάξεις, αναλογικά εφαρμοζόμενες. Έσοδα που προκύπτουν από την παροχή των ανωτέρω υπηρεσιών αποτελούν πόρους του ΕΦΚΑ.
- Το ύψος της ασφαλιστικής εισφοράς καθώς και οι ασφαλιστικές κατηγορίες ή κλάσεις ή αποδοχές, βάσει των οποίων υπολογίζεται η μηνιαία εισφορά των ασφαλισμένων για τους οποίους, βάσει των γενικών ή ειδικών ή καταστατικών διατάξεων που ίσχυαν έως την έναρξη ισχύος του παρόντος, προέκυπτε υποχρέωση υπαγωγής στον ΟΑΕΕ, συμπεριλαμβανομένων και των ασφαλισμένων που υπάγονταν έως την έναρξη ισχύος του παρόντος στον Τομέα Ασφάλισης Ναυτικών και Τουριστικών Πρακτόρων, όπως έχουν διαμορφωθεί μέχρι 31.12.2015 παραμένουν αμετάβλητες μέχρι 31.12.2016.
- Η σταθερή μηνιαία εισφορά, το ύψος της ασφαλιστικής εισφοράς καθώς και οι ασφαλιστικές κατηγορίες ή αποδοχές, βάσει των οποίων υπολογίζεται η μηνιαία εισφορά των ασφαλισμένων για τους οποίους, βάσει των γενικών ή ειδικών ή καταστατικών διατάξεων όπως ίσχυαν έως την έναρξη ισχύος του

παρόντος, προέκυπτε υποχρέωση υπαγωγής στους Τομείς του κλάδου κύριας ασφάλισης του ΕΤΑΑ (Τομέας Σύνταξης Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων, Τομέας Σύνταξης και Ασφάλισης Υγειονομικών, Τομέας Ασφάλισης Νομικών), όπως έχουν διαμορφωθεί μέχρι 31/12/2015 παραμένουν αμετάβλητες μέχρι 31/12/2016.⁶⁵

⁶⁵ <http://www.iefimerida.gr/news>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΙΚΑ

5.1 Γενικά

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 εδ. α του ΑΝ. 1846/1951, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 4476/1965, στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ υπάγονται τα πρόσωπα τα οποία, εντός των ορίων της χώρας, παρέχουν κατά κύριο επάγγελμα εξαρτημένη εργασία έναντι αμοιβής. Από τον ανωτέρω ορισμό, προκύπτει ότι για την ασφάλιση στο ΙΚΑ πρέπει να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις: α) παροχή εξαρτημένης εργασίας, β) καταβολή αμοιβής για την εργασία αυτή και γ) εργασία κατά κύριο επάγγελμα.

Στο ίδιο άρθρο ορίζεται ότι η ασφάλιση στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ είναι υποχρεωτική και αυτοδίκαιη. Τούτο σημαίνει ότι τυχόν αντίθετες συμφωνίες των μερών (δηλαδή του εργαζομένου και του εργοδότη) δεν μπορούν να αποκλείσουν την υπαγωγή στην ασφάλιση του ΙΚΑ, διότι αυτή είναι υποχρεωτική και επέρχεται ανεξάρτητα από τυχόν ενέργειες ή παραλείψεις των προσώπων αυτών. Έτσι, ακόμα και εάν οι συμβαλλόμενοι χαρακτηρίσουν μια σύμβαση ως έργου ή της προσδώσουν οποιονδήποτε άλλον χαρακτηρισμό, τα αρμόδια όργανα του ΙΚΑ και τα Δικαστήρια δεν δεσμεύονται από τον χαρακτηρισμό αυτό και μπορούν να υπάγουν μια σχέση εργασία στην ασφάλιση του ΙΚΑ, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις ασφάλισης.

Επί των προϋποθέσεων ασφάλισης:

A. Παροχή εξαρτημένης εργασίας

Η υπαγωγή στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ προϋποθέτει παροχή *εξαρτημένης εργασίας* και διαρκεί για όσο χρόνο αυτή υφίσταται. Ως *εξαρτημένη* θεωρείται η εργασία στην οποία ο προσφέρων αυτήν τελεί κατά την εκτέλεσή της κάτω από την καθοδήγηση και την επιτήρηση του εργοδότη, ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον

οποίο αμείβεται. Αντίθετα, εάν ο εργαζόμενος διαθέτει ελευθερία ενεργειών, τότε δεν πρόκειται για εξαρτημένη εργασία και δεν υπάγεται στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

Τα κριτήρια τα οποία κατά κύριο λόγο λαμβάνονται υπόψη για να διαπιστωθεί εάν η εργασία παρέχεται σε συνθήκες εξάρτησης είναι ενδεικτικά: εάν ο εργαζόμενος λαμβάνει οδηγίες και εντολές από τον εργοδότη αναφορικά με τον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας του, τον τόπο της παροχής της, τον χρόνο αυτής, ιδίως εάν υπόκειται σε συγκεκριμένο ωράριο, εάν υποχρεούται να συμμορφώνεται σε κανονισμό προσωπικού, εάν η εργασία παρέχεται υποχρεωτικά αυτοπροσώπως, εάν ο εργοδότης παρέχει στον εργαζόμενο τα απαραίτητα μέσα για την εκτέλεση της εργασίας κ.ά. Η παροχή εργασίας υπό συνθήκες εξάρτησης αποτελεί πραγματικό γεγονός, τα δε Δικαστήρια εξετάζουν κάθε πρόσφορο στοιχείο για τη διαπίστωση συνδρομής της.

Β. Καταβολή της αμοιβής για την παροχή της εργασίας

Η καταβολή της αμοιβής για την παρεχόμενη εργασία αποτελεί αυτοτελές στοιχείο της ασφαλιστικής σχέσης. Βέβαια, η παροχή εξαρτημένης εργασίας προϋποθέτει ούτως ή άλλως την καταβολή αμοιβής, υπό την έννοια ότι η έλλειψη αμοιβής ισοδυναμεί με απουσία του στοιχείου της εξάρτησης. Η υπαγωγή στην ασφάλιση δεν εξαρτάται από το ύψος των αποδοχών του εργαζομένου.

Γ. Παροχή εργασίας κατά κύριο επάγγελμα

Ως κύριο επάγγελμα νοείται αυτό στο οποίο ο εργαζόμενος αφιερώνει το μεγαλύτερο τουλάχιστον μέρος της δραστηριότητάς του και από το οποίο προέρχεται κατά κύριο λόγο ο βιοπορισμός του, έστω και σε μειωμένο βαθμό. Στην ασφάλιση του ΙΚΑ υπάγονται τα πρόσωπα τα οποία παρέχουν κατά κύριο επάγγελμα εξαρτημένη εργασία με αμοιβή, αλλά και τα πρόσωπα τα οποία παρέχουν μειωμένη απασχόληση όταν δεν έχουν άλλη πηγή βιοπορισμού. Όταν η παροχή εξαρτημένης εργασίας αποτελεί συγκύριο επάγγελμα, θεμελιώνεται η υποχρέωση για ασφάλιση στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

5.2 Τεκμήριο της ασφάλισης

Σε περίπτωση που είναι δυσχερής η διάκριση εάν η παρεχόμενη εργασία παρέχεται υπό συνθήκες εξάρτησης ή όχι, τότε, σύμφωνα με τεκμήριο που ορίζεται στο άρθρο 2

παρ. 1 περ. α εδ γ, θεωρείται ότι η εργασία υπάγεται στην ασφάλιση του ΙΚΑ. Εάν επομένως τα διοικητικά όργανα ή τα αρμόδια δικαστήρια αδυνατούν να διαπιστώσουν ένα πρόκειται ή όχι για εργασία ασφαλιστέα στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, τότε ενεργοποιείται το ανωτέρω τεκμήριο του νόμου και ο εργοδότης υποχρεούται να καταβάλει τις ασφαλιστικές εισφορές. Σημειώνουμε ότι το τεκμήριο είναι *μαχητό*, το οποίο σημαίνει ότι ο εργοδότης δύναται να επιδιώξει την ανατροπή της εφαρμογής του.

5.3 Ειδικές κατηγορίες ασφαλισμένων που υπάγονται στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ

Σύμφωνα με τα ανωτέρω και σύμφωνα με ειδικές διατάξεις, στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ υπάγονται πλέον οι εξής κατηγορίες ασφαλισμένων (Εγγραφο ΙΚΑ Γ99/1/112/5.6.2012):

Παρέχοντες εξαρτημένη εργασία Αυτοτελώς απασχολούμενοι (ειδικές περιπτώσεις) Ασκούμενοι μαθητές- σπουδαστές- φοιτητές Συνδικαλιστές, Μαθητευόμενοι, Συνταξιούχοι, Εμπειρογνώμονες καπνού, Ρητινοσυλλέκτες, Δασεργάτες, Καθαρίστριες Δημοσίου, ΝΠΔΔ Απασχολούμενοι με οποιαδήποτε σχέση (σύμβαση έργου – ειδικές περιπτώσεις), Οικιακοί βοηθοί. Οι απασχολούμενοι στη ΔΕΗ (ασφαλισμένοι του τ. Ταμείου ΟΑΠ-ΔΕΗ) Οι απασχολούμενοι στον ΟΤΕ, στα ΕΛΤΑ και στον ΟΣΕ (ασφαλισμένοι του τ. Ταμείου ΤΑΠ-ΟΤΕ) Οι απασχολούμενοι στις Τράπεζες (πλην της Τράπεζας της Ελλάδος) και στην ασφαλιστική εταιρεία «Εθνική Ασφαλιστική» Οι απασχολούμενοι στον ΗΣΑΠ (ασφαλισμένοι του τ. Ταμείου ΤΣΠ-ΗΣΑΠ) Οι ξενοδοχοϋπάλληλοι (για τον κλάδο Ασθένειας υπήχθησαν από 1/8/2008) Οι δημόσιοι υπάλληλοι (τακτικοί, μετακλητοί, λειτουργοί & στρατιωτικοί, υπάλληλοι ΝΠΔΔ, ΟΤΑ, ιερείς) που προσλαμβάνονται για πρώτη φορά από 1/1/2011. Οι ναυτικοί από 1/1/2013 (ασφαλισμένοι του ΝΑΤ)

Επί των κατηγοριών αυτών, αναφέρουμε ενδεικτικά τα εξής:

1. Προσληφθέντες στο Δημόσιο μετά το έτος 2011

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 3865/2010, οι τακτικοί και μετακλητοί υπάλληλοι και λειτουργοί του Δημοσίου, οι τακτικοί και μετακλητοί υπάλληλοι της Βουλής, των

ΝΠΔΔ και των ΟΤΑ α και β βαθμίδας, καθώς και οι ιερείς και οι υπάλληλοι των εκκλησιαστικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου που προσλαμβάνονται για πρώτη φορά από 1/1/2011 και μετά υπάγονται υποχρεωτικά και αυτοδίκαια στον κλάδο κύριας σύνταξης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Από την υποχρεωτική υπαγωγή των προαναφερόμενων κατηγοριών υπαλλήλων, λειτουργών και στρατιωτικών στην ασφάλιση του ΙΚΑ εξαιρούνται τα πρόσωπα για τα οποία προκύπτει υποχρεωτική ασφάλιση στο Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων.

2. Εργαζόμενοι με συμβάσεις έργου

Στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ υπάγονται και τα πρόσωπα που απασχολούνται ή παρέχουν εργασία ή υπηρεσία με αμοιβή είτε σε φυσικά πρόσωπα είτε στο Δημόσιο είτε σε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου, με οποιαδήποτε άλλη σχέση, πέραν εκείνης της εξαρτημένης εργασίας, εφόσον για αυτή την απασχόληση εργασίας δεν υπάγονται με ρητή διάταξη νόμου στην ασφάλιση άλλου ταμείου κύριας ασφάλισης. Για τα πρόσωπα δε που απασχολούνται στο Δημόσιο με σύμβαση μίσθωσης έργου, εκτός από την υπαγωγή στην ασφάλιση άλλου ταμείου κύριας ασφάλισης, τίθεται ως πρόσθετη προϋπόθεση υπαγωγής στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ η απασχόληση με συνθήκες που απαντώνται στις μισθώσεις εργασίας.

3. Κατ' οίκον απασχολούμενοι με το κομμάτι

Στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ υπάγονται υποχρεωτικά και αυτοδίκαια, αν δεν ασφαρίζονται υποχρεωτικά σε άλλο ταμείο ασφάλισης, οι ραπτεργάτες και γενικά τα πρόσωπα που απασχολούνται αυτοπροσώπως και κατά κύρια απασχόληση στις διαδικασίες παραγωγής και συσκευασίας προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, αμείβονται με το κομμάτι (φασόν) και εργάζονται στο σπίτι τους, σε εργαστήρια που βρίσκονται εκτός του χώρου λειτουργίας των επιχειρήσεων του εργοδότη, έστω και αν χρησιμοποιούν δικά τους εργαλεία.

4. Συγγενείς του εργοδότη

Στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ υπάγονται πλέον υποχρεωτικά (αλλά όχι αυτοδικαίως) τα πρόσωπα που παρέχουν εργασία σε εργοδότες με τους οποίους είναι

σύζυγοι ή συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού, εφόσον για την εργασία τους δεν υπάγονται στην ασφάλιση άλλου φορέα κύριας ασφάλισης.

5. Απασχολούμενοι με εργόσημο

Το κατ' οίκον προσωπικό του εργοδότη που παρέχει εξαρτημένη εργασία ή υπηρεσίες φροντίδας, αμειβόμενο με την ώρα ή την ημέρα, είτε προς έναν ή προς περισσότερους εργοδότες ασφαλίζεται στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με την έκδοση εργόσημου. Οι εργασίες που ασφαλίζονται με τη διαδικασία αυτή είναι: οι υπηρεσίες οικογενειακής βοηθητικής φροντίδας (οικιακή καθαριότητα), οι κηπουρικές εργασίες, η φύλαξη και μεταφορά παιδιών, η παροχή βοήθειας σε ηλικιωμένους, οι υπηρεσίες που παρέχονται σε προγράμματα αποκατάστασης ατόμων σε ιδρύματα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, η νοσηλευτική φροντίδα άρρωστων, η παράδοση ιδιαίτερων μαθημάτων, οι μεμονωμένες μικροεπισκευαστικές εργασίες που δεν συνιστούν οικοδομικές εργασίες, οι υπηρεσίες αισθητικής φροντίδας· επίσης οι υπηρεσίες καθαρισμού και κηπουρικής κοινόχρηστων χώρων πολυκατοικιών, οι απασχολούμενοι ως εργάτες γης σε εργασίες καλυπτόμενες από την ασφάλιση του ΟΓΑ, οι διανομείς διαφημιστικών εντύπων, οι εργασίες προώθησης προϊόντων προσώπου και σώματος, επίσης οι εργασίες σε πολυκαταστήματα κ.ά.

Οι εργαζόμενοι που ασφαλίζονται με τη διαδικασία του εργόσημου λαμβάνουν κατά μέγιστο αριθμό τριάντα (30) ημέρες ασφάλισης ανά μήνα, ενώ για τυχόν παροχές ασθένειας σε είδος θα πρέπει να έχουν πραγματοποιήσει τουλάχιστον εκατόν πενήντα (150) ημέρες ασφάλισης.

6. Καλλιτέχνες-Ερμηνευτές

Στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ υπάγονται τόσο οι παρέχοντες εξαρτημένη εργασία όσο και οι ελεύθεροι επαγγελματίες στον χώρο του θεάματος και ακροάματος. Ο νόμος (Ν. 1296/1982 άρθρο 4) προβλέπει ότι στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ για τους κλάδους σύνταξης και ασθένειας υπάγονται υποχρεωτικά και αυτοδίκαια οι μη παρέχοντες εξαρτημένη εργασία θεατρικοί συγγραφείς, μουσικοσυνθέτες, μεταφραστές, ποιητές, στιχουργοί, πεζογράφοι, σκηνοθέτες, σκηνογράφοι, χορογράφοι, ενδυματολόγοι, τραγουδιστές, μουσικοί και γενικά ερμηνευτές κ.ά.

Εργοδότες για την ασφάλιση των καλλιτεχνών θεωρούνται τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που αξιοποιούν το έργο ή την ερμηνεία ή γενικά τις υπηρεσίες τους.

7. Καθηγητές

Οι καθηγητές που παραδίδουν μαθήματα σε ιδιωτικά φροντιστήρια εκπαίδευσης και ξένων γλωσσών, σε ιδιωτικές τεχνικές επαγγελματικές σχολές, σε εργαστήρια ελεύθερων σπουδών και Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης, σε ωδεία και σχολές χορού υπάγονται για την απασχόλησή τους αυτή στην ασφάλιση του ΙΚΑ, γιατί οι συνθήκες εργασίας τους είναι αυτές της εξαρτημένης εργασίας. Η ασφάλιση αυτή χωρεί ανεξαρτήτως του τρόπου αμοιβής τους και του παραστατικού πληρωμής τους και ανεξαρτήτως της απασχόλησής τους σε περισσότερους εργοδότες, αρκεί να μην είναι περισσότεροι από τρεις (3) την ίδια ημέρα.

8. Παραγωγοί πωλήσεων (Πλασιέ)

Η κατηγορία αυτή υπάγεται στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ανεξάρτητα του τρόπου με τον οποίο συνδέονται με τον εργοδότη, δηλαδή με σύμβαση εργασίας ή με σύμβαση ανεξάρτητων υπηρεσιών, εφόσον εξυπηρετούν αποκλειστικά μια επιχείρηση και απασχολούνται μέσα ή έξω από αυτή, αυτοπροσώπως με τη διάθεση των προϊόντων της. Εφόσον συνεργάζονται με περισσότερες επιχειρήσεις ασφαλιζονται υποχρεωτικά στον ΟΑΕΕ. Δεν πρέπει να συγχέεται αυτή η κατηγορία με αυτήν των εμπορικών αντιπροσώπων, οι οποίοι έχουν ομώνυμη άδεια, είναι εγγεγραμμένοι στο Επιμελητήριο και στην Οικονομική Εφορία με την ιδιότητα αυτή.

9. Συνδικαλιστικά στελέχη

Υπάγονται στην ασφάλιση του ΙΚΑ τα συνδικαλιστικά στελέχη, δηλαδή οι μετέχοντες στη διοίκηση επαγγελματικών σωματείων, εφόσον λαμβάνουν αποζημίωση από τα σωματεία αυτά. Για την ασφάλισή τους απαιτείται να έχουν απομακρυνθεί από τη συνηθισμένη εργασία τους και να απασχολούνται μόνιμα στη Διοίκηση του Σωματείου, ωστόσο δεν απαιτείται η απασχόλησή τους να αποτελεί και το κύριο επάγγελμά τους, δεδομένου ότι η ιδιότητα του μέλους διοίκησης του σωματείου δεν αποτελεί επάγγελμα.

10. Εργαζόμενοι στον καθαρισμό στο Δημόσιο και σε ΝΠΔΔ

Οι εργαζόμενοι καθαριστές/στρίες του Δημοσίου και των ΝΠΔΔ που αμείβονται με πάγια μηνιαία επιχορήγηση υπάγονται υποχρεωτικά και αυτοδίκαια στην ασφάλιση του ΙΚΑ. Η υποχρέωση βαρύνει το Δημόσιο ή το νομικό πρόσωπο με το οποίο συνδέονται.

Νομικό πλαίσιο

- Αναγκαστικός Νόμος 1846/1951 με τις εκάστοτε τροποποιήσεις.
- Κανονισμός Ασφάλισης ΙΚΑ.
- Εγκύκλιοι ΙΚΑ και έγγραφο Γ99/1/112/5.6.2012.
- Νόμος 3865/2010, 3863/2010, 1296/1982.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΟ ΝΕΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

6.1 Οι νέοι νόμοι του ασφαλιστικού

Το νέο ασφαλιστικό σύστημα απαρτίζεται από το συνδυασμό των συμπληρωματικών πρόσφατων νομοθετικών προβλέψεων, τα οποία προβλέπονται σε τέσσερα βασικά νομοθετήματα, δηλαδή τους παρακάτω τους νόμους:

- **N. 3845/2010:** Πρόκειται για το νόμο υιοθέτησης του Μηχανισμού Στήριξης (Μνημόνιο), της συμφωνίας μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Στη συμφωνία αυτή, αποκρυσταλλώνονται οι μακροπρόθεσμοι δημοσιονομικοί στόχοι του ελληνικού ασφαλιστικού συστήματος και οι βασικές κατευθύνσεις της μεταρρύθμισης.

Ανεξάρτητα από το εάν η συμφωνία αυτή όσον αφορά το ασφαλιστικό είναι αντικείμενο έξωθεν επιβολής, με αφορμή τη δανειοδότηση του ελληνικού κράτους ή υιοθέτηση προεκλογικών πολιτικών θέσεων, ο Μηχανισμός Στήριξης αποτελεί αναμφίβολα πυξίδα για τις μεταρρυθμίσεις που ακολούθησαν αλλά και για όσες εκκρεμούν. Ως εκ τούτου τα επιμέρους νομοθετήματα που έπονται του 3845/2010 κρίνονται πολιτικά ως προς την τήρηση των γενικών κατευθύνσεων που θέτει.⁶⁶

- **N. 3847/2010:** Πρόκειται για τον νόμο που υιοθετήθηκε ταυτόχρονα με το Μηχανισμό Στήριξης και προέβλεπε τη μείωση/ κατάργηση της 13ης και 14ης σύνταξης με προσωρινό χαρακτήρα, προσωρινότητα που μετέπειτα καταργήθηκε.
- **N. 3863/2010** (Λοβέρδου- Κουτρουμάνη): Πρόκειται για το βασικό νομοθέτημα της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης που συγκεκριμενοποιεί τις προβλέψεις του

⁶⁶ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

Μηχανισμού Στήριξης για τα ασφαλιστικά ταμεία και τους ασφαλισμένους που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

- **N. 3865/2010:** Πρόκειται για το βασικό νομοθέτημα της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης που συγκεκριμενοποιεί τις προβλέψεις του Μηχανισμού Στήριξης για τα ασφαλιστικά ταμεία και τους ασφαλισμένους του Δημοσίου που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών και οι προβλέψεις του ακολουθούν το πρότυπο των ρυθμίσεων του Ν. 3863/2010.⁶⁷

6.2 Οι εγγυήσεις του κράτους για τη βιωσιμότητα του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

6.2.1 Η συνταγματική πρόβλεψη

Το ελληνικό σύνταγμα θεμελιώνει την κοινωνική ασφάλιση στο άρθρο 22 παρ. 5 όπου ορίζεται ότι: «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει».

Η μέριμνα του Κράτους συνίσταται στην ευθύνη του να εποπτεύει τη λειτουργία και τη χρηματοδότηση του ασφαλιστικού συστήματος. Το Κράτος διαμορφώνει την οικονομική και διοικητική οργάνωση του ασφαλιστικού συστήματος, αποφασίζει το ύψος των οφειλόμενων ασφαλιστικών εισφορών και το μηχανισμό είσπραξής τους. Το Κράτος εμπλέκεται πολλαπλά στο ασφαλιστικό σύστημα, ιδίως θέτοντας του κανόνες για την οργάνωση και λειτουργία του, καθορίζοντας το πλαίσιο διαχείρισής του και αναλαμβάνοντας την ευθύνη είσπραξης των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

Από τις παραπάνω αρμοδιότητες προκύπτει και η ευθύνη του κρατικού προϋπολογισμού να εγγυάται τη βιωσιμότητα, να καλύπτει τα ελλείμματα που προκύπτουν και να συμμετέχει (ως τρίτο μέρος μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων) στην τακτική χρηματοδότηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Αντίστοιχα, για την κοινωνική πρόνοια σε όσους μένουν ακάλυπτοι από την

⁶⁷ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

κοινωνικοασφαλιστική προστασία προβλέπεται στο άρθρο 21 παρ. 3 του Συντάγματος ότι «το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει **ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων**». Με τον τρόπο αυτό το κράτος εγγυάται ένα ελάχιστο επίπεδο κοινωνικής πρόνοιας για όλους τους πολίτες που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις κάλυψης από το ασφαλιστικό σύστημα.⁶⁸

6.2.2 Η ρύθμιση του νέου ασφαλιστικού

«Το κράτος εγγυάται τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος **με σκοπό** την εξασφάλιση σύνταξης για κάθε δικαιούχο».

Η συγκεκριμένη διατύπωση προέκυψε κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου στη Βουλή, οπότε και διατυπώθηκαν σοβαρές επιφυλάξεις για την αποχώρηση του κράτους από τις δεσμεύσεις του 2002 για συμμετοχή στην τριμερή χρηματοδότηση, από τις μεγάλες μειώσεις στο ύψος των παροχών, από τη νέα αρχιτεκτονική των συντάξεων, αλλά και από τους ασφυκτικούς δημοσιονομικούς περιορισμούς που θέτει ο Μηχανισμός Στήριξης.

Το γεγονός ότι βάσει του Νόμου 3863 το κράτος εγγυάται τη βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης δεν προσφέρει επί της ουσίας επιπρόσθετες ευθύνες έναντι του συστήματος, αλλά απλά επαναλαμβάνει μία από τις βασικές υποχρεώσεις του κράτους, η οποία έχει συνταγματική και υπερνομοθετική ισχύ.

Το ζήτημα της εξασφάλισης της βιωσιμότητας δεν εξηγεί παρά μόνο σχηματικά το πρόβλημα υποχρηματοδότησης ενός ασφαλιστικού συστήματος. Ένα σύστημα μπορεί να είναι αρκετά εύκολα βιώσιμο, εάν μειώνονται με αυτοματοποιημένο τρόπο οι δαπάνες κάθε φορά που υπάρχει οποιοδήποτε πρόβλημα χρηματοδοτικής ανισορροπίας.

⁶⁸ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, *Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης* ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

Η βιωσιμότητα ενός ασφαλιστικού συστήματος έχει επομένως ουσιαστικό αντίκρισμα μόνο όταν συνδυάζεται με παροχές επαρκούς κοινωνικής αποτελεσματικότητας.⁶⁹

Αντίθετα, η οικονομική βιωσιμότητα ενός ατροφικού συστήματος με ελάχιστες παροχές και ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς δεν μπορεί να είναι στο ύψος των προσδοκιών των ασφαλισμένων. Πρέπει δηλαδή να τονιστεί ότι όταν η οικονομική βιωσιμότητα συνίσταται στη συστηματική μείωση των παροχών και ελάχιστα στην αύξηση των εσόδων, τότε η κοινωνική αποτελεσματικότητα και η αξιοπρεπής διαβίωση χάνουν το νόημά τους.

Το συγκεκριμένο άρθρο θέτει ρητά ως σκοπό της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης τη διασφάλιση αξιοπρεπούς σύνταξης για κάθε δικαιούχο, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης δεν μπορεί να επιτευχθεί όταν είναι δομικά προβληματική η οικονομική κατάσταση του ασφαλιστικού συστήματος. Αντί όμως να αναγνωρίσει ο νόμος ότι είναι απαραίτητο να στηρίξουμε ταυτόχρονα, συνδυαστικά και ισομερώς τον οικονομικό στόχο με την κοινωνική του λειτουργία, **η επιλογή που γίνεται είναι αυτή της υποταγής των κοινωνικών στόχων στις οικονομικές ανάγκες, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η αλληλεπίδρασή τους.**

Η αξιοπρέπεια των παροχών είναι ένας στόχος που δεν εγγυάται το κράτος. Το κράτος βάσει του συγκεκριμένου άρθρου εγγυάται μόνο την οικονομική βιωσιμότητα, ενώ οι αξιοπρεπείς παροχές μένουν ένας αμφίβολος διακηρυκτικός σκοπός. Αφού εξετάσουμε τις επιμέρους ρυθμίσεις του νέου ασφαλιστικού, θα δούμε ότι στην εφαρμογή του υιοθετεί μια πολιτική κατά την οποία τα οικονομικά του συστήματος ρυθμίζονται πάντοτε ετεροβαρώς σε βάρος της αποτελεσματικότητας των δαπανών και με εγκατάλειψη των πόρων του.⁷⁰

⁶⁹ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, *Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης* ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

⁷⁰ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, *Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης* ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

Όπως αναφέρεται και στην ετήσια έκθεση του ΙΝΕ ΓΣΕΕ του 2010, «προτεραιότητα έχει η βιωσιμότητα του συστήματος, ενώ το αξιοπρεπές των συντάξεων θα προκύψει ως παράγωγο αποτέλεσμα της οικονομικής βιωσιμότητας. Εάν, επομένως, οι οικονομικές δυνατότητες του υφιστάμενου συστήματος επιβάλλουν τη μείωση των συντάξεων

6.3 Οι δομικές αλλαγές

Η νέα αρχιτεκτονική των συντάξεων στοχεύει στη σταδιακή, αλλά και ριζική αλλαγή:

- του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη σύνταξη,
- του τρόπου με τον οποίο υπολογίζουμε τη σύνταξη,
- τις πηγές χρηματοδότησης της σύνταξης.

Θα παρατηρήσουμε, δηλαδή, ότι η αλλαγή από την κύρια-επικουρική σύνταξη στο δίπολο αναλογική-βασική, προϋποθέτει καταρχήν ένα ριζικά διαφορετικό τρόπο υπολογισμού της σύνταξης σε συνδυασμό με το διαφορετικό καταμερισμό της υποχρέωσης χρηματοδότησης.

Εντέλει, θα είμαστε σε θέση να συμπεράνουμε το γεγονός ότι η νέα δομή σύνταξης, ο νέος τρόπος υπολογισμού και η διαφορετική χρηματοδότηση καταλήγουν σε μία θεμελιακά διαφορετική μετατόπιση των στόχων συνταξιοδοτικής πολιτικής, τη μετάβαση από ένα μοντέλο καθορισμένων παροχών αναπλήρωσης εισοδήματος τελευταίων μισθών σε ένα μοντέλο καθορισμένων εισφορών ατομικής κεφαλαιοποίησης εισοδημάτων από όλο τον εργασιακό βίο.⁷¹

6.4 Βασική σύνταξη: Τι είναι;

Ο Νόμος 3863/2010 δίνει τον παρακάτω αμφιλεγόμενο ορισμό στο νέο είδος σύνταξης που ονομάζει βασική:

⁷¹ ΜΕΝΕΛΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

Η επιλογή του νομοθέτη της συγκεκριμένης διατύπωση είναι ανακριβής επειδή είναι αιτία συγχύσεων με την αποκαλούμενη αναλογική σύνταξη. Αυτό που εννοείται από τη συνδυασμένη ερμηνεία των διατάξεων του νέου ασφαλιστικού νόμου είναι ότι δεν χρηματοδοτείται από τις ασφαλιστικές εισφορές. Αντίθετα, είναι βέβαιο ότι υπάρχει σχέση αναλογίας με εισφορές, αφού το ποσό της βασικής σύνταξης που θα απονεμηθεί θα αναλογεί σε έτη ασφάλισης.

Δεν πρέπει δηλαδή να συγχέεται με την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, η οποία εφαρμόζεται εν μέρει και για τη βασική σύνταξη. Πρόκειται κατ' ουσία για τη σύνταξη ή **το μέρος της σύνταξης που η ευθύνη χρηματοδότησης «αναλογεί» στον κρατικό προϋπολογισμό.**

Όπως φαίνεται και από το άρθρο 37 του Ν.3863/2010: Από 1.1.2015 το κράτος αναλαμβάνει τη χρηματοδότηση της βασικής σύνταξης όλων των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και του ΝΑΤ, πλην των Ε.Τ.Α.Α., Ε.Τ.Α.Π.–Μ.Μ.Ε. και του συστήματος ασφάλισης προσωπικού της Τράπεζας της Ελλάδος. Το ποσό αυτό επιμερίζεται στους οργανισμούς ανάλογα με τον αριθμό των δικαιούχων και των ποσών που καταβάλλονται. Ο Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης ενημερώνει τη Βουλή των Ελλήνων, ανά εξάμηνο για την εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης και γενικότερα του ασφαλιστικού συστήματος.

Ο χαρακτήρας της βασικής σύνταξης εξαρτάται επομένως από τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος για την καταβολή της είτε ως προνοιακού χαρακτήρα παροχή για φτωχούς ανασφάλιστους είτε ως δραστικά περιορισμένης— συμμετοχής του κράτους μέσω του κρατικού προϋπολογισμού στην κοινωνικοασφαλιστική παροχή που ορίζουμε ως σύνταξη.

Η φύση και η λειτουργία της νεοπαγούς βασικής σύνταξης έχει γίνει αντικείμενο πολλών ερμηνειών, ερμηνειών με σημαντικές αποκλίσεις ως προς τον τελικό χαρακτηρισμό της. Η άποψη που υιοθετούμε στο παρόν εγχειρίδιο είναι ότι υπό την ονομασία βασική σύνταξη εμπεριέχονται δύο διαφορετικής φύσης και λειτουργίας

παροχές, είναι **μια παροχή διττής φύσης άλλοτε προνοιακή και άλλοτε κοινωνικοασφαλιστική** κρίνοντας από:⁷²

- το σκοπό που επιτελεί,
- τα κριτήρια που θέτει ο νόμος για τη θεμελίωση δικαιώματος σε αυτήν,
- και τον τρόπο υπολογισμού του μέρους από τα 360 ευρώ που τελικά θα προστίθενται στην αναλογική σύνταξη.

Έχουμε επομένως τη βασική σύνταξη της περίπτωσης Α του άρθρου 2 παρ. 2 που ουσιαστικά είναι το δραστικά μειωμένο μέρος κρατικής συμμετοχής στην κοινωνική ασφάλιση και τη βασική σύνταξη της περίπτωσης Β του άρθρου 2 παρ. 2 που ουσιαστικά είναι μια παροχή αμιγώς προνοιακού χαρακτήρα.

Το ποσό της βασικής σύνταξης μειώνεται στις περιπτώσεις θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος σε μειωμένη σύνταξη λόγω γήρατος, σε μειωμένη σύνταξη λόγω αναπηρίας, καθώς και στην περίπτωση χορήγησης σύνταξης λόγω θανάτου. Η μείωση της βασικής σύνταξης προκειμένου για τους ασφαλισμένους που λαμβάνουν μειωμένη σύνταξη γήρατος, ανέρχεται σε 1/200 για κάθε μήνα που υπολείπεται για τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας πλήρους συνταξιοδότησης. Για τους συνταξιούχους που λαμβάνουν μειωμένη σύνταξη λόγω αναπηρίας με ποσοστό 67% έως και 79,99% χορηγείται το 75% της βασικής σύνταξης και με ποσοστό από 50% έως και 66,99% χορηγείται το 50% αυτής.

Υπέρ του κοινωνικοασφαλιστικού χαρακτήρα της βασικής σύνταξης της περίπτωσης Α, όπως φαίνεται από τον Πίνακα 4Α, συνηγορούν τα παρακάτω 3 στοιχεία:

α. Όσοι ασφαλισμένοι δικαιούνται μειωμένη αναλογική σύνταξη, δικαιούνται τη βασική σύνταξη αναλογικά μειωμένη.

⁷² ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

β. Η μείωση της βασικής σύνταξης προκειμένου για τους ασφαλισμένους που λαμβάνουν μειωμένη σύνταξη γήρατος, ανέρχεται σε 1/200 για κάθε μήνα που υπολείπεται για τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας πλήρους συνταξιοδότησης.

γ. Δεν τίθενται εισοδηματικά κριτήρια για το δικαίωμα στη βασική σύνταξη.

Υπέρ του προνοιακού χαρακτήρα της βασικής σύνταξης της περίπτωσης Β, όπως φαίνεται από τον Πίνακα 4Β, συνηγορούν τα παρακάτω 3 στοιχεία:

α. Η βασική σύνταξη δίνεται σε όσους δεν έχουν συμπληρώσει όλα τα απαιτούμενα έτη ασφάλισης για μειωμένη σύνταξη και στους πλήρως ανασφάλιστους.⁷³

β. Η βασική σύνταξη δίνεται με κριτήριο τη διαμονή του δικαιούχου.

γ. Τίθενται εισοδηματικά κριτήρια για το δικαίωμα στη βασική σύνταξη.

6.5 Αναλογική σύνταξη: Τι είναι;

Η αναλογική σύνταξη αποτελεί τον κύριο κορμό της συνολικής σύνταξης όπως αυτή θα ισχύσει με το νέο ασφαλιστικό σύστημα και στην οποία προστίθεται η βασική ή κατά κανόνα ένα μέρος της βασικής σύνταξης. Η θέσπισή της βασίστηκε στην πρόθεση ενίσχυσης της ανταποδοτικότητας μεταξύ εισφορών και παροχών σε ατομικό επίπεδο. Σύμφωνα με τις εξαγγελίες του τότε Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης η αναλογική σύνταξη βασίζεται στη λογική του «ό,τι δώσεις, θα πάρεις».

Με τη θέσπιση της αναλογικής σύνταξης υιοθετείται μια εξατομικευμένη εκδοχή της ανταποδοτικότητας και η κατάργηση της λειτουργίας της συλλογικής ανταποδοτικότητας, όπως λειτουργούσε μέχρι σήμερα.

Η αναλογική σύνταξη θεσπίστηκε με τη φιλοδοξία να υπάρχει μεγαλύτερη ανταποδοτικότητα εισφορών και παροχών σε ατομικό επίπεδο. Παρ' όλα αυτά, δεν

⁷³ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

είναι ακριβής η διαπίστωση ότι υπάρχει πραγματική αναλογία μεταξύ του ύψους των συνολικών εισφορών και του ύψους της συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής.

Πρώτον, γιατί οι ασφαλιστικές εισφορές αναπληρώνονται άνισα ανάλογα με τις μέρες ασφάλισης, αφού π.χ. οι μισές μέρες ασφάλισης από τις απαιτούμενες για πλήρη σύνταξη μειώνουν πολύ περισσότερο από το μισό την αναλογική σύνταξη, και **Δεύτερον**, γιατί για να υπάρξει οικονομική «αναλογία» ανάμεσα στις καταβαλλόμενες εισφορές θα πρέπει να καταφύγουμε πλήρως στον υπολογισμό που κάνουν οι ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες.

Όπως και στην περίπτωση της διατύπωσης για τη βασική σύνταξη, είναι ορθότερο να δεχτούμε ότι το νόημα του άρθρου 1 παρ.3 είναι ότι γενικά αναλογεί στις ασφαλιστικές εισφορές και στους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης να χρηματοδοτήσουν την αναλογική σύνταξη, δεδομένου ότι οι εισφορές κάθε έτους έχουν διαφορετικό συντελεστή αναπλήρωσης και επομένως διαφορετική βαρύτητα στον υπολογισμό της τελικής κεφαλαιοποίησης.

Όπου ο χρόνος ασφάλισης υπολογίζεται σε μήνες ή έτη, κάθε μήνας αντιστοιχεί σε 25 ημέρες ασφάλισης και κάθε έτος σε 300 ημέρες ασφάλισης.⁷⁴

Το τελικό ποσό σύνταξης καθορίζεται για όλα τα έτη με βάση το συντελεστή που αντιστοιχεί στο τελευταίο πλήρες έτος ασφάλισης.

Τα ημερομίσθια ασφάλισης κατατάσσονται σε 10 κατηγορίες ανάλογα με το έτος ασφάλισης. Σε κάθε κατηγορία αντιστοιχεί διαφορετικό ποσοστό αναπλήρωσης το οποίο ξεκινά πολύ χαμηλά (0,80%) και αυξάνει σταδιακά, μένοντας όμως σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα. Εμφανής στόχος της μεταρρύθμισης είναι να «τιμωρήσει» όσους έχουν λίγα χρόνια ασφάλισης και να «επιβραβεύσει» όσους έχουν περισσότερα.

⁷⁴ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

Φυσικά, η «τιμωρία» είναι αρκετά αυστηρή για τους πρώτους, ενώ η «επιβράβευση» για τη δεύτερη κατηγορία είναι να δουλεύουν πολύ περισσότερο για να πάρουν συντάξεις δραστικά μειωμένες σε σχέση με τις σημερινές.

Νοητή Κεφαλαιοποίηση καθορισμένων εισφορών σε ατομικούς λογαριασμούς: Αναλογική Σύνταξη	
Διανεμητικό σύστημα	Κεφαλαιοποιητικό σύστημα
Σύστημα καθορισμένων παροχών	Σύστημα καθορισμένων εισφορών
Συλλογικός επιμερισμός κινδύνων και κόστους	Εξατομίκευση-ιδιωτικοποίηση κινδύνων και κόστους

Με τον παραπάνω πίνακα προσπαθούμε να αναδείξουμε το χαρακτήρα και τις συνέπειες της επιλογής του κύριου σώματος των συντάξεων που αποτελεί η αναλογική σύνταξη. Όπως βλέπουμε το μοντέλο νοητής κεφαλαιοποίησης καθορισμένων εισφορών σε ατομικούς λογαριασμούς:

ΗΜ/ΣΘΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ		ΕΤΗΣΙΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΟΛΟ ΤΟΝ ΑΣΦ. ΒΙΟ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΗΜ/ΣΘΙΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΑΠΟ	ΕΩΣ	
300	4.500	0,80%
4.501	5.400	0,86%
5.401	6.300	0,92%
6.301	7.200	0,99%
7.201	8.100	1,06%
8.101	9.000	1,14%
9.001	9.900	1,22%
9.901	10.800	1,31%
10.801	11.700	1,40%
11.701	15.000	1,50%

α. επιλέγει το **διανεμητικό** σύστημα αποφεύγοντας την πραγματική κεφαλαιοποίηση των εισφορών και την επένδυσή τους στις χρηματαγορές,

β. επιλέγει το **σύστημα καθορισμένων εισφορών**, το οποίο εγγυάται μόνο τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης και μετακυλύει τον κίνδυνο χαμηλής και αναξιοπρεπούς σύνταξης στο μεμονωμένο εργαζόμενο.

γ. το γεγονός ότι η ατομική κεφαλαιοποίηση είναι νοητή δε σημαίνει ότι δεν παράγει πραγματικά αποτελέσματα στον τρόπο που επιμερίζονται οι κίνδυνοι από την αγορά εργασίας.

δ. αντικαθιστά τη μέχρι τώρα ισχύουσα συλλογική ανταποδοτικότητα των εισφορών (οι ασφαλισμένοι χρηματοδοτούν τις παρούσες παροχές και θεμελιώνουν δικαίωμα σε μελλοντική παροχή) με ένα **σύστημα ατομικής ανταποδοτικότητας** (οι ατομικές εισφορές είναι το κριτήριο για τις μελλοντικές παροχές ως μεταφορά εισοδήματος).

ε. μετατρέπει το κοινωνικό δικαίωμα στη σύνταξη σε **ατομική προσπάθεια συσσώρευσης περιουσίας** για τα γηρατειά.

Η νέα αρχιτεκτονική των συντάξεων βασίζεται στην προσθήκη της βασικής σύνταξης στην αναλογική σύνταξη, όπως βλέπουμε στο παρακάτω βασικό σχήμα, μόνο όταν θα ωριμάσει το νέο ασφαλιστικό σύστημα, δηλαδή όταν οι ασφαλισμένοι για πρώτη φορά με το νέο σύστημα θα αρχίζουν να λαμβάνουν πλήρεις συντάξεις.⁷⁵

Αναλογική Σύνταξη + Βασική Σύνταξη = Σύνταξη Νέου Ασφαλιστικού Συστήματος

Η αναλογική σύνταξη όπως την περιγράψαμε θα υπολογίζεται με τον εξής τρόπο:

Νέο κυμαινόμενο ποσοστό αναπλήρωσης

(δηλαδή ημερομίσθια ασφάλισης x Ποσοστό αναπλήρωσης που αντι-

στοιχεί σε αυτά)

x

μέσος μηνιαίος μισθός

=

αναλογική σύνταξη

⁷⁵ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

1ο παράδειγμα: μισθωτός ασφαλισμένος με μέσο όρο μηνιαίων αποδοχών σε όλο τον εργασιακό βίο 1.500 ευρώ και με 30ετή εργασία (δηλαδή 9.000 ημέρες ασφάλισης) δικαιούται μηνιαία αναλογική σύνταξη 513 ευρώ ($30 \times 1,14 = 34,2\%$ επί $1500 = 513$ ευρώ).

2ο παράδειγμα: μισθωτός ασφαλισμένος με μέσο όρο μηνιαίων αποδοχών σε όλο τον εργασιακό βίο 1.800 ευρώ και με 32ετή εργασία (δηλαδή 9.600 ημέρες ασφάλισης) δικαιούται μηνιαία αναλογική σύνταξη 702,02 ευρώ ($32 \times 1,22 = 39,04\%$ επί $1800 = 702,02$ ευρώ).

3ο παράδειγμα: μισθωτός ασφαλισμένος με μέσο όρο μηνιαίων αποδοχών σε όλο τον εργασιακό βίο 2.000 ευρώ και με 35ετή εργασία (δηλαδή 10500 ημέρες ασφάλισης) δικαιούται μηνιαία αναλογική σύνταξη 917 ευρώ ($35 \times 1,31 = 45,85\%$ επί $2000 = 917$ ευρώ).

Στα παραπάνω παραδείγματα πρέπει να προσθέσουμε τη βασική σύνταξη (ολόκληρη ή μειωμένη) και να υπολογίσουμε τις πολλαπλές παραμετρικές μειώσεις που θα αναφέρουμε στο επόμενο σημείο της ενότητας.

Παράλληλα, ακόμα και όταν «ωριμάσει» το νέο συνταξιοδοτικό σύστημα, θα παρατηρήσουμε ότι η απονομή της νέας χαμηλότερης σύνταξης θα δίνεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις πλήρης και στις περισσότερες περιπτώσεις θα δίνεται μειωμένη λόγω των δυσκολότερων προϋποθέσεων για πρόσβαση στο δικαίωμα και των αυξανόμενων δυσκολιών στην αγορά εργασίας. Στο παρακάτω παράδειγμα με 30 έτη ασφάλισης αν συνυπολογίσουμε τις ποινές πρόωρης συνταξιοδότησης στην περίπτωση εξόδου πριν τα 65 έτη, η σύνταξη θα διαμορφώνεται ως εξής:⁷⁶

Μειωμένη Αναλογική Σύνταξη .

(ποσοστό αναπλήρωσης μικρότερο από τα $\frac{3}{4}$ της πλήρους)

⁷⁶ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

+

Μειωμένη Βασική Σύνταξη

=

Σύνταξη Νέου Ασφαλιστικού Συστήματος

6.6 Οι παραμετρικές αλλαγές για τις συντάξεις

Παραμετρικές χαρακτηρίζουμε τις αλλαγές που —ανεξάρτητα από τις δομικές αλλαγές στις οποίες αναφερθήκαμε— επηρεάζουν:

- τη δυνατότητα θεμελίωσης κοινωνικοασφαλιστικού δικαιώματος και
- τον καθορισμό του ύψους των ασφαλιστικών παροχών:
- Τριετές πάγωμα των συντάξεων, το οποίο μειώνει την αγοραστική δύναμη των συντάξεων περίπου 15%.
- Μείωση 13ης και 14ης σύνταξης σε 800 ευρώ συνολικά και κατάργηση της 13ης και 14ης σύνταξης για όσους συνταξιούχους κάτω των 60 ετών και στους συνταξιούχους που παίρνουν σύνταξη άνω των 2500 ευρώ.
- Αύξησης του πραγματικού ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης μέσω:
 1. αύξησης των απαιτούμενων ετών ασφάλισης στα 40 έτη
 2. χαμηλών συντελεστών αναπλήρωσης μέχρι τα 35 έτη εργασίας και
 3. ποινών πρόωρης συνταξιοδότησης,
 4. κινήτρων για εργασία και μετά τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος.
- Αύξηση των καταβαλλόμενων ασφαλιστικών εισφορών (έμμεση: παρ ότι το ύψος των ποσοστών εισφορών εργαζομένων και εργοδοτών μένουν σταθερά) επειδή

εφεξής καταβάλλονται εισφορές για περισσότερα έτη ασφάλισης και με πολύ χαμηλότερη ανταπόδοση.

- Εξίσωση ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης ανδρών και γυναικών στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα προς τα πάνω: Αύξηση των απαιτούμενων ετών ασφάλισης γυναικών που εργάζονται μέχρι και 15 έτη (στο Δημόσιο) και 10 έτη (ΙΚΑ) και μέσα σε ελάχιστη μεταβατική περίοδο.
- Αναπροσαρμογή των πραγματικών ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης με στόχο να μη δίνεται και να αποθαρρύνεται:

1. η πλήρης σύνταξη πριν τα 65 έτη,
2. η μειωμένη σύνταξη πριν τα 60 έτη.

Για το σκοπό αυτό καθορίζονται ποινές πρόωρης συνταξιοδότησης για όσους λαμβάνουν σύνταξη πριν από τα παραπάνω ηλικιακά όρια: η μειωμένη σύνταξη θα έχει ως ποινή 0,5% ανά μήνα (ή 6% ανά έτος) μέχρι 5 έτη (ανώτατο ποσοστό ποινής 30% για 5 χρόνια που υπολείπονται του 65ου έτους).⁷⁷

⁷⁷ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

**Προϋποθέσεις συνταξιοδότησης λόγω 35ετίας στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ
για ασφαλισμένους μέχρι 31/12/1992**

Ημέρες ασφάλισης	Όριο ηλικίας
Μέχρι 31.12.2010: 10.500 ημέρες ασφάλισης	58 (άνδρες-γυναίκες)
Μέχρι 31.12.2011: 10.800 ημέρες ασφάλισης	58 (άνδρες-γυναίκες)
Μέχρι 31.12.2012: 11.100 ημέρες ασφάλισης	59 (άνδρες-γυναίκες)
Μέχρι 31.12.2013: 11.400 ημέρες ασφάλισης	60 (άνδρες-γυναίκες)
Μέχρι 31.12.2014: 11.700 ημέρες ασφάλισης	60 (άνδρες-γυναίκες)
Μέχρι 31.12.2015: 12.000 ημέρες ασφάλισης	60 (άνδρες-γυναίκες)

**Πλήρης σύνταξη με 15ετία (4.500 ημέρες ασφάλισης)
για ασφαλισμένους στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ μέχρι 31.12.1992**

Ετος συμπλήρωσης 4.500 ημερών ασφάλισης	Όρια ηλικίας ανδρών	Όρια ηλικίας γυναικών
Μέχρι 31/12/2010	65	60
Μέχρι 31/12/2011	65	62
Μέχρι 31/12/2012	65	63
Μέχρι 31/12/2013	65	64
Μέχρι 31/12/2014	65	65

**Μειωμένη σύνταξη με 15ετία (4.500 ημέρες ασφάλισης)
για ασφαλισμένους στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ μέχρι 31.12.1992**

Ετος συμπλήρωσης 4.500 ημερών ασφάλισης	Όρια ηλικίας ανδρών	Όρια ηλικίας γυναικών
Μέχρι 31/12/2010	60	55
Μέχρι 31/12/2011	60	56
Μέχρι 31/12/2012	60	57
Μέχρι 31/12/2013	60	58
Μέχρι 31/12/2014	60	59
Μέχρι 31/12/2015	60	60

• **Κατώτατο όριο σύνταξης:** Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ.3 του Ν. 3863/2010 το άθροισμα των ποσών της βασικής και της αναλογικής σύνταξης λόγω γήρατος, για χρόνο ασφάλισης τουλάχιστον δεκαπέντε (15) ετών ή λόγω αναπηρίας με ποσοστό 80% και άνω ή λόγω εργατικού ατυχήματος, δεν μπορεί να υπολείπεται του ποσού που αντιστοιχεί σε δεκαπέντε (15) ημερομίσθια ανειδίκευτου εργάτη.

Τα ημερομίσθια καθορίζονται από την Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας του 2015, αναπροσαρμοζόμενο εφεξής κατά το ποσοστό αύξησης των συντάξεων και όχι των επόμενων ΕΓΣΣΕ. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι δεν πρόκειται κυριολεκτικά για κατώτατο όριο σύνταξης, αλλά ουσιαστικά για κατώτατο όριο πλήρους σύνταξης, αφού όπως ορίζει ο νόμος «το κατώτατο αυτό όριο μειώνεται σε κάθε περίπτωση που ο συνταξιούχος λαμβάνει σύνταξη μειωμένη λόγω γήρατος

σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 10 του νόμου αυτού ή μειωμένη σύνταξη λόγω αναπηρίας».⁷⁸

• **Εισαγωγή «νέου ΛΑΦΚΑ»** υπό την ονομασία Εισφορά Αλληλεγγύης Συνταξιούχων, που περικόπτει δραστικά το ύψος των συντάξεων άνω των 1.400 ευρώ και εισάγει κλιμακούμενη εισφορά 3% έως και 10% επί της σύνταξης από 01/08/2011, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα.

Ποσό κύριας σύνταξης	Ποσοστό ΕΑΣ
1.400,00 έως 1.700 ευρώ	4%
2.000,01 έως 2.300 ευρώ	5%
2.300,01 έως 2.600 ευρώ	6%
2.600,01 έως 2.900 ευρώ	7%
2.900,01 έως 3.200 ευρώ	8%
3.200,01 έως 3.500 ευρώ	9%
3.500,01 και άνω ευρώ	10%

Η εισφορά αλληλεγγύης συνταξιούχων θα τηρείται σε λογαριασμό με οικονομική αυτοτέλεια, στο ταμείο αποθεματικού που συνέστησε με το όνομα ΑΚΑΓΕ ο Ν. 3655/2008.

□ **Βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα**

Η ένταξη των εργαζομένων συγκεκριμένων κατηγοριών σε ειδικό καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησης (συγκριτικά με το γενικό πληθυσμό), αντισταθμίζει τις πρώιμες βλάβες στην υγεία. Η δημιουργία της κατηγορίας των Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελμάτων εξηγείται από το γεγονός ότι ορισμένες εργασίες συνεπάγονται ιδιαίτερα σοβαρό κίνδυνο για την υγεία και τη σωματική ακεραιότητα των εργαζομένων, πρόωρη φθορά του οργανισμού και αδυναμία για περαιτέρω απασχόληση.

⁷⁸ ΜΕΝΕΛΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

Η αναθεώρηση της λίστας των Βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων έχει προβλεφθεί από τη συμφωνία του Μηχανισμού Στήριξης με ειδική μνεία στην επικαιροποίηση της λίστας με στόχο να απενταχθούν όσες κατηγορίες δε θα έπρεπε να ανήκουν πια στα ΒΑΕ και να ενταχθούν όσες επαγγελματικές κατηγορίες θα έπρεπε. Στην πραγματικότητα ο στόχος του Μνημονίου είναι **να παραμείνει στη λίστα μόνο το 10% του εργατικού δυναμικού, έναντι του 30% που εντάσσεται πριν τη μεταρρύθμιση.**

Σήμερα στην κατηγορία των βαρέων είναι ασφαλισμένοι 538.234 μισθωτοί εκ των οποίων 394.817 άνδρες και 143.417 γυναίκες. Με τη νέα λίστα απεντάσσονται από την κατηγορία των βαρέων και ανθυγιεινών περί τους 100.000 έως 120.000 εργαζομένους και ο αριθμός όσων υπάγονται σε αυτά αναμένεται να διαμορφωθεί περί τι 400.000 έως 420.000 εργαζομένους.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 17 του ν.3863/2010, οι εργαζόμενοι που υπάγονται στον κανονισμό Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελμάτων του ΙΚΑ εξακολουθούν να υπάγονται στο ίδιο καθεστώς συνταξιοδότησης, ακόμη και αν το επάγγελμά τους εξαιρεθεί από τη

λίστα, εφόσον μέχρι τις 31/12/2015 έχουν συμπληρώσει τις ελάχιστες προϋποθέσεις για συνταξιοδότηση, έχουν δηλαδή πραγματοποιήσει 4.500 ημέρες ασφάλισης, από τις οποίες οι 3.600 σε ΒΑΕ και από αυτές 1.000 την τελευταία 13ετία, πριν από τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας ή την υποβολή της αίτησης συνταξιοδότησης.

Οι εργαζόμενοι των οποίων η εργασία θα εξαιρεθεί από τον Πίνακα πριν να συμπληρώσουν τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης, θα λάβουν τις προσαυξήσεις που προβλέπονται για τις ημέρες της ασφάλισής τους στα βαρέα και ανθυγιεινά (Ν. 1902/90).

Προβλέπεται ότι θα υπάρξει ειδική ρύθμιση που θα επιτρέπει στους συγκεκριμένους εργαζομένους να «εξαγοράσουν» ως βαρέα τα έτη που ήδη έχουν αποκτήσει. Με τον τρόπο αυτό θα συγκεντρώσουν περισσότερα έτη στο ειδικό αυτό καθεστώς και θα επισπεύσουν τη συνταξιοδότησή τους. Ειδική πρόνοια θα υπάρξει για τους ασφαλισμένους που θα ενταχθούν στο ειδικό καθεστώς των βαρέων, ώστε να υπάρχει

η δυνατότητα της συνταξιοδοτικής αναγνώρισης μέρους του εργασιακού χρόνου που έχει προηγηθεί.

Η επιτροπή για την αναθεώρηση της λίστας ΒΑΕ επαγγελματών επεξεργάστηκε και δημοσιοποίησε σχετικό πόρισμα το οποίο –σύμφωνα με τις διακηρύξεις της- βασίζεται σε επιστημονικά κριτήρια που σχετίζονται μεταξύ άλλων:⁷⁹

- με τη νοσηρότητα, τη θνησιμότητα ή το χαμηλό προσδόκιμο ζωής,
- με τα κυλιόμενα ωράρια ή τη νυχτερινή εργασία,
- με την έκθεση σε καρκινογόνους και παθογενείς παράγοντες,
- με την εργασία σε ύψη ή σε μεγάλα βάθη ή στο ύπαιθρο,
- με την έκθεση σε υψηλές ή χαμηλές θερμοκρασίες.

Ο προβληματισμός, εντούτοις, για το χαρακτήρα της συγκεκριμένης αναθεώρησης της λίστας είναι προφανής δεδομένου ότι ο στόχος της μείωσης των εργαζομένων στο καθεστώς ΒΑΕ στο 1/3 ήταν προαποφασισμένος και μόνο η επιλογή του ποιες κατηγορίες θα αποτελέσουν αυτό το 1/3 είναι επιστημονική. Άλλωστε, ανάλογα με το ποια επιστημονικά κριτήρια επιλέγονται, πώς ερμηνεύονται τα επιστημονικά κριτήρια αυτά και κυρίως ποιο επίπεδο υγείας στην εργασία κρίνεται ανεκτό, η λίστα των ΒΑΕ θα μπορούσε να ελαχιστοποιηθεί ή να διευρυνθεί σημαντικά.

⁷⁹ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

Σύνταξη λόγω 35ετίας εκ των οποίων 7.500 ημέρες ασφάλισης σε ΒΑΕ για ασφαλισμένους μέχρι 31/12/1992

Ημερομηνία συμπλήρωσης 10.500 ημερών ασφάλισης εκ των οποίων 7.500 σε ΒΑΕ	Ορια ηλικίας για πλήρη σύνταξη	Ορια ηλικίας για μειωμένη σύνταξη
Μέχρι 31.12.2010	55 έτη	53 έτη
Μέχρι 31.12.2011	55 έτη και 9 μήνες	53 έτη και 9 μήνες
Μέχρι 31.12.2012	56 έτη και 9 μήνες	54 έτη και 6 μήνες
Μέχρι 31.12.2013	57 έτη και 3 μήνες	55 έτη και 3 μήνες
Μέχρι 31.12.2014	58 έτη	56 έτη
Μέχρι 31.12.2015	58 έτη και 9 μήνες	56 έτη και 9 μήνες
Μέχρι 31.12.2016	59 έτη και 6 μήνες	57 έτη και 6 μήνες
Μέχρι 31.12.2017	60 έτη	58 έτη

Ασφαλισμένοι μέχρι 1992 με 4.500 ημέρες ασφάλισης εκ των οποίων 3.600 ημέρες ασφάλισης σε ΒΑΕ

Ημερομηνία συμπλήρωσης 4.500 ημερών ασφάλισης εκ των οποίων ηνία συμπλήρωσης ασφάλισης σε ΒΑΕ	Ορια ηλικίας για άνδρες	Ορια ηλικίας για γυναίκες
Μέχρι 31.12.2010	60	55
Μέχρι 31.12.2011	60	56
Μέχρι 31.12.2012	60	57
Μέχρι 31.12.2013	60	58
Μέχρι 31.12.2014	60	59
Μέχρι 31.12.2015	60	60

Αναγνώριση πλασματικών ετών με εξαγορά ή χωρίς εξαγορά

Οι πλασματικές χρονικές περίοδοι που μπορούν να αναγνωριστούν με το νέο ασφαλιστικό είναι χρόνοι:

- α. γέννησης παιδιών (1 έτος για το 1ο παιδί, 2 έτη για το 2ο και 2 έτη για το 3ο),
- β. στρατιωτικής θητείας (όσο διήρκεσε),
- γ. γονικής άδειας ανατροφής παιδιών (όσο διήρκεσε),
- δ. απουσίας από την εργασία λόγω κύησης και λοχείας (όσο προβλέπεται από την ΕΓΣΣΕ),
- ε. σπουδών ανώτερης/ανώτατης σχολής (ο επίσημος χρόνος σπουδών),
- στ. μαθητείας (μέχρι 2 έτη),
- ζ. επιδότησης λόγω ασθενείας και τακτικής εργασίας (1 έτος για το καθένα),

η. εκπαιδευτικής άδειας άνευ αποδοχών (μέχρι 2 έτη),

θ. κενού ασφάλισης μεταξύ περιόδων ασφάλισης,

ι. μαθητείας (μέχρι 2 έτη),

ια. άσκησης ελεύθερου επαγγέλματος υπακτέου στα πρώην ΤΕΒΕ, ΤΑΕ, ΤΣΑ πριν την εγγραφή στα μητρώα και χωρίς εισφορές (μέχρι 5 έτη),

ιβ. κράτησης ή φυλάκισης μέχρι τον Ν. 2510/1997 για στρατιωτικό αδίκημα της ανυποταξίας ή ανυπακοής με επίκληση θρησκευτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων (όσο διήρκεσε),

ιγ. απεργίας.

Στο άρθρο 10 του Ν. 3863 περιγράφεται η σταδιακή (από το 2011 μέχρι το τέλος του 2014) αύξηση των απαιτούμενων ετών ασφάλισης σε 40 και η σταδιακή (από το 2011 μέχρι το τέλος του 2014) αύξηση των ηλικιακών ορίων συνταξιοδότησης στα 60 για πρόωρη και στα 65 για πλήρη.

Αντίστοιχα, στο άρθρο 41 του προσχεδίου νόμου που έχει δοθεί ατύπως στη δημοσιότητα τα ανώτατα όρια αναγνώρισης πλασματικού χρόνου κλιμακώνονται:

α. Σε 4 έτη για όσους θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα με προϋποθέσεις που διαμορφώνονται και ισχύουν για το έτος 2011,

β. Σε 5 έτη για όσους θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα με προϋποθέσεις που διαμορφώνονται και ισχύουν για το έτος 2012,

γ. Σε 6 έτη για όσους θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα με προϋποθέσεις που διαμορφώνονται και ισχύουν για το έτος 2013 και

δ. Σε 7 έτη για όσους θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα με προϋποθέσεις που διαμορφώνονται και ισχύουν για το έτος 2014 και εφεξής.

Για την εξαγορά ορίζεται ως μηνιαίο ποσό:

- το 20% επί του 25πλάσιου ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη για κύρια σύνταξη και 6% για επικουρική

- 165 ευρώ το μήνα

- 1.980 ευρώ για κάθε έτος

- 13.860 ευρώ για όσους ασφαλισμένους το 2014 θελήσουν να εξαγοράσουν το μέγιστο των 7 ετών

- Οι ασφαλισμένοι στον ΟΑΕΕ για την εξαγορά καταβάλλουν εισφορές με βάση την 5η ασφαλιστική κλάση.

Όσοι μπορούν να καταβάλουν την εξαγορά εφάπαξ εντός 3μήνου επωφελούνται έκπτωσης 15% από τα παραπάνω ποσά.

- **Οι κατηγορίες ασφαλισμένων των οποίων οι απαιτούμενες ημέρες ασφάλισης και τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης δεν επηρεάζονται από το νέο ασφαλιστικό είναι κυρίως :**

- οι Δημόσιοι υπάλληλοι που είναι ασφαλισμένοι για πρώτη φορά από 1/1/1983 έως 31/12/1992 και συμπληρώνουν 25 έτη ασφάλισης μέχρι τις 31/12/2010. Αυτοί δεν επιβαρύνονται με πρόσθετα 15 έτη.

- Μητέρες ανηλίκων στο ΙΚΑ. Όσες συνταξιοδοτηθήκανε μέσα στο 2010 με μειωμένο ποσό, μπορούν να πάρουν πλήρη σύνταξη με 5.500 ένσημα

- Σε όσα ειδικά ταμεία προβλέπεται 35ετία χωρίς όριο ηλικίας⁸⁰

⁸⁰ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

Ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ μέχρι 1992 με 10.000 ημέρες ασφάλισης

Ημερομηνία συμπλήρωσης απαιτούμενων ημερών ασφάλισης	Απαιτούμενες ημέρες ασφάλισης για άνδρες	Απαιτούμενες ημέρες ασφάλισης για γυναίκες	Ορια ηλικίας για άνδρες	Ορια ηλικίας για γυναίκες
Μέχρι 31.12.2010	10000	10000	62 έτη	57 έτη
Μέχρι 31.12.2011	10400	10400	63 έτη	58 έτη
Μέχρι 31.12.2012	10800	10800	63 έτη και 6 μήνες	58 έτη και 6 μήνες
Μέχρι 31.12.2013	11200	11200	64 έτη	59 έτη
Μέχρι 31.12.2014	11600	11600	64 έτη και 6 μήνες	59 έτη και 6 μήνες

Συνταξιοδότηση λόγω 35ετίας Ειδικών Ταμείων για τους ασφαλισμένους από 1.1.1983 μέχρι 31.12.1992 (Ανδρες και Γυναίκες)

(Οι ασφαλισμένοι μέχρι 31.12.1982 δε θίγονται από τις ρυθμίσεις του νέου ασφαλιστικού ώστε με 10.500 ημέρες ασφάλισης να συνταξιοδοτούνται χωρίς ηλικίας)

Χρόνος συμπλήρωσης	Απαιτούμενες ημέρες ασφάλισης	Ορια ηλικίας
Μέχρι 31.12.2010	35 έτη	58
Μέχρι 31.12.2011	37 έτη	59
Μέχρι 31.12.2012	37 έτη και 9 μήνες	60
Μέχρι 31.12.2013	38 έτη και 6 μήνες	60
Μέχρι 31.12.2014	39 έτη και 3 μήνες	60
Μέχρι 31.12.2015	40 έτη	60

□ Ρυθμίσεις για τους αυτοαπασχολούμενους

Για τους αυτοαπασχολούμενους η κύρια σύνταξη που θα δίνεται από τους αντίστοιχους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης υπολογίζεται βάσει 14 ασφαλιστικών κατηγοριών βάσει των οποίων καταβάλλει τις εισφορές κάθε αυτοαπασχολούμενος.

**Ποσοστά αναπλήρωσης αναλογικής σύνταξης
αυτοαπασχολουμένων**

Ασφαλιστική Κατηγορία	Ποσοστό αναπλήρωσης
1η	0,9%
2η	0,9%
3η	0,9%
4η	0,9%
5η	0,9%
6η	1,0%
7η	1,1%
8η	1,2%
9η	1,3%

Ασφαλιστική Κατηγορία	Ετη ασφάλισης	Ποσοστό αναπλήρωσης
10η έως και 14 ^η	Μέχρι το 27ο έτος ασφάλισης	1,4% κατ' έτος
10η έως και 14 ^η	Από το 28ο έτος μέχρι το 30ο έτος ασφάλισης	1,5% κατ' έτος
10η έως και 14 ^η	Από το 31ο μέχρι το 33ο έτος ασφάλισης	1,6% κατ' έτος
10η έως και 14 ^η	Από το 34ο μέχρι το 36ο έτος ασφάλισης	1,7% κατ' έτος
10η έως και 14 ^η	Από το 37ο έτος ασφάλισης και μετά	

Για τους αυτοαπασχολούμενους αλλάζει με το νέο ασφαλιστικό και η δυνατότητα θεμελίωσης δικαιώματος για άνδρες και γυναίκες σε πλήρη σύνταξη στα 60 έτη ύστερα από 35 χρόνια ασφάλισης. Συγκεκριμένα, τα απαιτούμενα έτη ασφάλισης αυξάνονται σταδιακά ως εξής:⁸¹

Έτος συμπλήρωσης	Απαιτούμενα έτη ασφάλισης	Ηλικία συνταξιοδότησης
2010	35	60
2011	36	60
2012	37	60
2013	38	60
2014	39	60
2015	40	60

⁸¹ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

7.1 Επιβολή ΠΕΠΕΕ για εκπρόθεσμη υποβολή ΑΠΔ

Αριθμός απόφασης	Θέμα απόφασης	Πραγματικά περιστατικά	Κρίση Δικαστηρίου
ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ Τμήμα 12ο Τριμελές Αριθμός απόφασης 665/2013	Επιβολή ΠΕΠΕΕ για εκπρόθεσμη υποβολή ΑΠΔ	η παράβαση της εκπρόθεσμης υποβολής της ΑΠΔ είναι τυπική και η προσαύξηση επιβάλλεται μόλις διαπιστωθεί ότι υποβλήθηκε μετά τη λήξη της καθορισμένης σχετικής προθεσμίας, ανεξαρτήτως υπαιτιότητας του υποχρέου εργοδότη (πρβλ.ΣτΕ 105/2011, 162, 746, 956, 1625/2009 κ.α).Εξαίρεση όμως τούτων μπορεί να υπάρξει, εφόσον γίνει επίκληση λόγου ανωτέρας βίας και διαπιστωθεί προσηκόντως το βάσιμο αυτού. Κατά γενική δε αρχή του δικαίου ανωτέρα βία, συνεπαγόμενη την αναστολή των προβλεπομένων από το νόμο ανατρεπτικών προθεσμιών για όσο χρόνο αυτή διαρκεί, συνιστά κάθε γεγονός απρόβλεπτο που στη συγκεκριμένη περίπτωση,δεν μπορούσε να αποτραπεί ούτε με άκρα σύνεση και επιμέλεια και εξ αιτίας του οποίου ο ενδιαφερόμενος, τελεί σε πραγματική αδυναμία να εκτελέσει τις υποχρεώσεις του (πρβλ. ΣτΕ 160, 2546/2008, 239/2003, 1609,2192/2002 κ.α και βλ. ΔεφΑ 1221/2010 κ.α).	έλαβε υπόψη του ότι ναι μεν η ως άνω Α.Π.Δ υποβλήθηκε εκπροθέσμως κατά μία ημέρα πλην όμως, συνέτρεξε όπως προεκτέθηκε λόγος ανωτέρας βίας που κατέστησε αντικειμενικά αδύνατη την έγκαιρη υποβολή αυτής, όπως άλλωστε προβλήθηκε και πρωτοδίκως βασίμως κρίνει ότι πρέπει να γίνει δεκτή αυτή. Συνεπώς, πρέπει να ακυρωθεί η υπ αρ. 10/05/Συν.110/16.11.2005 απόφαση της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής (Τ.Δ.Ε) του Τοπικού Υποκ/τος Ι.Κ.Α-Ε.Τ.Α.Μ Ηρακλείου Αττικής, με την οποία απορρίφθηκε ένσταση της εκκαλούσας κατά της 2673/4.11.2005 Πράξεως Επιβολής Πρόσθετης Επιβαρύνσεως Εισφορών (Π.Ε.Π.Ε.Ε) .

7.2 Ασφαλιστικές εισφορές. Μίσθωση εργασίας. Μη καταχώριση εργαζομένων στο Ειδικό Βιβλίο

Αριθμός απόφασης	Θέμα απόφασης	Πραγματικά περιστατικά	Κρίση Δικαστηρίου
<p style="text-align: center;">ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ Τμήμα 11ο 2212/2013</p>	<p style="text-align: center;">Ασφαλιστικές εισφορές. Μίσθωση εργασίας. Μη καταχώριση εργαζομένων στο Ειδικό Βιβλίο.</p>	<p>με την 16294/2006 Π.Ε.Ε. και την 4164/2006 Π.Ε.Π.Ε.Ε. καταλογίστηκε στην εκκαλούσα ανώνυμη εταιρία, που διατηρούσε νόμιμα κατά τον κρίσιμο χρόνο επιχείρηση διεθνών μεταφορών, αποθηκεύσεων και εκμετάλλευσης πλοίων στο της Λεωφόρου στον Ασπρόπυργο Αττικής, ποσό 5.465,10 ευρώ και 1.639,54 ευρώ αντίστοιχα, για την ασφαλιστική τακτοποίηση των και, που φέρονται ότι εργάστηκαν σ' αυτήν κατά το χρονικό διάστημα από 1-9-2005 έως τον Φεβρουάριο 2006 για τον πρώτο και από 1-6-2005 έως τον Φεβρουάριο 2006 για το δεύτερο. Επίσης, με την 486/2006 Π.Ε.Π.Α.Ε. της επιβλήθηκε και πρόστιμο 1.000 ευρώ λόγω μη καταχώρισης των εν λόγω εργαζομένων στο Ειδικό Βιβλίο Καταχώρισης Νεοπροσλαμβανόμενου Προσωπικού. Ειδικότερα στις πιο πάνω Π.Ε.Ε. και Π.Ε.Π.Ε.Ε. αναγράφεται ότι, από τον έλεγχο της Υπηρεσίας του Ι.Κ.Α., που διενεργήθηκε στις 26-4-2006, διαπιστώθηκε πως η εργοδότης δεν ασφάλισε τους πιο πάνω εργαζομένους, ενώ ο με την από 18-4-2006 καταγγελία του δήλωσε ότι ο ίδιος είχε απασχοληθεί από 1/9/2006 έως 31/1/2006, ημερομηνία κατά την οποία έλαβε χώρα εργατικό ατύχημα στο χώρο της εργασίας του, ο δε από 1/6/2005. Κατά των προαναφερόμενων πράξεων επιβολής εισφορών και πρόσθετης επιβολής προστίμου ακαταχωρίστων εργαζομένων η εκκαλούσα εταιρία υπέβαλε ένσταση ενώπιον της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής του Υποκαταστήματος Ι.Κ.Α. Ασπροπύργου.</p>	<p>λαμβάνοντας καταρχήν υπόψη ότι η εκκαλούσα εταιρία είχε την ευκαιρία να αναπτύξει εκτενώς και διεξοδικότατα τις απόψεις της ενώπιον της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής, όπως προκύπτει από το ιστορικό, και δεν μπορεί να τεθεί ζήτημα έλλειψης ακρόασης πριν την έκδοση των προαναφερόμενων πράξεων γιατί, όπως προαναφέρθηκε δεν απαιτείται κατά τη διαδικασία εκδόσεως της ΠΕΠΑΕ, η κατ' άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος και του άρθρου 6 του ν. 2690/1990 προηγούμενη ακρόαση του παραβαίνοντος τις προπαρατιθέμενες υποχρεώσεις του εργοδότη, αφού σύμφωνα με τις προαναφερόμενες διατάξεις ο καταλογισμός των ενδίκων προστίμων χωρεί κατ' ενάσκηση δέσμιος εξουσίας, μη συνδεδεμένος με οποιαδήποτε υποκειμενική συμπεριφορά αυτού. Εν πάση δε περιπτώσει, εφόσον ο έλεγχος διενεργήθηκε στην επιχείρηση της εκκαλούσας δόθηκε η ευκαιρία σε αυτήν να εκφράσει τις απόψεις της, πριν την έκδοση των ενδίκων πράξεων, εν συνεχεία δε κλητεύθηκε να παραστεί και ενώπιον της ΤΔΕ και συνεπώς σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, έχει τηρηθεί ο τύπος της προηγούμενης ακρόασης απορριπτομένου του σχετικού λόγου της έφεσης. Απορρίπτει την έφεση.</p> <p style="text-align: center;">Διατάσσει το παράβολο να καταπέσει υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.</p> <p>Δεν επιβάλλει δικαστική δαπάνη σε βάρος της εκκαλούσας.</p>

7.3 Ασφαλιστικές εισφορές. Ανωτέρα βία. Δημόσιο συμφέρον.

Αριθμός απόφασης	Θέμα απόφασης	Πραγματικά περιστατικά	Κρίση Δικαστηρίου
<p>ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ Τμήμα 10ο Τριμελές 2271/2013</p>	<p>Ασφαλιστικές εισφορές. Ανωτέρα βία. Δημόσιο συμφέρον.</p>	<p>Με την Μ -5/2008 Πράξη Επιβολής Πρόσθετης Επιβάρυνσης Εισφορών (Π.Ε.Π.Ε.Ε.) καταλογίστηκε στην εργοδότη δημοτική επιχείρηση ποσό 15.201,04 ευρώ λόγω εκπρόθεσμης υποβολής Α.Π.Δ. αναφορικά με την απασχόληση 61 εργαζομένων της για το γ' τρίμηνο του έτους 2007. Ειδικότερα προκύπτει ότι, ενώ η προθεσμία υποβολής ήταν μέχρι την 31-10-2007, η Α.Π.Δ. κατετέθη την 9-1-2008. Κατά της προαναφερόμενης πράξεως η εκκαλούσα υπέβαλε ένσταση ενώπιον της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής του Υποκαταστήματος Ι.Κ.Α. Μεγάρων, προβάλλοντας ότι, αφού διαπιστώθηκε τόσο από το λογιστήριο της ίδιας όσο και από το Ι.Κ.Α. σημαντική απόκλιση μεταξύ των ατομικών λογαριασμών ασφάλισης και των Α.Π.Δ. που είχαν υποβληθεί, επιχείρησε να διορθώσει το αντίστοιχο πρόγραμμα, αλλά παρουσιάστηκε εμπλοκή στο σύστημά της και παρά την προσκόμιση εκ μέρους της 4 δισκετών στο ΙΚΑ, τελικώς η Α.Π.Δ. υποβλήθηκε καθυστερημένα, μετά την εγκατάσταση νέου προγράμματος στον υπολογιστή της. Η Τ.Δ.Ε. του Υπ/τος, με την προσβαλλόμενη απόφασή της, δέχθηκε την ένσταση αυτή, αφού θεώρησε ότι η καθυστερημένη υποβολή της Α.Π.Δ. οφείλεται σε τεχνικούς λόγους, συγχωρώντας το εκπρόθεσμο της υποβολής. Με την προσφυγή της στο πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, η Διευθύντρια του αρμόδιου Υπ/τος υποστήριξε ότι η Τ.Δ.Ε. δεν προέβη νομίμως στην αποδοχή της ένστασης, αφού η εκπρόθεσμη υποβολή Α.Π.Δ. συνιστά σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις τυπική παράβαση και επισύρει την επιβολή πρόσθετης επιβάρυνσης εισφορών</p>	<p>με την κρινόμενη έφεση προβάλλεται ότι έσφαλε η εκκαλούμενη με την ανωτέρω κρίση της, αφού, όπως προέκυψε από τα στοιχεία που προσκομίστηκαν πρωτοδίκως, τα οποία γνώριζε και η ΤΔΕ λόγω της εντοπιότητας των μελών της, η καθυστερημένη υποβολή της Α.Π.Δ. από την εκκαλούσα οφείλεται στα τεχνικά προβλήματα στον υπολογιστή της, τα οποία συνιστούσαν ανωτέρα βία, όπως ορθά έκρινε και η ΤΔΕ. Ο λόγος αυτός της έφεσης προβάλλεται αβασίμως, εφόσον σύμφωνα με τις ανωτέρω στην 2η σκέψη διατάξεις οι οποίες, σύμφωνα με τα όσα έγιναν σχετικώς ερμηνευτικώς δεκτά, είναι τυπικές και επισύρουν την επιβολή πρόσθετης επιβάρυνσης ανεξαρτήτως υπαιτιότητας, οι σχετικοί ισχυρισμοί της ήδη εκκαλούσας περί βλάβης του σκληρού δίσκου του υπολογιστή της και αληθείς υποτιθέμενοι δεν συνιστούν λόγο ανωτέρας βίας που δικαιολογεί την εκπρόθεσμη υποβολή, ενόψει μάλιστα και του μεγάλου χρονικού διαστήματος που διέρρευσε μετά την λήξη της σχετικής προθεσμίας υποβολής της επίμαχης Α.Π.Δ. Νόμιμα συνεπώς επιβλήθηκε γι' αυτήν πρόσθετη επιβάρυνση, ποσού 15.201,04ευρώ (10% επί των εισφορών), και εσφαλμένα η ΤΔΕ άλλαξε την εκκαλούσα από την επιβάρυνση αυτή, όπως ορθά έκρινε η εκκαλούμενη και ακύρωσε την απόφαση της ΤΔΕ. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω και εφόσον δεν προβάλλεται άλλος λόγος, πρέπει να απορριφθεί η έφεση</p>

7.4 Ασφαλιστικές εισφορές. Ανωτέρα βία. Δημόσιο συμφέρον.

Αριθμός απόφασης	Θέμα απόφασης	Πραγματικά περιστατικά	Κρίση Δικαστηρίου
<p>ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ Τμήμα 10ο Τριμελές 2767/2013</p>	<p>Ασφαλιστικές εισφορές. Αποδοχές. Απόδειξη. Ένορκη βεβαίωση. Προσφυγή ασφαλισμένου του ΙΚΑ κατά της απόφασης της ΤΔΕ,</p>	<p>: Ο εφεσίβλητος - ασφαλισμένος υπέβαλε στο Υποκατάστημα Ι.Κ.Α. Ν. Φιλαδέλφειας, στις 2.2.2005, Δήλωση Απασχόλησης - Καταγγελία, με την οποία κατήγγειλε ότι απασχολήθηκε στον Όμιλο, και σε εταιρίες αυτού (.....), από 1.3.1975 έως 4.1.2005, και ασφαλίστηκε βάσει αποδοχών χαμηλότερων αυτών που πράγματι ελάμβανε από την παραπάνω εργοδότη, ως πωλητής, αφού υποχρεώθηκε από τη διοίκηση της εταιρίας να εκδίδει, για ένα μέρος του μισθού του, τιμολόγια παροχής υπηρεσιών. Ζήτησε δε να υπολογιστούν οι ασφαλιστικές του εισφορές βάσει των επιπλέον αποδοχών του, όπως αυτές προέκυπταν από τα συνημμένα εκκαθαριστικά του. Η εν λόγω καταγγελία απορρίφθηκε με την 814/2005 απόφαση της Διευθύντριας του οικείου Υποκαταστήματος, αφενός, για το χρονικό διάστημα, από 1.3.1975 έως 31.12.1994, λόγω παρέλευσης δεκαετίας, ως εκπρόθεσμη, και αφετέρου, για το χρονικό διάστημα, από 1.1.1995 έως 4.1.2005, λόγω ορθής ασφάλισής του, βάσει τεκμαρτών ημερομισθίων που καθορίζει κάθε φορά το Δ.Σ. του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. για την απασχόλησή του ως πωλητή, με σταθερές αποδοχές και ποσοστά. Κατά της ανωτέρω απόφασης της Διευθύντριας, ο εφεσίβλητος άσκησε ένσταση, με την οποία ισχυρίστηκε πως δεν απασχολήθηκε στην ένδικη επιχείρηση ως πωλητής, αλλά, αρχικά, ως Διευθυντής Πωλήσεων και, μετέπειτα, από το 1990, ως Εμπορικός Διευθυντής.</p>	<p>λαμβάνοντας ειδικότερα υπόψη ότι ο εφεσίβλητος, με την ένδικη καταγγελία του, την οποία υπέβαλε στις 2.2.2005, ζήτησε να του αναγνωριστούν ασφαλιστικές εισφορές βάσει υψηλότερων αποδοχών, μεταξύ άλλων και για το ένδικο χρονικό διάστημα, 1.1.2000 - 4.1.2005, ότι από το συνδυασμό των προπαρατεθέντων αποδεικτικών στοιχείων, που αναφέρονται στα έτη 2000-2004, και ειδικότερα, αφενός, τα επίσημα εμπορικά έγγραφα της εργοδότης εταιρίας με αποδέκτες πελάτες - άλλες εταιρίες, τα οποία υπογράφονται από τον εφεσίβλητο, ως εμπορικό διευθυντή, και, κυρίως, τα εσωτερικά έγγραφα των διοικούντων την εν λόγω εταιρία προσώπων, τα οποία απευθύνονται στον εφεσίβλητο με την ίδια ως άνω ιδιότητα του εμπορικού διευθυντή, γεγονός που αποδεικνύει ότι είχαν ανατεθεί σ' αυτόν από τη διοίκηση της εταιρίας, καθήκοντα ιδιαίτερης ευθύνης δηλαδή υπογραφής με την ιδιότητα του εμπορικού διευθυντή προτάσεων συνεργασίας και εμπορικών συμφωνιών μεταξύ της εργοδότης και άλλων εταιριών, με τις οποίες επηρεάζεται η πορεία και το μέλλον της εταιρίας, το από 29.11.2004 έγγραφο της εργοδότης εταιρίας, υπογεγραμμένο από τη Διευθύντρια προσωπικού αυτής, το οποίο απευθύνεται στη Δημοτική Αστυνομία Δήμου Αθηναίων και βεβαιώνει την ειδικότητα του εφεσίβλητου, ως Εμπορικού Διευθυντή ενώ, τα μόνο έγγραφα στα οποία εμφανίζεται αυτός ως πωλητής, είναι αυτά που έχουν ως αποδέκτη το εκκαλούν Ίδρυμα, και, αφετέρου, τις προδιαληφθείσες μαρτυρικές καταθέσεις άλλων υπαλλήλων του ένδικου Ομίλου, οι οποίοι κατέθεσαν ότι ο εφεσίβλητος ήταν εμπορικός διευθυντής και προϊστάμενος τους, το Δικαστήριο κρίνει ότι αποδείχθηκε η απασχόληση του εφεσίβλητου στην εργοδότης εταιρία του Ομίλου, με την ιδιότητα του εμπορικού διευθυντή, για το ένδικο χρονικό διάστημα, από 1.1.2000 έως 4.1.2005 και ότι συνεπώς η πιο πάνω ένδικη καταγγελία του κατά το μέρος αυτό ήταν βάσιμη και έπρεπε να γίνει δεκτή. Επομένως το πρωτοβάθμιο δικαστήριο που έκρινε ομοίως ορθά εφάρμοσε το νόμο (άρθρο 16 παρ. 1 του Π.Δ. 116/1988) και εκτίμησε τα πραγματικά περιστατικά. Απορρίπτει την έφεση.</p>

7.5 Δημόσιο σύστημα επικουρικής ασφαλίσεως - Ελάχιστη υποχρεωτική εισφορά - Αίτηση ακύρωσης

Αριθμός απόφασης	Θέμα απόφασης	Πραγματικά περιστατικά	Κρίση Δικαστηρίου
<p>Αριθμός 216/2016</p> <p style="text-align: center;">ΤΟ ΣΥΜΒΟ ΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑ ΤΕΙΑΣ ΟΛΟΜΕ ΛΕΙΑ</p>	<p style="text-align: center;">Δημόσιο σύστημα επικουρικής ασφαλίσεως - Ελάχιστη υποχρεωτική εισφορά - Αίτηση ακύρωσης</p>	<p>Με την αίτηση αυτή οι αιτούντες επιδιώκουν να ακυρωθεί η υπ' αριθμ. Φ51020/18460/303/19.9.2014 απόφαση της Γενικής Διευθύντριας Κοινωνικής Ασφάλισης του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως.</p>	<p>Επειδή, για το λόγο που εκτέθηκε στην προηγούμενη σκέψη και εξετάζεται αυτεπαγγέλτως (πρβ. ΣτΕ 1180/2015, 2390/2008, 3266/2008 7μ., 4331/1996 7μ.), η προσβαλλόμενη πράξη, αν και είναι ανυπόστατη, διότι δεν έχει δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, είναι ακυρωτέα, για λόγους ασφαλείας του δικαίου, ώστε να διαπιστωθεί το ανίσχυρο αυτής (βλ. ΣτΕ 2754/2012). Πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτή η αίτηση και να απορριφθεί η παρέμβαση. Κατά τη γνώμη όμως του Συμβούλου Κ. Κουσουλή η κρινόμενη αίτηση είναι απορριπτέα, διότι, και αν θεωρηθεί εκτελεστή η προσβαλλόμενη πράξη, ορθώς όρισε αυτή ότι η υποχρεωτική εισφορά που ισχύει για το ΕΤΕΑ πρέπει να ισχύσει και για το αιτούν Ταμείο. Κατά τη γνώμη δε του ίδιου η κρινόμενη αίτηση είναι απορριπτέα και για τον επιπλέον λόγο ότι με το δικόγραφο αυτής δεν προβάλλονται λόγοι κατά της προσβαλλόμενης πράξεως αλλά κατά της καταργήσεως του ως άνω πόρου του αιτούντος Ταμείου με το ν. 4254/2014.</p> <p style="text-align: center;">Δ ι α τ α ύ τ α</p> <p>Δέχεται την αίτηση.</p> <p>Ακυρώνει την με αριθ. πρωτ. Φ.51020/18460/303/19.9.2014 πράξη της Γενικής Διευθύντριας Κοινωνικής Ασφάλισης του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας.</p> <p>Διατάσσει την απόδοση του παραβόλου.</p> <p>Απορρίπτει την παρέμβαση.</p>

7.6 Σύμβαση εργασίας - Μερική απασχόληση - Εκ περιτροπής εργασία - Συμβατική εκ περιτροπής εργασία - Διευθυντικό δικαίωμα - Σύστημα εκ περιτροπής εργασίας - Προληπτική δικαστική προστασία - Μικτός μισθός – Κρατήσεις υπέρ τρίτων -.

Αριθμός απόφασης	Θέμα απόφασης	Πραγματικά περιστατικά	Κρίση Δικαστηρίου
<p>ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΕΦΕΤΕΙΟ ΛΑΡΙΣΗΣ ΑΡΙΘΜΟΣ 498/2015</p>	<p>Σύμβαση εργασίας - Μερική απασχόληση - Εκ περιτροπής εργασία - Συμβατική εκ περιτροπής εργασία - Διευθυντικό δικαίωμα - Σύστημα εκ περιτροπής εργασίας - Προληπτική δικαστική προστασία - Μικτός μισθός – Κρατήσεις υπέρ τρίτων -.</p>	<p>εξετάζει αυτεπαγγέλτως την ορθή εφαρμογή του νόμου και έχει ως προς την αγωγή την ίδια εξουσία που έχει και το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο και μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως, αν η αγωγή είναι νόμιμη, ορισμένη ή παραδεκτή και να την απορρίψει, αν δεν στηρίζεται στο νόμο, αν δεν περιέχει τα απαιτούμενα στοιχεία για τη θεμελίωση της ή αν ασκήθηκε απαραδέκτως, με τις διακρίσεις που επιβάλλονται από τη λειτουργία του δεδικασμένου (αρθρ. 322 του Κ.ΠολΔ.) και την αρχή της απαγόρευσης της έκδοσης επιβλαβέστερης απόφασης για τον εκκαλούντα (αρθρ. 536§ 1 Κ.ΠολΔ.).</p>	<p>. Εν όψει τούτων πρέπει να απορριφθεί ο περί ακυρότητας της επιβολής εκ περιτροπής εργασίας για το χρονικό διάστημα από 1-10-2011 έως 31-12-2011 καθώς και το αίτημα καταβολής ποσού 2.636,44€ που αποτελεί τη διαφορά αποδοχών που κατεβλήθησαν και εκείνων που θα κατεβάλλοντο εάν εργαζόταν και τις πέντε ημέρες την εβδομάδα. Η εκκαλουμένη που έκρινε ότι η επιβολή του συστήματος της εκ περιτροπής εργασίας είναι καταχρηστική εσφαλμένα το νόμο ερμήνευσε και εσφαλμένα τις αποδείξεις εκτίμησε και πρέπει να γίνουν δεκτοί οι πρώτος, δεύτερος και τρίτος λόγοι της έφεσης, με τους οποίους η εκκαλούσα παραπονείται ότι η εκκαλουμένη εσφαλμένα ερμήνευσε το νόμο και εσφαλμένα εκτίμησε τις αποδείξεις.</p>

7.7 Κοινωνική ασφάλιση - Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών (Ο.Α.Ε.Ε.) - Προδικαστικό ερώτημα - Σύνταξη αναπηρίας - Παράταση χρονικού διαστήματος χορήγησης σύνταξης αναπηρίας - Αρμόδια όργανα για τον καθορισμό ποσοστού αναπηρίας

Αριθμός απόφασης	Θέμα απόφασης	Πραγματικά περιστατικά	Κρίση Δικαστηρίου
<p>Αριθμός 2182/2015</p> <p>ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ</p> <p>ΤΜΗΜΑ Α'</p>	<p>Κοινωνική ασφάλιση - Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών (Ο.Α.Ε.Ε.) - Προδικαστικό ερώτημα - Σύνταξη αναπηρίας - Παράταση χρονικού διαστήματος χορήγησης σύνταξης αναπηρίας - Αρμόδια όργανα για τον καθορισμό ποσοστού αναπηρίας -</p>	<p>Η καθής η προσφυγή ... έλαβε σύνταξη αναπηρίας από το ΤΕΒΕ από 1.2.2004 έως 30.4.2007, αφού η αρμόδια υγειονομική επιτροπή αποφάνθηκε ότι το ποσοστό αναπηρίας της ήταν 67%. Με την 6577/19.4.2007 αίτηση της προς την Περιφερειακή Διεύθυνση Κρήτης του ΟΑΕΕ (διαδόχου του ΤΕΒΕ από 1.1.2007) η συνταξιούχος ζήτησε παράταση της συνταξιοδότησης της λόγω αναπηρίας συνυποβάλλοντας και τα σχετικά δικαιολογητικά. Η Περιφερειακή Διεύθυνση του ΟΑΕΕ Κρήτης την παρέπεμψε στην Πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή (ΑΥΕ) του ΟΑΕΕ, η οποία, με τη 141/4.6.2007 γνωμάτευση της, αποφάνθηκε για τη φύση της παθήσεως της καθής και προσδιόρισε το ποσοστό ανατομοφυσιολογικής της βλάβης σε 55% και το ποσοστό ασφαλιστικής της αναπηρίας σε 60% για την περίοδο από 1.5.2007 έως 30.4.2008. Την ως άνω γνωμάτευση της ΑΥΕ η ασφαλισμένη προσέβαλε ενώπιον της Δευτεροβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής (ΒΥΕ) με έφεση, ζητώντας αύξηση του ποσοστού αναπηρίας της. Η ΒΥΕ, με την 56/3.7.2007 γνωμάτευση της αποφάνθηκε ότι η παρουσιάζει την πάθηση που διαπίστωσε και η ΑΥΕ και προσδιόρισε το ίδιο ποσοστό ανατομοφυσιολογικής και ασφαλιστικής βλάβης για την ίδια χρονική περίοδο. Κατόπιν τούτου η Προϊσταμένη της Περιφερειακής Διεύθυνσης του ΟΑΕΕ Κρήτης, με την 1016/30.8.2007 απόφαση της, μετά και από πρόσκληση σε ακρόαση της συνταξιούχου, απέρριψε την αίτηση παράτασης της συνταξιοδότησης της με την αιτιολογία ότι το ποσοστό αναπηρίας της ήταν μικρότερο από το αιτούμενο από το π.δ. 258/2005 ποσοστό 67%. Ακολούθως η συνταξιούχος άσκησε την 19098/1.10.2007 ένσταση κατά της παραπάνω αποφάσεως ενώπιον της ΤΔΕ της Περιφερειακής Διεύθυνσης Κρήτης του ΟΑΕΕ. Η ΤΔΕ δέχθηκε την ένσταση, με την 68/8/20.2.2008 απόφαση της, χωρίς περαιτέρω ανάλυση στο διατακτικό της, υπονοώντας, με την απόφαση της, ότι η ΤΔΕ προσαυξάνει το ποσοστό της ασφαλιστικής αναπηρίας της ενιστάμενης από 60% (που δέχθηκαν η ΒΥΕ και η Προϊσταμένη της Περιφερειακής Διεύθυνσης του ΟΑΕΕ Κρήτης) σε 67% και χορηγεί στην ενιστάμενη την αιτηθείσα παράταση της συνταξιοδότησης της λόγω αναπηρίας για την περίοδο από 1.5.2007 έως 30.4.2008.</p>	<p>το Δικαστήριο κρίνει ότι, μετά την επίλυση των ζητημάτων που του τέθηκαν παραδεκτώς με το ως άνω προδικαστικό ερώτημα, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί προς περαιτέρω εκδίκαση στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Ηρακλείου (άρθρο 1 παρ. 1 εδαφ. έκτο ν. 3900/2010, όπως ισχύει, αναλόγως εφαρμοζόμενο).</p>

**7.8 Κοινωνική ασφάλιση - Κύριες και επικουρικές συντάξεις -
Περικοπές συντάξεων - Επίλυση ζητήματος λόγω σπουδαιότητας -
Αντισυνταγματικότητα ρύθμισης -.**

Αριθμός απόφασης	Θέμα απόφασης	Πραγματικά περιστατικά	Κρίση Δικαστηρίου
<p>Αριθμός 2287/2015 ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ</p>	<p>Κοινωνική ασφάλιση - Κύριες και επικουρικές συντάξεις - Περικοπές συντάξεων - Επίλυση ζητήματος λόγω σπουδαιότητας - Αντισυνταγματικότητα ρύθμισης -.</p>	<p>Με την αγωγή αυτή η ενάγουσα επιδιώκει να αναγνωρισθεί η υποχρέωση των εναγομένων Ταμείων να της καταβάλουν, νομιμοτόκως, το ποσό που της αναλογεί και το οποίο αντιστοιχεί στις περικοπές της απονεμηθείσας σ' αυτήν κύριας και επικουρικής συντάξεως.</p>	<p>Όταν επικρατούν στη χώρα λίαν δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, για την αντιμετώπιση των οποίων απαιτείται πέραν της διενεργείας εκτεταμένων διαρθρωτικών μεταβολών στο Κράτος και η ταυτόχρονη επιβολή για την κάλυψη του δημοσιονομικού ελλείμματος της χώρας αυστηρών φορολογικών και άλλης φύσεως επιβαρύνσεων στους διοικουμένους, η υποχρέωση του νομοθέτη για την πλήρη αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από νόμο, του οποίου διαπιστώθηκε η αντισυνταγματικότητα, με απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, είναι δυνατόν να μην υλοποιηθεί αμέσως, η δε πλήρης αποκατάσταση της ζημίας μπορεί, κατά την κρίση του νομοθέτη, να μετατεθεί, μετά από αιτιολογημένη διαπίστωση της αδυναμίας του να την αποκαταστήσει στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο, εν όψει τυχόν συνεχιζομένων δυσμενών οικονομικών συνθηκών, σε μεταγενέστερο, εύλογο πάντως χρόνο. Η δε σχετική κρίση του νομοθέτη υπόκειται στον έλεγχο του Δικαστηρίου.</p>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το ελάχιστο περιεχόμενο του άρθρου 22 παρ. 4 του Συντάγματος συνίσταται στην εξασφάλιση της κοινωνικής αλληλεγγύης προς αντιμετώπιση των κοινωνικών κινδύνων. Επομένως καθίσταται σαφές ότι σκοπός του νομοθέτη ήταν να προστατεύσει τον εργαζόμενο από τυχόν επερχόμενους κινδύνους μέσω ενός συστήματος υποχρεωτικής και αυτοδίκαιας ασφάλισης. Το γεγονός ότι ο εργαζόμενος είναι υποχρεωμένος να υπαχθεί στον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης, ο οποίος διέπεται από διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, αποσκοπεί στην προστασία του ιδίου του εργαζομένου και ενεργεί πάντοτε υπέρ του.

Ανάλογες είναι και οι διατάξεις του Κοινοτικού Δικαίου που πλαισιώνουν τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης. Γι αυτόν ακριβώς τον λόγο με τα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης ΕΟΚ τα κράτη- μέλη έχουν εκχωρήσει στο Συμβούλιο ρητά την αρμοδιότητα να λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την πραγματοποίηση της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων, όπως επίσης και την αρμοδιότητα να εκδίδει οδηγίες για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που είναι απαραίτητες για την καλή λειτουργία της Κοινής Αγοράς. Τα μέτρα αυτά συμπληρώνονται και από τη συμβουλευτική δραστηριότητα που αναπτύσσει η Κοινότητα, σε συνεργασία με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, για να προωθήσει τη συνεργασία των κρατών- μελών στον κοινωνικό τομέα, σύμφωνα με το άρθρο 118 Συνθ.ΕΟΚ.

Επιπλέον, όταν τα μέτρα αυτά δεν επαρκούν, η Κοινότητα, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ (υποθ. 43/75), διαθέτει την αρμοδιότητα και τα μέσα που είναι απαραίτητα για την επίτευξη της κοινωνικής πολιτικής που επιδιώκει στα πλαίσια της Συνθήκης. Φυσικά η εξουσία αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι χωρίς όρια. Στο βαθμό που η λήψη μέτρων δεν είναι αναγκαία, η Συνθήκη και η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη δεν θίγουν την εξουσία των κρατών- μελών να διαρρυθμίζουν τα συστήματα της κοινωνικής ασφάλισης.

Όπως συμπεραίνουμε από τα παραπάνω, ο θεσμός της Κοινωνικής Ασφάλισης οδεύει προς κάποιου είδους ενοποίηση στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με απώτερο σκοπό να απολαμβάνουν όλοι οι κάτοικοι της το ύψιστο αγαθό της Κοινωνικής Ασφάλισης.

Η Ελλάδα χρειάζεται την θέσπιση ενός συστήματος συντάξεων το οποίο θα δημιουργήσει μια νέα κατάσταση στο χώρο της κοινωνικής ασφάλισης και θα συμβάλει στην ανάπτυξη και εμπέδωση μιας σειράς κοινωνικών και πολιτικών παρακαταθηκών όπως:

Ένα δίκαιο σύστημα συντάξεων, που καταπολεμά την διαφθορά και προωθεί την έννοια του οικονομικού προγραμματισμού. Περιορισμός πολιτικών παρεμβάσεων, (να γίνει σαφής διαχωρισμός των υποσυστημάτων του συστήματος συντάξεων και η εφαρμογή γενικών αρχών που επιβάλλουν την ίση μεταχείριση των πολιτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Νεκτάριος Μ., «Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Financial Forum, 1996

Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του Επίκαιρα θέματα Νο. 2, ΙΟΒΕ, Αθήνα 2007

Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, «Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός», Αθήνα 1998.

Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006.

ΜΩΥΣΙΔΗΣ, Κοινωνική Ασφάλιση, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2003

ΚΑΛΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Κ., Κοινωνική Ασφάλεια- Γενικές Αρχές, Αθήνα 1965,

Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2005

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΛΑΚΗΣ-ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης Ασφαλιστικό σύστημα και σύστημα κοινωνικής περίθαλψης ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2012

<https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29652>

<http://www.iefimerida.gr/news>